

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra církevního práva

Katolická teologie

Gabriela Moravcová

**Ekumenické aspekty právní disciplíny
uzavření manželství v největších
křesťanských církvích v České
republice**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Damián Němec, dr

2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

.....
Podpis autora práce

Zde bych chtěla poděkovat především mému vedoucímu práce doc. Damiánu Němci, dr za vynikající vedení práce, pomoc a poskytnuté materiály, ale také za konzultace, rady a připomínky, které rovněž přispěly ke vzniku této práce.

Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Olze Navrátilové z právního oddělení Ústřední církevní kanceláře Českobratrské církve evangelické, Mgr. Vlastě Šantekové, faráře náboženské obce Církve československé husitské v Olomouci – Hodolanech, Jáchymovi, vikárnímu biskupovi olomoucko-brněnské eparchie (Mgr. Romanu Hrdému), prot. RNDr. Mgr. Petru Novákovi, duchovnímu správci pravoslavné církevní obce v Olomouci při katedrálním chrámu sv. Gorazda a ICLic. Mgr. Jiřímu Dvořáčkovi, vyučujícímu na CMTF UP v Olomouci za získané informace, materiály, především však za vstřícnost a velice dobrou spolupráci.

Obsah

ÚVOD	7
1. POJETÍ MANŽELSTVÍ	9
1.1. Pojetí manželství v římskokatolické církvi	9
A. Dělení podle toho, zda jde o manželství skutečné nebo zdánlivé.....	11
B. Dělení podle vzniku či trvání manželství.....	11
C. Dělení podle právního řádu, v němž je manželství uzavíráno.....	12
D. Dělení podle svátostnosti (náboženského významu) manželství	12
E. Dělení podle integrity svátostného manželství.....	13
F. Dělení podle míry veřejnosti uzavření manželství	14
1.2. Pojetí manželství v pravoslavné církvi	15
1.3. Pojetí manželství v českobratrské církvi evangelické.....	17
1.4. Pojetí manželství v československé církvi husitské.....	19
2. ŘÍZENÍ PŘED OBŘADEM	20
2.1. Předpoklady pro uzavření manželství	20
2.1.1. Předpoklady pro uzavření manželství v římskokatolické církvi	20
2.1.2. Předpoklady pro uzavření manželství v pravoslavné církvi.....	25
2.1.3. Předpoklady pro uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické.....	29
2.1.4. Předpoklady pro uzavření manželství v československé církvi husitské.....	30
2.2. Překážky pro uzavření manželství	32
2.2.1. Překážky a zákazy pro uzavření manželství v římskokatolické církvi.....	32
A. Překážky manželství	32
B. Zákazy manželství	42
2.2.2. Překážky pro uzavření manželství v pravoslavné církvi.....	48
2.2.3. Překážky pro uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické	54
2.2.4. Překážky pro uzavření manželství v československé církvi husitské	56
3. PRŮBĚH OBŘADU	58
3.1. Místo konání svatby	58
3.1.1. Místo konání svatby v římskokatolické církvi	58
3.1.2. Místo konání svatby v pravoslavné církvi	58
3.1.3. Místo konání svatby v českobratrské církvi evangelické.....	59
3.1.4. Místo konání svatby v československé církvi husitské.....	60
3.2. Doba konání svatby	60
3.2.1. Doba konání svatby v římskokatolické církvi.....	60
3.2.2. Doba konání svatby v pravoslavné církvi	60
3.2.3. Doba konání svatby v českobratrské církvi evangelické	62
3.2.4. Doba konání svatby v československé církvi husitské	63
3.3. Oddávající	63

3.3.1. Oddávající v římskokatolické církvi	63
3.3.2. Oddávající v pravoslavné církvi.....	67
3.3.3. Oddávající v českobratrské církvi evangelické.....	68
3.3.4. Oddávající v československé církvi husitské	68
3.4. Přítomnost snoubenců	69
3.4.1. Přítomnost snoubenců při uzavření manželství v římskokatolické církvi.....	69
3.4.2. Přítomnost snoubenců při uzavření manželství v pravoslavné církvi	70
3.4.3. Přítomnost snoubenců při uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické	70
3.4.4. Přítomnost snoubenců při uzavření manželství v československé církvi husitské	71
3.5. Svědkové	72
3.5.1. Přítomnost svědků při uzavření manželství v římskokatolické církvi	72
3.5.2. Přítomnost svědků při uzavření manželství v pravoslavné církvi.....	73
3.5.3. Přítomnost svědků při uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické	74
3.5.4. Přítomnost svědků při uzavření manželství v československé církvi husitské ..	74
3.6. Tajná forma uzavření manželství.....	75
3.6.1. Tajné uzavření manželství v římskokatolické církvi.....	75
3.6.2. Tajné uzavření manželství v pravoslavné církvi	76
3.6.3. Tajné uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické	76
3.6.4. Tajné uzavření manželství v československé církvi husitské	76
3.7. Vlastní obřad	76
3.7.1. Vlastní obřad římskokatolické církve	76
A. Svatební obřad ve mši	76
B. Svatební obřad beze mše	77
C. Svatební obřad za asistence laika	77
D. Svatební obřad katolíka s katechumenem nebo s nepokřtěným	78
3.7.2. Vlastní obřad pravoslavné církve.....	79
A. Obřad velikého sňatku	80
B. Obřad dalšího sňatku.....	82
3.7.3. Vlastní obřad českobratrské církve evangelické	82
A. Formulář 1	83
B. Formulář 2	84
C. Formulář 3.....	85
D. Formulář 4a.....	85
E. Formulář 4b.....	86
3.7.4. Vlastní obřad církve československé husitské	87
3.8. Zápis o uzavření manželství.....	87
3.8.1. Zápis o uzavření manželství v římskokatolické církvi.....	87
3.8.2. Zápis o uzavření manželství v pravoslavné církvi	88
3.8.3. Zápis o uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické	89
3.8.4. Zápis o uzavření manželství v československé církvi husitské.....	89

4. ZÁVAZKY VYPLÝVAJÍCÍ Z UZAVŘENÍ PLATNÉHO MANŽELSTVÍ	90
4.1. Závazky vyplývající z uzavření platného manželství v římskokatolické církvi	90
4.2. Závazky vyplývající z uzavření platného manželství v pravoslavné církvi	91
4.3. Závazky vyplývající z uzavření platného manželství v českobratrské církvi evangelické	92
4.4. Závazky vyplývající z uzavření platného manželství v československé církvi husitské	92
5. POHLED NA SMÍŠENÉ MANŽELSTVÍ	93
5.1. Smíšené manželství v římskokatolické církvi	93
5.2. Smíšené manželství v pravoslavné církvi	98
5.3. Smíšené manželství v českobratrské církvi evangelické	100
5.4. Smíšené manželství v československé církvi husitské	103
ZÁVĚR	104
Seznam zkratek	105
Prameny a literatura	106
Seznam příloh	109

ÚVOD

Úkolem mé práce je nastínit problematiku právní disciplíny uzavření manželství v největších křesťanských církvích v České republice, a to: v římskokatolické církvi, v pravoslavné církvi, v českobratrské církvi evangelické a v československé církvi husitské.

V práci budu užívat termín římskokatolická církev z důvodu odlišné právní a liturgické disciplíny oproti východním katolickým církvím, a to i tehdy, půjde-li o obecné otázky, jejichž řešení je společné i pro východní katolické církve (např. pojetí manželství).

Problematika manželství je probírána nikoliv z pohledu výše zmíněných jednotlivých církví, ale na základě tematických celků. Práce je proto rozdělena do pěti hlavních kapitol, které se dále dělí na menší oddíly. Postupně tedy budou probrána tato hlavní témata:

1. Pojetí manželství
2. Řízení před obřadem
3. Průběh obřadu
4. Závazky vyplývající z uzavření platného manželství
5. Pohled na smíšené manželství

První kapitola, *Pojetí manželství*, se věnuje manželství z pohledu jednotlivých církví: co pro jednotlivé církve manželství znamená, je-li jednou ze svátostí či nikoliv, setkáme se i s typologií manželství.

Druhá kapitola, *Řízení před obřadem*, pojednává o základních předpokladech, které jsou nutné pro uzavření manželství, jako je např. věk, způsobilost, rozdíl pohlaví atd.

Tato kapitola dále zahrnuje i překážky a zákazy pro uzavření manželství, jejichž nedodržení či porušení může způsobit nedovolenost či dokonce neplatnost manželství.

V nejrozsáhlejší třetí kapitole, *Průběh obřadu*, budou probírány jednotlivé body týkající se uzavření sňatku: místo a doba konání svatby, oddávající, přítomnost snoubenců a svědků, nastíníme problematiku uzavření tajného manželství, stručně

v základních bodech nahlédneme do průběhu vlastního obřadu sňatku a nakonec uzavřené manželství zapíšeme do příslušných knih.

Čtvrtá kapitola, *Závazky vyplývající z platného uzavření manželství*, se věnuje právům a povinnostem, kterými jsou po uzavření platného manželství manželé zavázáni.

Pátá kapitola, *Pohled na smíšené manželství*, se věnuje problematice uzavírání smíšených manželství: zda-li je smíšené manželství schvalováno nebo je před ním varováno či je snad dokonce zakázáno.

Součástí mé diplomové práce jsou i *Přílohy* (viz s. 109) obsahující následující formuláře:

- Dotazník k uzavření manželství
- Ne temere (Oznámení o uzavření církevního sňatku)
- Normy pro jednotné udělování dispense od kanonické formy
- Omnium in mentem (pracovní překlad do češtiny)
- Osvědčení k uzavření církevního sňatku
- Potvrzení o církevním sňatku
- Protokol o uzavření manželství
- Text příslibu dle kán. 1125 CIC
- Zápis žádosti o církevní sňatek (snubní protokol)
- Žádost o dispenz nebo dovolení pro uzavření manželství
- Žádost o dispenz od překážky sňatku s nepokřtěnou osobou
- Žádost o dispenz včetně formy pro smíšené manželství
- Žádost o dovolení smíšeného manželství

Informace pro tuto práci jsem čerpala z uvedených pramenů a literatury a dále z osobních rozhovorů, či písemných styků (e-mail).

Pevně věřím, že tato práce poslouží jako malý zdroj informací o uzavírání manželství nejen mně, ale i dalším čtenářům zajímajícím se o tuto problematiku.

1. POJETÍ MANŽELSTVÍ

1.1. Pojetí manželství v římskokatolické církvi

Manželský svazek (*matrimoniale foedus*) je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost. Skrze tento svazek mezi sebou muž a žena vytvářejí nejnuitnější společenství celého života, které je zaměřeno svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na zplodění a výchovu dětí. Proto mezi pokřtěnými nemůže být platná manželská smlouva, která by nebyla svátostí (kán. 1055).

Manželství je tedy v římskokatolické církvi jednou ze sedmi svátostí – křest, biřmování, eucharistie, pokání, svátost svěcení, manželství, pomazání nemocných. Aby však manželství bylo svátostné, je třeba, jak bylo řečeno výše, aby existovalo mezi pokřtěnými manžely. Vázanost na křest není však jen v katolické církvi, a proto může svátost manželství existovat i mimo katolickou církev. Jsou-li však manželé nepokřtěni nebo jedna strana je pokřtěná a druhá nepokřtěná, nejedná se o svátostné manželství. Manželství se stane svátostné v tom momentě, kdy se jedna nebo obě strany nechají pokřtít (viz níže – D. Dělení podle svátostnosti manželství, s. 12).¹

Manželství není ustanoveno lidmi, nýbrž Bohem. Manželství, i pokud je přirozeným zřízením, je božského původu. Bůh stvořil člověka ke svému obrazu, „jako muže a ženu je stvořil“ (Gen 1, 27) a vložil do lidské přirozenosti pud plození. Žehná manželské dvojici a dává příkaz k plození: „Plodte a množte se a naplňte celou zemi“ (Gen 1, 28).

Sv. Pavel vyzdvihuje náboženský charakter manželství tím, že požaduje, aby bylo uzavřeno „v Pánu“ (1 Kor 7, 39) a hlásá s odvoláním se na Pána jeho nerozlučitelnost (1 Kor 7, 10). Nerozlučitelnost jakož i jednota jsou podstatnými vlastnostmi manželství, které nabývají v křesťanském manželství zvláštní pevnosti z důvodu svátosti (kán. 1056). Jednota (monogamie) byla stanovena již v ráji („Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.“ Gen 2, 24), ale lidstvo od ní brzy odpadlo („Lámech pojal dvě ženy.“ Gen 4, 19). Dále sv. Pavel přirovnává křesťanské manželství ke vztahu Krista a církve. Muž má milovat svou ženu tak, jako Kristus miloval svou církev, muž je hlavou ženy, tak

¹ DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 24-26.

jako Kristus je hlavou církve, ženy mají být podřízeny mužům, tak jak je podřízena církev Kristu (Ef 5, 21-33).²

Manželství je vytvářeno zákonně projeveným souhlasem budoucích manželů a žádná lidská moc tento souhlas nemůže nahradit. Jedná se totiž o úkon vůle, jímž se muž a žena neodvolatelnou dohodou sami sobě navzájem odevzdávají a přijímají za účelem manželství (kán. 1057). Jelikož podstata svátosti manželství spočívá výhradně v manželské smlouvě, jsou oba snoubenci jak udělovateli, tak také příjemci svátosti. Jeden ji uděluje druhému tím, že přijímá jeho souhlas. Oddávající (kněz, jáhen), který jako zástupce církve potvrzuje manželský souhlas a žehná manželství, je pouze svědkem uzavření sňatku a vykonavatelem obřadů, které k němu náleží.³

Uzavřít manželství mohou všichni, kterým to právo nezakazuje (kán. 1058). Toto právo ovšem nikdy neznamená povinnost vstoupit do manželství.⁴

Uzavření manželství je vázáno kanonickou formou. Kanonickou formu je nutno zachovat, jestliže alespoň jedna ze stran uzavírajících manželství je pokřtěna v katolické církvi nebo byla do ní přijata nebo „*neodpadla od ní formálním úkonem*“⁵, při zachování kán. 1127 §2 (kán. 1117). To znamená, že platná jsou pouze ta manželství, která se uzavírají před oddávajícím místním ordinářem nebo farářem, před knězem nebo jáhnem od některého z nich pověřeným a před dvěma svědky, při zachování výjimek podle kán. 1112 §1, 1116 a 1127 §2-3 (kán. 1108 §1). Manželství, při jejichž uzavírání není dodržena kanonická forma, jsou uzavřena neplatně.

Právo manželství zvýhodňuje, a proto se při pochybnosti manželství považuje za platné, dokud se nedokáže opak (kán. 1060).

² Srov. *Dogmatika. VI. díl: De sacramentis. O svátostech II. (Zpracováno podle L. Otta)*. 2. oprav. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. s. 50-52.

³ Tamtéž, s. 56.

⁴ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 19.

⁵ Dne 26. října 2009, v Římě u sv. Petra, v pátém roce pontifikátu Benedikta XVI. se apoštolským listem *Omnium in mentem*, daný motu proprio, zavádějí některé změny v Kodexu kanonického práva týkající se manželství. Dochází k odstranění slov „a neodpadla od ní formálním úkonem“ z kán. 1117 i z kán. 1086 §1 a slov „a formálním úkonem od ní neodpadla“ z kán. 1124.

Text kán. 1117 Kodexu kanonického práva se mění takto: „Výše stanovenou formu je nutno zachovat, jestliže alespoň jedna ze stran uzavírajících manželství je pokřtěna v katolické církvi nebo byla do ní přijata, při zachování kán. 1127 § 2.“

Typologie manželství:

Pro lepší orientaci, především v pastorační a právní praxi, se vytvořila bohatá typologie manželství, přičemž některé typy mají v dnešní době již historický význam:

A. Dělení podle toho, zda jde o manželství skutečné nebo zdánlivé

- **platné manželství (*matrimonium validum*)** – jedná se o objektivně existující manželství. Manželství je platné jakmile si muž a žena vzájemně vymění kanonickou formou manželský souhlas a jestliže jim nestojí v cestě nějaká kanonická překážka.
- **nedovolené manželství (*matrimonium illicitum*)** – je to manželství, které je sice platné, ale bylo uzavřené nedovoleně („illicitus“ – nedovolený, nepřipustný). Vzniklo za situace porušení právního zákazu uzavřít manželství. Zákazy uzavřít manželství mohou pocházet „ex lege“, jsou tedy stanoveny Kodexem kanonického práva, nebo mohou pocházet z rozhodnutí místního ordináře či ze soudního příkazu.
- **neplatné manželství (*matrimonium invalidum*)** – jedná se o objektivně neexistující manželství, ale právem je předpokládána jeho platnost, protože byl vykonán obřad uzavření manželství:
 - **putativní manželství (*domnělé manželství*)** – jde o neplatné manželství, kdy alespoň jeden z partnerů uzavíral sňatek v dobré víře, ale manželství z vážných důvodů nevzniklo. Tato situace trvá až do té doby, kdy se oba partneři s jistotou dozvědí o jeho neplatnosti (kán. 1061 §3).⁶

B. Dělení podle vzniku či trvání manželství

- ***matrimonium in fieri***⁷ – odborný termín, který se používá pro označení okamžiku uzavírání manželství – tedy samotná svatba, příprava na ni i

⁶ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 20 a 21; DUDA, Ján. *Katolické manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 46, 47-48.

⁷ Počínajíc R. Belarminem se začíná rozlišovat mezi momentem uzavření manželství, což Belarmin nazývá manželstvím „actus quo“ nebo také jako „ut fit“. Avšak vlivem scholastiky se více zažil

bezprostředně následující administrativní úkony. K tomuto okamžiku se vztahuje převážná část manželského kanonického práva.

- ***matrimonium in facto esse***⁸ – jedná se o stav mezi mužem a ženou, který nastane po uzavření manželství a trvá až do jeho ukončení. Jde tedy o stav trvání manželství neboli o životní stav a s ním spojená svátost, péče o rozvíjení manželského života a bohužel také řešení závažných nesnází, které někdy v manželském životě vznikají.⁹

C. Dělení podle právního řádu, v němž je manželství uzavíráno

- ***kanonické manželství*** – při uzavření manželství se uplatní normy kanonického práva – *canones*. Tím však není vyloučeno, že se zároveň neuplatní i další normy, např. světského práva. Tradičně je termínem kanonické právo myšleno církevní právo církve katolické.
- ***legitimní manželství*** – při uzavření manželství se neuplatní normy kanonického práva katolické církve, ale jiné normy. Obvykle jsou to primárně normy světského práva, *leges*. Tím však není vyloučeno uplatnění úplně jiného církevního nebo náboženského práva.

V případě, je-li udělena dispense od kanonické formy uzavření manželství, je manželství uzavřené pouze civilní formou také kanonickým manželstvím.¹⁰

D. Dělení podle svátostnosti (náboženského významu) manželství

- ***svátostné manželství (matrimonium sacramentale)*** – jedná se o platné manželství mezi dvěma pokřtěnými osobami (jde o převládající nauku církve a platnou legislativu)

termín „in fieri“. – DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 43.

⁸ Belarmin pro to používal termín „realitas permanens“ nebo též „matrimonium dum permanent“. – tamtéž, s. 44.

⁹ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 14 a 22.; DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 43-44.

¹⁰ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 22.

- *nesvátostné (přirozené) manželství (matrimonium naturale, naturae)* – jsou to všechna ostatní manželství, tedy manželství uzavřená mezi dvěma nepokřtěnými osobami nebo mezi jednou osobou pokřtěnou a druhou nepokřtěnou. Toto vymezení vychází jednoznačně z církevní praxe.

Pro nekatolické křesťany, kteří nejsou vázáni církevní formou uzavření manželství, je manželství uzavřené civilní formou platné, a proto také svátostné.

Pro smíšená manželství, při jejichž uzavírání byla katolické straně udělena dispens od kanonické formy, platí totéž, co pro nekatolické křesťany. Jejich manželství je také svátostné.

Pokud je uzavřeno platné nesvátostné manželství a v jeho průběhu se stane, že nepokřtěný manžel nebo oba manželé přijmou křest, okamžikem křtu druhého z nich se toto manželství stává svátostným, aniž by bylo nutné manželství znovu uzavírat či obnovovat manželský slib náboženskou formou. Pokud si manželé přejí obnovu svého slibu před Bohem a před církví, je vhodné jim vyhovět. Zde se však jedná pouze o morální, nikoliv právní obnovu manželského slibu.¹¹

E. Dělení podle integrity svátostného manželství

- *manželství pouze platné (matrimonium ratum¹² tantum)* – jde o manželství svátostné, pouze náležitě uzavřené, které nebylo dokonáno (srov. CIC, kán. 1061 §1). K uzavření manželství dojde vzájemnou výměnou manželského souhlasu náležitou formou, ale manželství po svém uzavření není dokonáno tělesným spojením manželů. Shrneme-li, manželství „*ratum tantum*“ je manželství, které bylo uzavřeno platně, uzavřely ho pokřtěné strany a ještě nedošlo k řádnému manželskému sexuálnímu styku. Pro definici manželství „*ratum tantum*“ není podstatné to, zda snoubenci žili či nežili sexuálním životem před uzavřením manželství, podstatné je to, že nežili sexuálním životem po uzavření manželství.

¹¹ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 22-23.

¹² Termín „*ratum*“ je odvozený od latinského „*ratificare*“ – činit platným, potvrzovat. – DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 31.

- **manželství platné a dokonané (*matrimonium ratum et consummatum*)** – jedná se o manželství svátostně dovršené. Manželský souhlas je následně dovršen a stvrzen tělesným spojením manželů, a to jak lidským způsobem (vědomě a dobrovolně, ne např. s použitím omamných látek, či násilí)¹³, tak způsobem otevřeným k předání lidského života, tedy ke zplodění potomstva (kán. 1061 §1).¹⁴

F. Dělení podle míry veřejnosti uzavření manželství

- **veřejně známé manželství (*matrimonium publicum*)** – manželství je uzavřené způsobem předepsaným církví (*coram Ecclesia*) a zároveň bez vyloučení veřejnosti (teoreticky může přijít takřka kdokoliv)
- **tajně uzavřené manželství (*matrimonium secretum, conscientiae*)¹⁵** – manželství je uzavřeno způsobem předepsaným církví (*coram Ecclesia*), ale ze závažných důvodů s vyloučením veřejnosti. Uzavření takového manželství podléhá místnímu ordináři, který může dovolit, aby bylo ze závažného a naléhavého důvodu manželství uzavřeno tajně (kán. 1130). Místní ordinář, oddávající, manželé a svědkové mají povinnost mlčet a předmětem tohoto mlčení je skutečnost uzavření manželství (kán. 1131 odst. 2). Místní ordinář dokonce může zavázat výše zmiňované osoby k povinnosti mlčení i formálně a to skrze přísahu. Jestliže však ze zachování tajemství hrozí závažné pohoršení nebo velké poškození posvátnosti manželství, ordinář je osvobozen od povinnosti zachovat tajemství. Tato skutečnost se však musí oznámit před uzavřením manželství snoubencům (kán. 1132). Tajně uzavřené manželství se

¹³ V minulosti, před II. vatikánským koncilem, v jurisprudenci i v kanonické nauce převládalo přesvědčení, že manželství se stává „consummatum“ i tehdy, když byl manželský sexuální úkon vykonán násilím, tedy proti vůli jedné manželské strany, pod vlivem omamných látek či ve stavu opilosti. – DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 35.

¹⁴ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolícké cirkve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 23.; DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 31-32.

¹⁵ *Matrimonium conscientiae* definované v CIC/1917 se v CIC/1983 uvádí jako *matrimonium secretum*. Jednoduše řečeno, *matrimonium secretum* a *matrimonium conscientiae* jsou, ačkoliv se liší názvem, jedno a totéž. – DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 43.

zaznamená pouze do zvláštní knihy uchovávané v tajném archivu kurie (kán. 1133).

- **kládestinní manželství (*matrimonium clandestinum*)** – jedná se o manželství neuzavřené způsobem předepsaným církví, přesto ale platně. Toto mohlo nastat v době, kdy ještě nebyla k platnosti manželství stanovena závazná forma jeho uzavření. Dnes již tento typ manželství patří do historie. Dne 11. listopadu 1563 dekretem „Tametsi“ Tridentský koncil takováto manželství zakázal. Tím tedy církev zařadila tento typ manželství mezi ty, které považuje za neplatné.¹⁶

1.2. Pojetí manželství v pravoslavné církvi

Podle učení pravoslavné církve, uzavření manželství je jednou ze sedmi Tajin¹⁷ - svatá Tajina křtu, svatá Tajina myropomazání (biřmování), svatá Tajina pokání (svatá zpověď), svatá Tajina pomazání olejem, svatá Tajina eucharistie, svatá Tajina manželství, svatá Tajina kněžství. Tajina manželství není pro křesťana nevyhnutelnou tajinou, která by byla potřebná pro přebývání a pokrok v církvi. Nevyhnutelnou tajinou pro všechny křesťany je křest, který je první ze sedmi církevních tajin.¹⁸

Podle Písma svatého je manželství obrazem Krista a církve. Muž má milovat svou ženu tak, jako Kristus miloval svou církev, muž je hlavou ženy, tak jako Kristus je hlavou církve, tak jak je církev podřízena Kristu, tak má být i žena podřízena svému muži, muži mají milovat své ženy jako své vlastní tělo (srov. Ef 5, 21-33).

¹⁶ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 23.; DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 41-42, 45.

¹⁷ *Tajina* je slovanský překlad řeckého μυστήριον [mystérion] – „tajemství“. V pravoslaví se takto označují svátosti, protože jde o tajemné skutečnosti víry. Jak řecké slovo „mystérion“, tak i pojem „tajina“, na jedné straně do určité míry odkrývá tajemnou duchovní realitu, na straně druhé ji však skrývá. – srov. MEDEK, Rudolf. *Katechismus v duchu církve československé husitské*. Vydání první, Blahoslav, 1990. s. 90, ot. 22; DREXLER, Lukáš. *Tajina, tajiny*. [online], 23. 7. 2008. Dostupné na World Wide Web: <<http://revue.theofil.cz/krestanske-pojmy-detail.php?clanek=340>> [cit. 18. září 2009].; BELEJKANIČ, Imrich. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie II*. Prešov, 1996. s. 22.

¹⁸ Srov. BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 85, 108.

Podle sv. Jana Zlatoústého se muž a žena sjednocují ve svaté tajině manželství a nevytváří obraz ničeho pozemského, ale obraz samotného Boha. Ten, kdo není svázaný manželským poutem, nemá v sobě plnost bytí, ale pouze polovinu, tvrdí sv. Jan Zlatoústý.¹⁹

Uzavření manželství je tedy Tajina, při níž se ženich s nevěstou před knězem a Církví svobodně zavazují k manželské věrnosti, kterou si vzájemně slíbí. Poté je jejich manželský svazek požehnán dle způsobu duchovního svazku Krista s Církví a vyprošuje se pro ně blahodat' čisté svornosti a dar požehnaného plození a pomoci ke křesťanské výchově dětí.²⁰

Svatá tajina manželství je dar, který je nasměrovaný k lidské svobodné vůli. Aby blahodat' udělená při této tajině přinesla dobré plody, musí padnout na úrodnou půdu. Blahodat' však může být i zavrhnutá. Tímto zavržením je rozvod. V takovýchto případech je církev milosrdná k lidské slabosti a dovoluje uzavřít nové manželství rozvedených. Druhé manželství je však chápané a povoleno jen jako odstoupení od ideálu, jako projev lidské slabosti nebo jako nová možnost napravit chybu či vykoupit hřích. V tomto smyslu pastýřská ikonomie církve dopouští i uzavření třetího manželství – jen do 40. roku věku –, ale formálně zakazuje uzavření čtvrtého manželství. Křesťanské manželství je však jen jedno a to má existovat na obraz Krista a církve.

První manželství je udělováno během eucharistie. Pokud by došlo k druhému manželství, to již nemůže mít sakramentální plnost prvního manželství. Pouze první manželství je totiž v církvi utvrzované eucharistií.²¹

Podle kánonů pravoslavné církve je manželství ustanoveno Bohem. Kdo by odmítal manželství nebo se hnusil a opovrhoval zbožnou ženou, je pod klatbou; kdo by zachovával panictví nikoliv pro jeho svatost, ale z hnusu k manželství, je pod klatbou; žena, která opustí muže hnusíc se manželství, je pod klatbou.²²

¹⁹ Srov. BELEJKANIČ, Imrich. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie II*. Prešov, 1996. s. 123.

²⁰ *Svatá Tajina sňatku*. s. 36 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

²¹ Srov. BELEJKANIČ, Imrich. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie II*. Prešov, 1996. s. 144, 151.

²² Srov. 1., 9., 14. pravidlo gangrského sněmu – *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

1.3. Pojetí manželství v českobratrské církvi evangelické

Manželství v českobratrské církvi evangelické není jednou ze sedmi svátostí, protože evangelická církev nemá sedm svátostí. Evangelické církve mají svátosti jen dvě, a to: křest a večeři Páně (někde se uvažuje ještě o svátosti třetí: svěcení kněžstva). Manželství však mezi ně nespadá, není tedy v evangelickém pojetí svátostí.

Svátosti jsou nejčastěji v evangelických církvích označovány za „pečetě Boží milosti“ nebo za „viditelné slovo“. To souvisí s evangelickou teologií, kde důraz ve svátosti je položen na „Boží slovo“, na „Boží svátostnou zvěst“ a svátost je potom nazírána jako zdramatizované podání tohoto slova (zvěsti) a jako jeho potvrzení (pečet').²³

Manželství podle reformačního pojetí tedy není svátost a služba církve při sňatku nespočívá v tom, že by manželství mezi snoubenci uzavírala. Stejně tak přítomnost ordinovaného kazatele ani skutečnost, že se požehnání sňatku koná v chrámu, manželství „neposvěť“ ani mu nedá vyšší hodnotu.

Manželství je uzavřeno veřejným souhlasem samotných manželů. I když se ve středověku vytvořila praxe, že veřejnost zastupoval a sňatek za platný prohlašoval kněz, bylo mu toto právo přičteno spíše z titulu společenské autority v obci, než z titulu kněžského poslání. Ve Starém ani v Novém zákoně není zmínky o nějakém bohoslužebném uzavírání manželství. Českobratrská církev evangelická proto uznává řádné uzavření manželství před národním výborem²⁴ podle platných zákonů.²⁵

Není tedy důležité, zda je sňatek uzavřen před zástupcem samosprávy či před zástupcem církve – protestantské církve obecně berou jako směrodatnou pro vznik manželství právní úpravu platnou v tom kterém státě. Při obřadu, při němž může být manželství uzavřeno, nebo který může nastat až po uzavření sňatku civilní formou, je

²³ Srov. MEDEK, Rudolf. *Katechismus v duchu církve československé husitské*. Vydání první, Blahoslav, 1990. s. 89, ot. 19-21.

²⁴ *Agenda Českobratrské církve evangelické – Bohoslužebná kniha* (vydaná r. 1983) ovšem vzhledem k tehdejší právní úpravě nepočítá s možností uzavření sňatku před kazatelem církve, mluví tedy o požehnání sňatku již uzavřeného na národním výboru. Dnes, kdy již nejsou národní výbory, ale radnice, městské a obecní úřady, se jedná o manželství uzavřené civilní formou.

²⁵ *Agenda Českobratrské církve evangelické – Bohoslužebná kniha*. Díl první. SR ČCE: Praha, 1983. s. 172.

snoubencům, resp. manželům, „připomínáno Boží zaslíbení pro manželství a je pro ně vyprošováno a vyhlašováno Boží požehnání“²⁶.

Českobratrská církev evangelická nečiní rozdíl mezi manželstvím, které bylo uzavřeno při bohoslužebném shromáždění, a civilně uzavřeným manželstvím, jak činí např. římsktí katolíci. Existuje pro ni jen jedno manželství, jehož vznik a trvání se řídí státním právem. Proto ve chvíli, kdy by státní právo neumožňovalo uzavřít manželství církevní formou, českobratrská církev evangelická by v bohoslužebném shromáždění pouze žehnala sňatku již uzavřenému civilní formou, ale již by nemohla být řeč o nějakém uzavírání sňatku při bohoslužebném shromáždění.

Bůh stvořil člověka jako muže a ženu a tak je manželství od počátku založeno v Boží vůli. Bůh mu také určuje své řády. „Proto opustí muž otce i matku a připojí se ke své manželce, a budou ti dva jedno tělo; takže již nejsou dva ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ (Mt 19, 5-6). Tak, jako je církev podřízena Kristu, tak má být žena podřízena muži. Muž je hlavou ženy, tak jako je Kristus hlavou církve. Muž má milovat svou ženu tak, jako si Kristus zamiloval církev (srov. Ef 5, 22-33). Tím, že manželé žádají o požehnání sňatku, vyznávají, že svou lásku pokládají za dobrý Boží dar a Pánu Bohu za něj děkují. Touží, aby se Boží zaslíbení naplnilo v jejich manželství, které chtějí podřídit Boží vůli. Uvědomují si přitom zároveň svou lidskou křehkost i nespolehlivost své lásky, proto svěřují své příští dny do Boží péče a očekávají na Boží sílu. Prosí, aby se k jejich svobodnému rozhodnutí lásky Bůh přiznal a zpečetil je. Má se za to, že je kazatel smí s dobrým svědomím ujistit, že Bůh to skutečně činí. „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“, praví Ježíš (Mt 19, 6).

Nesnadný problém však představuje druhé manželství rozloučených. Manželství je svazek, který se podle Boží vůle uzavírá na celý život – „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj“ (Mt 19, 6). Jestliže však všechno úsilí o smíření ztroskotá a manželství se rozpadne, v pokoře a lítosti hledáme jedinou naději v Kristově odpouštějící lásce. Ve víře v odpuštění kajícím hříšníkům se odvažujeme vyprošovat Boží požehnání i rozloučeným, kteří uzavírají nový sňatek.²⁷

²⁶ *Řád sborového života*, čl. 3, odst. 2 – *Řád sborového života*. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.evangelnet.cz/cce/czt/rsz.htm>> [cit. 10. března 2009].

²⁷ *Agenda Českobratrské církve evangelické – Bohoslužebná kniha*. Díl první. SR ČCE: Praha, 1983. s. 172-173.

1.4. Pojetí manželství v československé církvi husitské

Manželství je jednou ze sedmi svátostí – křest, biřmování, večeře Páně, pokání, útěcha nemocných, svěcení kněžstva, manželství. Svátosti jsou udělovány v rámci bohoslužeb a církevních obřadů a vysluhuje je Pán Ježíš Kristus prostřednictvím služebníků církve.²⁸

Na počtu svátostí zásadně nezáleží, zdá se však, že dosavadních sedm svátostí zahrnuje hlavní situace a okolnosti, které jsou v životě církve a jejich údů důležité. Nejpřednější svátostí vždy zůstává večeře Páně a křest.²⁹

Aby mohl člověk přijmout svátost manželství, je potřeba, aby nejdříve přijal křest jakožto první svátost. Přijetí křtu je nezbytným předpokladem pro přijetí jakékoliv jiné svátosti, v tomto případě i manželství.³⁰

Manželství je tedy svátost, ve které se muž a žena navždy spojují v lásce a jsou posvěcováni Duchem svatým, aby byli Božím obrazem v Kristu, nástrojem Stvořitele ke vzniku nových lidských bytostí a základem rodiny podle Boží vůle.³¹

U svátosti manželství můžeme rozlišit podstatu (materii) a formu.

Podstatou svátosti manželství je:

- 1) vzájemný slib snoubenců, složený za přítomnosti kněze před Boží tváří, že se berou za manžele na celý život a že po celou tu dobu si chtějí zachovat vzájemnou úctu, lásku, věrnost a oddanost, nikdy se neopustit a stát při sobě v dobrém i ve zlém,
- 2) prosba o posvěcení a požehnání manželského svazku a
- 3) slavnostní prohlášení snoubenců, jejich svědků a kněze o uzavření manželství.³²

Formu svátosti manželství tvoří obřad, jehož součástí jsou:

- 1) modlitby a čtení Písma svatého,
- 2) symbolické přijímání z kalicha,
- 3) výměna snubních prstenů a požehnání.³³

²⁸ Srov. MEDEK, Rudolf. *Katechismus v duchu církve československé husitské*. Vydání první, Blahoslav, 1990. s. 89, ot. 15-18.

²⁹ SALAJKA, Milan. *Křesťanská víra, církev a bohosloví. Teologická abeceda prof. Dr. Zdeňka Trtíka*. Vydání první, Praha: Církev československá husitská, 2004. s. 79.

³⁰ Srov. MEDEK, Rudolf. *Katechismus v duchu církve československé husitské*. Vydání první, Blahoslav, 1990. s. 92, ot. 35, s. 94. ot. 50.

³¹ *Základy víry církve československé husitské*. Praha: Ústřední rada církve československé husitské, 1975. s. 115.

³² MEDEK, Rudolf. *Katechismus v duchu církve československé husitské*. Vydání první, Blahoslav, 1990. s. 119, ot. 222.

³³ Tamtéž, s. 120, ot. 226.

2. ŘÍZENÍ PŘED OBŘÁDEM

2.1. Předpoklady pro uzavření manželství

2.1.1. Předpoklady pro uzavření manželství v římskokatolické církvi

Rozdíl pohlaví – manželství platně uzavírají jen osoby rozdílného pohlaví, tedy muž a žena. „Bůh stvořil člověka, jako muže a ženu je stvořil. A Bůh jim požehnal a řekl jim: „Plodte a množte se a naplňte zemi.““ (srov. Gn 1, 27-28; Mt 19, 4) „Proto opustí muž otce i matku a připojí se ke své manželce a budou ti dva jedno tělo. Takže již nejsou dva, ale jeden.“ (Mt 19, 5-6)

Věk pro vstup do manželství – hranice věku pro muže, který chce vstoupit do manželství, musí být minimálně dovršených šestnáct let věku. Pro ženu je tato hranice minimálně dovršených čtrnáct let věku. Ti, jejichž věk by byl nižší, nemohou uzavřít manželství platně.

Biskupská konference dokonce může stanovit vyšší věk pro dobrovolné uzavření manželství (srov. kán. 1083).

Pastýři duší se snaží odradit od uzavření manželství ty mladé lidi, kteří ještě nedosáhli věku, v němž se podle zvyku dané země obvykle uzavírá manželství (kán. 1072).

Způsobilost – pro uzavření manželství jsou způsobilí ti, kdo:

- mají dostatečné užívání rozumu (srov. kán. 1095 odst. 1)
- nemají závažnou poruchu soudnosti, co do podstatných práv a povinností manželských, které se předávají a přijímají (srov. kán. 1095 odst. 2)
- jsou schopni převzít podstatné manželské povinnosti a nemají s tím žádný psychický problém (srov. kán. 1095 odst. 3)

Doklady potřebné pro uzavření manželství – aby snoubenci mohli uzavřít manželství, je třeba, aby s sebou přinesli následující doklady: občanský průkaz, výtah z matriky pokřtěných, kde není poznámka o uzavření manželství (tento výtah nesmí být starší než tři měsíce), rodný list; ti, kteří uzavírají druhé a další manželství přinesou navíc církevní dokument či jiný dokument o tom, že nastalo úmrtí druhého partnera (vdovský dekret – vystaví ho kurie), nebo doklad o anulaci předchozího sňatku.

Příprava na manželství – přípravu na manželství můžeme rozdělit na tři části:

- osobnostní příprava
- právní příprava
- svátostná příprava

A. Osobnostní příprava³⁴

Osobnostní příprava zahrnuje tři fáze: vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravu. Toto schéma vychází z dokumentu *Familiaris consortio* 66-69 a Příprava na svátost manželství č. 21-59.

a) Vzdálenější příprava

- zahrnuje především období dětství a dospívání; probíhá především v rodině (rodinná pedagogika), ale také ve formačních skupinách – dominantní roli má však rodina
- vede děti k pochopení, že jsou osobnostmi se svými silnými i slabými stránkami
- vkládá do dětí smysl pro každou lidskou osobní i společenskou hodnotu
- ukazuje manželství jako život muže a ženy založený na vzájemné pomoci a respektu vycházejících z úcty k Božímu obrazu v druhém člověku
- zahrnuje sexuální výchovu a výchovu k odpovědnému rodičovství
- přiměřeným způsobem ukazuje smysl života bez manželství (kněžství, řeholní život, ...)
- má dovést k pochopení toho, co je opravdová láska, a že tato láska hraje v křesťanské etice hlavní roli

b) Bližší příprava

- období této přípravy je většinou obdobím mladosti; patří sem všechno, co obsahuje pastorece mládeže ve vlastním slova smyslu
- snoubenci mají ovládnout základní psychologické, pedagogické, právní a medicínské aspekty manželství a rodiny

³⁴ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 33-35.

- vede k chápání a správnému hodnocení praktických stránek manželského života – stálé zaměstnání, dostatečné finanční prostředky, správné vedení domácnosti, základní právní znalosti, ...
- má dopomoci k zakotvení manželství v životě s Bohem (manželská spiritualita) a s církví
- připravuje k odpovědnému rodičovství vycházejícího ze správného chápání sexuality a k výchově dětí
- je vhodné kombinovat ucelené kurzy vedené odborníky a individuální přípravu
- má poukázat na význam zasnoubení a dát možnost jeho pravdivého slavení
- konečným výsledkem bližší přípravy bude jasné poznání podstatných znaků křesťanského manželství, jimiž je: jednota, věrnost, nerozlučnost, plodnost

c) *Bezprostřední příprava*

- koná se v době těsně (několik měsíců) před sňatkem
- zahrnuje liturgickou přípravu – modlitby a žehnání, eventuálně zasnoubení (pokud nebylo již dříve)
- připravuje na prožívání manželství jako společné cesty víry, která má být podporována ostatními věřícími
- vede k pochopení svatebního obřadu (texty, gesta, atd.) a k jeho osobnímu uchopení; proto je nutný individuální přístup a dostatek času s jednotlivými páry
- obsahuje i společnou přípravu obřadu přímo se snoubenci – výběr textů, gest, hudby (biblická čtení, která budou vysvětlena v homilii, způsob manželského slibu a požehnání prstenů, modlitba za manžele, přímluvy, zpěv, atd.) – srov. Příprava na svátost manželství č. 66.

B. Právní příprava³⁵

Cílem právní přípravy je zjištění platnosti a dovolenosti manželství cestou tzv. předsňatkového řízení.

Jednou stránkou tohoto řízení je *spolupráce snoubenců s farářem* v oblasti správní, která má napomoci vytvoření morální jistoty o tom, že nic nebrání slavení sňatku, tedy především dojít k jistotě o svobodném stavu snoubenců a o vyloučení překážek a zákazů manželství: sepsáním snubního protokolu (viz příloha), dodáním potřebných dokladů, spoluprací na vyžádání potřebných dispenzí a povolení, ale především otevřeným osobním kontaktem umožňujícím dosažení morální jistoty o náležitém chápání manželství a náležitém úmyslu vstoupit do manželství (což je především obsahem bezprostřední osobnostní přípravy).

Druhou stránkou je *spolupráce místního společenství věřících* a to především cestou ohlášek (viz níže). Jejich praxi neurčuje celocírkevní právo, ale právo partikulární. V jednotlivých diecézích se tedy mohou objevit drobné odchylky.

V nebezpečí smrti, nelze-li získat jiné důkazy a nejsou-li důkazy opačné, postačí tvrzení osob uzavírajících manželství, případně i přísězné, že jsou pokřtěni a že jim nebrání žádná překážka (kán. 1068).

Všichni věřící jsou povinni, před uzavřením manželství, oznámit ordináři nebo faráři překážky, o kterých vědí (kán. 1069).

Provedl-li zjišťování ohledně platnosti a dovolenosti uzavření manželství někdo jiný, než farář, který má oddávat, oznámí oddávajícímu výsledek těchto zjišťování věrohodnou listinou (kán. 1070).

Ohlášky – ohlášky jsou důležitou součástí předmanželského zjišťování způsobilosti snoubenců k uzavření manželství. Pomocí ohlášek se zjišťuje, zda nic nebrání platnému a dovolenému uzavření manželství. Biskupská konference vydá předpisy o zjišťování u snoubenců, dále o ohláškách manželství a o jiných vhodných prostředcích zjišťování, které je třeba provést před manželstvím. Teprve poté, když to vše farář (oddávající) dodržel, může snoubence oddat (kán. 1066, 1067).

Praxi ohlášek neurčuje právo celocírkevní (univerzální), ale právo partikulární. Mohou tedy existovat odchylky v jednotlivých diecézích. Z tohoto důvodu je nutné

³⁵ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 35.

informovat se o tom, jaké detailní předpisy pro konání ohlášek v konkrétní diecézi platí. Úřední dotaz by měl směřovat na diecézní kurii.

V letech 1950-1989 bylo ze strany státní moci zakázáno konat ohlášky, proto od nich byla dána generální dispenz. Nyní v zásadě platí směrnice České biskupské konference z 27. ledna 1993, která stanovuje:

- před sňatkem se ohlášky konají ve farnosti, kde bude svatba, a v místě trvalého bydliště snoubenců
- ohlášky se vykonají jedenkrát ústně 14 dní před svatbou nebo písemně na vývěsce kostela po stejnou dobu; písemná forma odpovídá oznámení, že XY a XX uzavřou dne... v kostele... v... hodin církevní manželství
- při sepisování svatebního protokolu se má kněz snoubenců zeptat, zda existují vážné důvody pro nekonání ohlášek; jestliže by existovaly vážné důvody pro jejich nekonání, má kněz právo z rozumných důvodů od ohlášek dispenzovat
- konání ohlášek či dispenz od nich se zaznamená ve svatebním protokolu³⁶

Pozn.: Historický exkurz

Pro srovnání s CIC/1983 zde uvádím, jaká byla praxe ohlášek podle CIC/1917. Na rozdíl od CIC/1983, který věnuje ohláškám pouze kán. 1066 a 1067, CIC/1917 se zabývá ohláškami v kán. 1022-1030.

Podrobné normy týkající se ohlášek podle CIC/1917 jsou tedy následující:

Ohlášení manželství, přesněji řečeno vykonání ohlášek je povinné (kán. 1022) a má se vykonat po tři neděle či zasvěcené svátky při mši svaté nebo jiném bohoslužebném shromáždění, kde je přítomné větší množství věřících (kán. 1024). Místní ordinář může nahradit ústní ohlášky za ohlášky písemné, které vyvěsí po dobu minimálně osmi dní na veřejnou vývěsku farního nebo jiného kostela s uvedením osobních dat snoubenců (kán. 1025). Místní ordinář může z rozumných důvodů od ohlášek dispenzovat (kán. 1028). Vykonat ohlášky je povinný vlastní farář snoubenců, přesněji farář trvalého respektive přechodného kanonického bydliště snoubenců (kán. 1023). Výjimku z povinnosti ohlášek tvoří ta manželství, která se uzavírají s dispenzí od překážky rozdílného náboženství a smíšeného manželství, ba

³⁶ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 35, 36.

co víc, kán. 1026 dokonce zakazuje ohlášení takovýchto manželství a dovolit jejich ohlášení může jen místní ordinář, přičemž se nesmí uvést náboženství nekatolické strany. Případné existování manželských překážek týkajících se již ohlášeného manželství, mají věřící povinnost oznámit místnímu faráři nebo místnímu ordináři (kán. 1027). Platnost ohlášek manželství trvá 6 měsíců (kán. 1030 §2); jestliže se manželství v rámci této doby neuzavře, musí se ohlášky konat znovu.³⁷

C. Svátostná příprava

Je vhodné, aby snoubenci – katolíci, kteří nepřijali svátost biřmování, ji přijali před uzavřením manželství, je-li to možné bez závažné nesnáze (kán. 1065 §1).

Dále se velmi doporučuje, aby svátost manželství byla přijata s větším užitkem, aby snoubenci přijali svátost smíření a eucharistii (kán. 1065 §2).

Manželství mohou uzavřít všichni, kterým to právo nezakazuje (kán. 1058).

2.1.2. Předpoklady pro uzavření manželství v pravoslavné církvi

K tomu, aby byl sňatek uzavřen zákonně a platně, musí vyhovovat nejen zákonné formě, ale je třeba, aby byly splněny i další podmínky.³⁸ Např.:

Rozdíl pohlaví – manželství mohou uzavřít dvě osoby rozdílného pohlaví (muž a žena). Tělesné vztahy mezi osobami stejného pohlaví jsou zakázány nejen Písmem svatým (srov. Řím 1, 24-28), ale i svatými kánony – 62. pravidlo sv. Basila Velikého se vyjadřuje takto: „Kdo spáchá hanebnost s mužským pohlavím, obdrží lhůtu pro pokání jako ten, kdo zhřešil cizoložstvím.“³⁹ Na základě kontextu, se tento předpis vztahuje pouze na muže, nikoliv na ženy. Toto pravidlo se tedy snaží zamezit

³⁷ Srov. DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 75-76.

³⁸ Srov. *Svatá Tajina sňatku*. s. 31 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohoslužby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

³⁹ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

homosexuálnímu spojení mezi muži. Zákaz se vztahuje nejen na manželství, ale i mimo manželství.⁴⁰

Věk pro vstup do manželství – věk osob, které chtějí uzavřít manželství, nesmí přesáhnout 80 let. Osobám, jejichž věk přesáhne 80 let, je sňatek zakázán. Po dosažení 60 let věku, je nutný souhlas archijereje. Zákonné stáří pro vstup do manželství je 18 let pro muže a 16 let pro ženy. Schází-li k potřebnému věku méně než půl roku, může archijerej udělit dispenz. Jestliže manželství bylo uzavřeno i přesto, že oba či jeden ze snoubenců nespĺňovali požadavek předepsaného věku, takovéto manželství je nezákonné a neplatné. Neplatnost může prohlásit jen církevní soud.

V případě, kdy o sňatek žádají osoby, které se od sebe velice liší věkem, musí kněz oběma vylíčit všechny nepříjemnosti, které z toho plynou pro jejich manželský život. Pokud ani poté nezmění své přání vstoupit do manželství, mají být bez překážek oddáni.⁴¹

Způsobilost – jedná se o způsobilost psychickou. To znamená, že mentálně retardovaní, postižení idiotstvím, nebo lidé šílení nesmějí být oddáni. Došlo-li by i přesto k uzavření manželství, manželství by bylo neplatné.

Dále se hovoří o tělesné způsobilosti. Neschopnost pro pohlavní styk však nezabraňuje, podle kanonického ani podle veřejného práva, uzavření manželství. Za určitých podmínek to ovšem může být jeden z důvodů k rozvodu. Skutečná láska tedy vyžaduje od budoucích manželů, aby se k takovéto chorobě či nedokonalosti přírody jeden druhému přiznali.⁴²

V neposlední řadě je předpokladem k uzavření zákonného manželství státní a společenská právní způsobilost.⁴³

Souhlas rodičů – rodiče milují svoje děti, starají se o jejich život a výchovu. Souhlas jako i požehnání rodičů je potřebné vždy, zvláště tehdy, nejsou-li děti

⁴⁰ Srov. BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 110.

⁴¹ Srov. *Svatá Tajina sňatku*. s. 31, 33 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

⁴² BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 111.

⁴³ *Svatá Tajina sňatku*. s. 33 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

plnoleté podle zákona. Kánony vyžadující souhlas jsou 38. a 42. pravidlo sv. Basila Velikého. 38. pravidlo zní: „Dívky, jež se vdají bez otcova souhlasu, smilní. Avšak, jak se zdá, skutek se napraví smířením s rodiči. Ostatně tyto se ihned nepřipouštějí k přijímání, nýbrž je jim po tři léta zakázáno.“ 42. pravidlo se vyjadřuje takto: „Manželství bez souhlasu těch, kdož mají pravomoc, jsou smilstva. Kdož se oddávají za života otce nebo pána, nejsou bez viny, dokud neprojeví souhlas k jejich spolužití ti, kdož mají nad nimi pravomoc. Neboť tehdy manželství získává platnost.“⁴⁴

Jestliže rodiče nežijí nebo nejsou schopni vychovávat své děti, tehdy je potřebný souhlas ostatních osob – např. starších sourozenců, zákonných zástupců, atd. Vychovávají-li děti pěstouni, souhlas rodičů je nahrazen souhlasem pěstounů.⁴⁵

Doklady potřebné pro uzavření manželství – potvrzení matrice o datu narození (má-li kněz pochyby o plnoletosti oddáváných), potvrzení o provedení křtu (křestní list nebo potvrzení o sjednocení s církví). Dále jsou potřeba osobní doklady s uvedeným bydlištěm (z toho vyplývá příslušnost k farnosti), údaje o svobodném či vdovském stavu. V tomto případě je třeba doložit úmrtní list, v případě rozvedených je nutno předložit výnos církevního soudu. Dále potvrzení o zpovědi od farního kněze. Jestliže by osoba byla z jiné farnosti, může její farní kněz spolu s potvrzením o zpovědi potvrdit její náboženské vyznání a rodinný stav. Kněz si vyžádá potvrzení archijereje, jsou-li okolnosti sňatku takové, že vyžadují povolení biskupa, případně i písemný souhlas poručníků či rodičů ke sňatku nezletilého.⁴⁶

Je také možné požadovat úřední povolení – zdravotní povolení, jestliže to vyžadují státní zákony kvůli zdravému stavu členů, vojenské povolení, jestliže to vyžadují státní zákony pro vojenskou správu nebo policejní povolení, týká-li se to podle zákonů zahraničních nebo jiných záležitostí.⁴⁷

⁴⁴ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

⁴⁵ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 112.; *Svatá Tajina sňatku*. s. 32 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

⁴⁶ *Svatá Tajina sňatku*. s. 33 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

⁴⁷ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 112.

Ohlášky – tři neděle před oddavkami je nutné, aby se v chrámu po každé nedělní či sváteční liturgii ohlašovala chystaná svatba. Kněz, diakon či žalmista před celým shromážděním ohlašuje, že určité dvě osoby se chystají vstoupit do svazku manželského. Jménem duchovní správy oznamuje, že zná-li někdo nějaké zákonné překážky tohoto sňatku, má je bez prodlení oznámit duchovnímu správci. Jestli ženich či nevěsta patří do jiné farnosti, je třeba vykonat ohlášky i tam. Třítýdenní lhůta se může zkrátit na jednotýdenní, jestliže v jejím průběhu je veliký svátek, při němž se shromáždí velké množství věřících. Výjimku může požehnat biskup.⁴⁸

Ženich ani nevěsta nesmějí být v blízkém duchovním – vzniká kmotrovstvím – ani tělesném příbuzenství, nesmějí mít k jiným osobám vztah vylučující uzavření manželství – např. nesmějí mít platné předchozí manželství.⁴⁹ Viz 2.2.2. Překážky pro uzavření manželství v pravoslavné církvi, s. 48.

Ženich i nevěsta mají znát z paměti Otčenáš, Bohorodice Panno, Desatero a Symbol víry. Pokud snoubenci řádně neznají základy pravoslavné víry, musí je kněz před svatbou poučit.⁵⁰

Nevěsta nesmí být v období porodního očišťování (40 dnů), protože žena v tomto čase nemůže do chrámu ani vkročit. Stejně tak nesmí mít nevěsta ani měsíčky. V obou případech musí být svatba odložena na dobu, kdy bude žena očištěna. V případě krajní nouze či jiných hodných okolností může kněz projevit shovívavost. To se však týká pouze svatby, nikoliv svatého přijímání. K svatému přijímání totiž nevěsta v takovém tělesném stavu přistoupit nemůže. Naproti tomu nevěstino těhotenství není důvodem pro odmítnutí vykonat svatou Tajinu sňatku.⁵¹

⁴⁸ *Svatá Tajina sňatku*. s. 33 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

⁴⁹ Tamtéž, s. 32.

⁵⁰ Tamtéž, s. 35.

⁵¹ Tamtéž, s. 35.

2.1.3. Předpoklady pro uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické

Rozdíl pohlaví – Bůh stvořil člověka jako muže a ženu, platně tedy uzavírají manželství jen osoby rozdílného pohlaví.

Věk pro vstup do manželství – věk snoubenců, kteří se chystají vstoupit do manželství, není nikde stanoven. V této záležitosti je plně respektováno státní právo. Je tedy vyžadována plnoletost určená státem – osmnáct let.

Podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, manželství nemohou uzavřít nezletilí. Výjimečně, jestliže je to v souladu se společenským účelem manželství, může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu šestnáct let. Bez tohoto povolení je ale manželství neplatné. K výroku o neplatnosti manželství však nedojde a takové manželství se stane platným, jestliže manžel, který byl v době uzavření manželství nezletilý, již dovršil osmnáctý rok, nebo jestliže manželka otěhotněla (§13).

Bylo-li manželství uzavřeno mladším šestnácti let, manželství nevznikne (§17a odst. 2).

Způsobilost – snoubenci jsou vázáni jen takovou způsobilostí, kterou vyžaduje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. Způsobilí k uzavření manželství jsou:

- ty osoby, které nejsou zbaveny způsobilosti k právním úkonům (§14 odst. 1)
- ty osoby, které nejsou stíženy duševní poruchou, která by měla za následek omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům (§14 odst. 3)

Souhlas rodičů – není vyžadován, snoubenci ho pro uzavření manželství nepotřebují.

Doklady potřebné pro uzavření manželství – nikde není stanoveno, jaké doklady je potřeba s sebou přinést. V každém případě musí farář vyžadovat doklady, které vyžaduje státní právo. Snoubenci přinesou osvědčení vydané příslušným matričním úřadem, od jehož vydání neuplynuly více než tři měsíce (zákon o rodině §4b odst. 2). Bez tohoto osvědčení nemůže být manželství uzavřeno. Spolu s ním předloží snoubenci i dotazník k uzavření manželství, který dříve vyplnili před matričním úřadem. Dále občanské průkazy nebo cestovní pas (jedná-li se o cizince, pak jiný doklad totožnosti), na jehož základě je možno identifikovat osobu, která manželství uzavírá. Dokladem totožnosti se musí při uzavírání manželství prokázat i

svědci a případně tlumočník. Někteří faráři také požadují křestní list, má-li jít o sňatek uzavřený mezi dvěma křesťany.

Příprava na manželství – svatebnímu shromáždění předchází příprava žadatelů. Rozhodnutí o jejím rozsahu a intenzitě je ponecháno pastorační citlivosti a odpovědnosti kazatele a staršovstva.⁵² (pozn.: Staršovstvo je správní orgán farního sboru, jeho členové jsou voleni.) To se skutečně liší nejen podle toho, nakolik to vyžaduje situace, ale i podle toho, nakolik je ten který kazatel pastoračně citlivý. Obvykle to bývá od jednoho předsvatebního setkání až po šest.

Ohlášky – předpisy týkající se ohlášek nebo jiné formy oznámení sňatku nejsou nikde stanoveny. Zpravidla se tak děje v rámci jiných oznámení během bohoslužeb neděli před uzavřením sňatku, někdy také až po uzavření sňatku. Ohlášky totiž nemají funkci zveřejnění záměru snoubenců proto, aby bylo možné oznámit případné překážky uzavření sňatku.

Farář by však měl oznámit uzavření sňatku staršovstvu, případně žádat o jeho souhlas, neboť nejen faráři, ale zároveň i staršovstvu sboru patří pečovat o bohoslužebná shromáždění.⁵³

2.1.4. Předpoklady pro uzavření manželství v československé církvi husitské

Rozdíl pohlaví – manželství je podle Písma svatého Boží řád. Obsahem tohoto božího řádu je v křesťanském pojetí manželský svazek jednoho muže a jedné ženy. Homosexualita je zrudnost, a proto je homosexuální svazek nepřirozený a odporuje Božímu řádu.⁵⁴

⁵² *Řád sborového života*, čl. 3, odst. 6 – *Řád sborového života*. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.evangelnet.cz/cce/czr/rsz.htm>> [cit. 10. března 2009].

⁵³ Srov. *Církevní zřízení*, § 21: „Staršovstvo je správní orgán farního sboru. Zejména mu přísluší pečovat spolu s kazatelem o bohoslužebná a katechetická shromáždění, o duchovní život rodin sboru, o hospodaření sboru, o ekumenické vztahy a misijní činnost v obvodu sboru. Podporuje kazatele a pomáhá mu v jeho práci, ve vzájemné bratrské odpovědnosti dbá, aby život kazatelů, starších i celého sboru byl ve shodě se svědectvím Písem svatých a s církevním řádem.“ – *Církevní zřízení*. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.evangelnet.cz/cce/czr/cz.htm>> [cit. 5. února 2009].

⁵⁴ Srov. MEDEK, Rudolf. *Katechismus v duchu církve československé husitské*. Vydání první, Blahoslav, 1990. s. 119, ot. č. 219 – 221.

Věk pro vstup do manželství – věk odpovídá státním předpisům. Aby mohli být snoubenci oddáni, musejí být plnoletí.

Podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, nezletilí nemohou uzavřít manželství. Výjimečně, jestliže to je v souladu se společenským účelem manželství, může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu než šestnáct let. Bez tohoto povolení je ale manželství neplatné. K výroku o neplatnosti manželství však nedojde a takové manželství se stane platným, jestliže manžel, který byl v době uzavření manželství nezletilý, již dovršil osmnáctý rok, nebo jestliže manželka otěhotněla (§13).

Bylo-li manželství uzavřeno mladším šestnácti let, manželství nevznikne (§17a odst. 2).

Způsobilost – je vyžadována způsobilost podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině. Způsobilí k uzavření manželství jsou:

- ty osoby, které nejsou zbaveny způsobilosti k právním úkonům (§14 odst. 1)
- ty osoby, které nejsou stíženy duševní poruchou, která by měla za následek omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům (§14 odst. 3)

Pokud se jedná o tělesnou způsobilost, záleží na druhém partnerovi, který je tělesně způsobilý, jak se k tomu postaví. Tělesně způsobilý partner musí souhlasit s uzavřením manželství s tělesně nezpůsobilým partnerem. Tělesná nezpůsobilost není překážkou pro uzavření manželství.

Jedná-li se o mentální způsobilost, ta je vyžadována.

Souhlas rodičů – pokud jsou snoubenci plnoletí, souhlas rodičů nepotřebují.

Doklady potřebné pro uzavření manželství – bylo by nejlepší, aby si snoubenci nechali připravit žádost přímo na radnici. V ostatních případech je potřeba občanský průkaz, rozvodový list – jsou-li rozvedeni, rodný list a křestní list.

Příprava na manželství – příprava na svátost manželství je individuální. Může trvat klidně rok nebo tři až čtyři sezení. Záleží na domluvě se snoubenci. Příprava se týká především obřadu, výběru čtení, atd. Při prvním setkání, poté, co farář promluví se snoubenci, může snoubence i odmítnout.

Ohlášky – konat ohlášky není nutnost. Ohlášky jsou věc soukromá a záleží na snoubencích jak se rozhodnou. Pokud ohlášky probíhají, je možné je konat každý měsíc nebo tři po sobě jdoucí neděle před obřadem.

2.2. Překážky pro uzavření manželství

2.2.1. Překážky a zákazy pro uzavření manželství v římskokatolické církvi

Kodex kanonického práva z roku 1917 rozlišoval překážky manželství na dvě skupiny:

- *překážky rušící manželství* – působí neplatnost a nedovolenost manželství
- *překážky bránící manželství* – působí pouze nedovolenost manželství

(CIC/1917 kán. 1036).

Nynější Kodex z roku 1983 přijal novou terminologii a rozlišuje mezi *překážkami* a *zákazy*.

Na základě této nové terminologie pojednáme v této části nejen o překážkách manželství, ale i o zákazech manželství.⁵⁵

A. Překážky manželství

a) Překážky manželství obecně

Překážky manželství jsou důvody působící neplatnost i nedovolenost manželství. Činí osobu právně nezpůsobilou k uzavření manželství. Z účinnosti překážky vyvazuje dispenz.

Co se týká manželských překážek, existuje jejich bohatá typologie.⁵⁶

Manželské překážky můžeme dělit např. na:

- *pochybné a jisté* – kritériem rozlišování je zde jistota. Jestliže je překážka pochybná, není překážkou pro uzavření manželství (kán. 1084 §2).⁵⁷
- *trvalé a dočasné* – za kritérium rozlišení se tu bere možnost zániku. Jestliže manželská překážka může zaniknout sama od sebe, jedná se o překážku dočasnou. Jestliže překážka může zaniknout na základě mimořádného zásahu člověka a tak i zanikne, jedná se o trvalou překážku.⁵⁸

⁵⁵ Srov. NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 46.

⁵⁶ Tamtéž, s. 46-47.

⁵⁷ Srov. DUDA, Ján. *Katolické manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitulka, 1996. s. 134.

⁵⁸ Srov. Tamtéž, s. 137.

• **absolutní a relativní** – kritériem rozlišení je zde rozsah manželské překážky. Absolutní manželská překážka překáží v platnosti každému manželství. Relativní překážka překáží v platnosti pouze jednomu manželství. Např. jestliže muži překáží konkrétní manželská překážka v uzavření manželství s každou jednou ženou, jedná se o překážku absolutní. Jestliže však mu překáží uzavřít manželství s konkrétní jednou ženou a s ostatními už ne, jedná se o překážku relativní.⁵⁹

• **překážky z hlediska právní povahy**: kritériem tohoto rozdělení je autor manželské překážky

- **překážky božského práva** – autorem překážky je Bůh; mezi tyto překážky patří: překážka tělesné neschopnosti (kán. 1084), překážka trvajících manželského svazku (kán. 1085), překážka pokrevního příbuzenství (kán. 1091 §1)

- **překážky církevního (lidského) práva** – autorem překážky je církev (člověk); mezi tyto překážky náleží: překážka věku (kán. 1083), překážka různosti náboženství (kán. 1086), překážka svěcení (kán. 1087), překážka řeholního slibu čistoty (kán. 1088), překážka únosu nebo zadržování (kán. 1089), překážka zločinu (kán. 1090), překážka pokrevního příbuzenství v boční linii (kán. 1091 §2), překážka švagrovství (kán. 1092), překážka veřejné počestnosti (kán. 1093), překážka zákonného příbuzenství – adopce (kán. 1094)⁶⁰

• **překážky z hlediska dispensovatelnosti**: kritériem je možnost udělení dispenze

- **překážky nedispensovatelné** – jedná se o všechny překážky božského práva a některé překážky církevního práva (např. nikdy není udělována dispenz biskupům od překážky svěcení)

- **překážky dispensovatelné** – takové překážky církevního práva, kterým bývá udělována dispenz; dají se dále rozdělit na překážky obvykle dispensované a obvykle nedispensované⁶¹

⁵⁹ DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 137.

⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 135-136.; NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 47.

⁶¹ Srov. DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 136.; NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 47.

• **překážky z hlediska právní zjistitelnosti:**

- **překážky veřejné** – mohou být dokázány na vnějším oboru (ve veřejné oblasti, právně); vnější obor je např. církevní soud, veřejná církevní autorita – diecézní biskup...

- **překážky tajné** – nelze je dokázat ve veřejné oblasti (právně)

Jestliže se dá nějakým způsobem před autoritami církve dokázat existence manželské překážky, jedná se o manželskou překážku veřejnou. V opačném případě, není-li možnost důkazu před autoritami církve, jde o manželskou překážku tajnou (srov. kán. 1074).⁶²

Podle kán. 1075 CIC/1983 pouze nejvyšší církevní autorita v latinském obřadu může stanovit další překážky manželství a autenticky prohlásit, kdy božské právo působí neplatnost manželství či je zakazuje.

b) Překážky manželství jednotlivě

Věk – cílem této překážky je zajistit alespoň minimální základní zralost snoubenců. Jelikož zjišťování fyzické zralosti by mohlo být v konkrétním případě nesnadné, slouží zde jako právní zjednodušení snadněji verifikovatelné kritérium konkrétně vymezené věkové hranice.⁶³

Manželství tedy nemůže platně uzavřít chlapec, kterému ještě není 16 let, ani dívka, která ještě nedosáhla 14 let věku. Uzavře-li chlapec i dívka mladší tohoto věku manželství, manželství není uzavřeno platně. Biskupská konference dokonce může stanovit vyšší věk pro dovolené uzavření manželství (srov. kán. 1083).

Církev ale respektuje státní předpisy českého práva, které stanovují minimální věk na 18 let s možností zploletnění od 16 let. Tato výjimka může být dána jen u jednoho ze snoubenců.⁶⁴

⁶² Srov. DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 134.; NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolíckej cirkve s ohľadom na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 47.

⁶³ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolíckej cirkve s ohľadom na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 48.

⁶⁴ Srov. Zákon č. 94/1963 Sb. §13, §17a odst. 2.

Mohlo by se jevit, že věková hranice je příliš nízká. Je však třeba vzít v úvahu, že je to hranice stanovená pro celý svět, přičemž v různých zemích existují dost velké rozdíly v tělesné i duševní zralosti.⁶⁵

Manželská překážka věku je překážkou církevního práva, a proto je dispensovatelná po individuální hranici biologické vyspělosti.⁶⁶

Tělesná neschopnost – impotentia coeundi – myslí se tím neschopnost k pohlavnímu styku. Ať už je tato neschopnost k souloži předchozí (předchází vzniku uzavření manželství, existuje již v okamžiku výměny manželského souhlasu), trvalá (není léčitelná běžnými, řádnými prostředky, ani sama nepomine), na straně muže nebo ženy, absolutní (vůči kterémukoliv partnerovi) či relativní (vzhledem ke konkrétnímu partnerovi či určité skupině osob, do níž partner spadá), působí neplatnost manželství vzhledem k jeho podstatě (kán. 1084 §1).

Jestliže je překážka neschopnosti pochybná, ať už je pochybností právní nebo skutkovou, není překážkou pro uzavření manželství. Pokud tato pochybnost trvá, manželství nemůže být prohlášeno za neplatné (kán. 1084 §2). Aby tato překážka byla opravdu překážkou, musí jít o skutečnost jistou.⁶⁷

Neplodnost manželství ani nezakazuje, ani nepůsobí neplatnost, pokud je zachován kán. 1098⁶⁸, který říká: „Neplatně uzavírá manželství, kdo byl oklamán podvodem za účelem dosažení souhlasu, když se podvod týká nějaké vlastnosti druhé strany, a tato vlastnost může ze své povahy vážně narušit společenství manželského života.“

Neplodnost však přesto může být i příčinou neplatnosti manželství na základě kán. 1097 §2 – „Omyl co do vlastnosti osoby (zde plodnost), i když je příčinou smlouvy, působí neplatnost manželství jen v případě, když tato vlastnost (plodnost) byla přímo a hlavně vyžadována.“ – a na základě kán. 1102, kdy je manželství uzavřeno pod podmínkou a plodnost je zde touto podmínkou uzavření manželství.

⁶⁵ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 48.

⁶⁶ DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 155.; NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 49.

⁶⁷ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 51.

⁶⁸ Srov. CIC, kán. 1084 §3.

Překážka tělesné neschopnosti je božského práva, a proto je nedispensovatelná.⁶⁹

Trvající manželský svazek – neplatně uzavírá manželství ten, kdo je vázán dřívějším manželstvím, i nedokonaným⁷⁰. I když je dřívější manželství neplatné nebo rozloučené z jakéhokoliv důvodu, nelze uzavřít nové manželství, dokud není s jistotou známa neplatnost nebo rozloučení předchozího manželství (kán. 1085).

Jedná se o situaci trvajících manželského svazku jako právního pouta, které trvá i v těchto okolnostech:

- manželé spolu přestali žít, případně i bydlet
- manželé byli rozvedeni sekulárním soudem (tento výrok není relevantní pro kanonické právo)
- církevní autoritou bylo realizováno odloučení manželů za trvání manželského svazku
- platnost manželství je posuzována církevním soudem, případně je již vyneseno rozhodnutí stanovící neplatnost manželství, ale dosud není vykonatelné
- běží řízení o rozloučení manželství dle církevního práva, ale dosud nebylo ukončeno (nebylo vydáno rozhodnutí)

Tato překážka, na základě přirozeného principu monogamie, je přirozeného práva, a proto se jedná o překážku nedispensovatelnou. Zaniká absolutně smrtí jednoho z manželů, nebo rozloučením manželství církevní autoritou; relativně zaniká prohlášením manželství za neplatné od počátku (vykonatelným rozhodnutím) a prohlášením manželského partnera za mrtvého.⁷¹

Různost náboženství – disparitas cultus – manželství uzavřené mezi dvěma osobami, z nichž jedna je pokřtěná v katolické církvi nebo je do církve přijatá

⁶⁹ Srov. NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 51.; DUDA, Ján. *Katolické manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 162.; HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo. Zvláštní část*. Plzeň: ZČU Plzeň, 1996. s. 87.

⁷⁰ Dokonané manželství – manželé spolu lidským způsobem uskutečnili soulož; srov. CIC, kán. 1061; viz Typologie manželství, s. 11.

⁷¹ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 52-53.

„a neodpadla od ní formálním úkonem“⁷² a druhá osoba nepokřtěná, je neplatné. Od této překážky však může být udělen dispenz – výjimka (kán. 1086 §1, §2). Dispenz může udělit místní ordinář, jestliže má pro to spravedlivý a rozumný důvod. Dispenz je udělen až po splnění následujících podmínek:

1. katolická strana prohlásí, že je připravena chránit se nebezpečí odpadu od víry a poskytne upřímný příslib, že se bude ze všech svých sil snažit, aby všechny jejich děti byly pokřtěny a vychovávány v katolické církvi
2. o těchto příslibech katolické strany se zavčasu uvědomí druhá strana; druhá strana si je opravdu vědoma příslibů a povinností katolické strany
3. obě strany se poučí o účelu a podstatných vlastnostech manželství, které žádný z uzavírajících nesmí vylučovat (kán. 1125).

Toto se děje podle partikulárního práva (kán. 1126) při sepisování snubního protokolu, kde katolická strana písemně stvrzuje své přísliby a nekatolická strana rovněž písemně stvrzuje, že o nich byla informována (viz příloha).⁷³ Nekatolická strana se tedy podpisem k ničemu nezavazuje. Pouze bere na vědomí závazky katolické strany.

Takto uzavřené manželství je manželství pouze posvátné, nikoliv svátostné. Svátostným manželstvím se stává automaticky tehdy, jestliže se druhá osoba nechá později pokřtít.

Jestliže některá strana je v době uzavření manželství obecně považována za pokřtěnou nebo jestliže její křest byl pochybný, předpokládá se platnost manželství, dokud se neprokáže, že jedna strana je pokřtěná a druhá není (kán. 1086 §3). Manželství je totiž zvýhodněno právem, a proto při pochybnosti, se manželství považuje za platné do té doby, dokud se neprokáže opak (kán. 1060).

Tato překážka je církevního práva a je dispensovatelná.⁷⁴

⁷² Dne 26. října 2009, v Římě u sv. Petra, v pátém roce pontifikátu Benedikta XVI. se apoštolským listem *Omnium in mentem*, daný motu proprio, zavádějí některé změny v Kodexu kanonického práva týkající se manželství. Dochází k odstranění slov „a neodpadla od ní formálním úkonem“ z kán. 1117 i z kán. 1086 §1 a slov „a formálním úkonem od ní neodpadla“ z kán. 1124.

Text kán. 1086 §1 Kodexu kanonického práva se mění takto: „Neplatné je manželství mezi dvěma osobami, z nichž jedna je pokřtěná v katolické církvi nebo do ní přijatá, a druhá osoba je nepokřtěná.“

⁷³ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 55.

⁷⁴ Srov. DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 173.

Svätost svěcení – ten, kdo přijal svátost svěcení, uzavírá manželství neplatně (kán. 1087). Tato překážka se vztahuje na osoby, které přijaly svátost svěcení v kterémkoliv jejím stupni – jáhen, kněz, biskup. Jestliže trvalý jáhen žije v manželství, manželka zemře a on by chtěl uzavřít manželství nové, tak nemůže, protože mu v tom brání překážka svěcení. To se týká i trvalého jáhna, který ženatý není, ale chtěl by se oženit.

Překážka svěcení je církevního práva a je tedy dispenzovatelná. Dispenz je vyhrazena pouze Apoštolskému stolci. Praxe udílení dispense je tato:

- biskupové – dispenz se neudílí
- kněží – dispenz může dát pouze Apoštolský stolec, a to z nejzávažnějších důvodů, přičemž udělení dispense v latinském obřadu je spojeno se zákazem posvátné služby
- jáhni – dispenz obvykle udílí Apoštolský stolec, pouze v nebezpečí smrti alespoň jednoho ze snoubenců, může dispenzovat místní ordinář (kán. 1079 §1), jestliže není možné požádat o dispenz místního ordináře, může dispenz udělit farář, řádně zmocněný posvátný služebník, nebo jiný kněz či jáhen, který je přítomen při uzavírání manželství podle kán. 1116 §2 – tedy jen před svědky (kán. 1079 §2), nebo zpovědník, jedná-li se o tajnou překážku (kán. 1079 §3)⁷⁵

Trvalý řeholní slib čistoty – ten, kdo je vázán veřejným trvalým slibem čistoty v řeholním institutu, uzavírá manželství neplatně (kán. 1088).

Veřejný slib je slib, který je vložen do rukou kompetentního představeného a kompetentní představený onen slib přijímá. Veřejnost či neveřejnost slibu tedy nezávisí na počtu lidí v kostele či kapli, kde je slib skládán; kostel či kaple může být klidně prázdná, přesto jde o slib veřejný.

Překážka trvalého řeholního slibu čistoty se však nevztahuje:

- na novice, protože ti dosud nesložili řeholní sliby
- na řeholníky vázané časnými sliby – v jejich případě by manželství bylo platné, ale zřetelně nedovolené, protože je v rozporu s jejich zasvěcením

⁷⁵ Srov. CIC, kán. 1078 §2 odst. 1; DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 175-176.; NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolícké cirkve s ohľadom na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 58.

- na členy sekulárních institutů a společností apoštolského života, ti neskládají právně veřejné sliby – zde by se jednalo pouze o nedovolené uzavření manželství
- na zasvěcené panny a poustevníky (kán. 603-604), na zasvěcené vdovy a vdovce – jednalo by se o nedovolené uzavření manželství
- na členy skupin, které jsou v CIC označeny jako „jiné způsoby zasvěceného života“ (kán. 605)
- na terciáře či členy obdobných uskupení
- na ty, kdo složili soukromý slib čistoty

Tato překážka je církevního práva a je tedy dispensovatelná. Dispenz od řeholních slibů je u řeholních institutů diecézního práva vyhrazena diecéznímu biskupovi té diecéze, v níž je dům, do něhož řeholník patří, v institutech papežského práva je vyhrazena Apoštolskému stolci (kán. 691-692).⁷⁶

Únos nebo zadržování – je-li žena odvedena a zadržována z důvodu uzavření manželství, nemůže vzniknout platné manželství (kán. 1089).

Touto překážkou je chráněna pouze žena, a to v situaci únosu nebo zadržování vykonaného za účelem uzavření manželství. Není přitom důležité, zda ženu unesl či zadržuje muž, který s ní chce uzavřít manželství, nebo jiná třetí osoba.

Pokud by byl unesený nebo zadržovaný muž ženou, nejedná se o manželskou překážku podle kán. 1089, protože ten hovoří pouze o unesené a zadržované ženě. Nicméně takto uzavřené manželství by mohlo být neplatné na základě násilí nebo vážného strachu způsobeného z vnějšku, kdy je dotčený nucen zvolit manželství, aby se zbavil násilí nebo strachu (kán. 1103).

Překážka únosu nebo zadržování je překážka církevního práva a může zaniknout, jestliže je žena osvobozena z moci únosce, je na místě, které je pro ni bezpečné a svobodné a ona sama se dobrovolně rozhodne pro manželství (srov. kán. 1089).

Pozn.: Podle CCEO je takto chráněna osoba unesená či zadržovaná za účelem získání manželského souhlasu. Tím je tedy právně chráněn i muž.⁷⁷

⁷⁶ Srov. NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 60-61.; CIC, kán. 1078 §2.

⁷⁷ Srov. NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 63-64.; HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo. Zvláštní část*. Plzeň: ZČU Plzeň, 1996. s. 88.

Zločin – jedná se o přesně specifikovaný zločin – vraždu manželského partnera („překážejícího“), který stojí na překážku zamýšlenému sňatku. Tato překážka zneschopňuje toho, kdo zabije „překážejícího“ vlastního manžela/manželku nebo manžela/manželku druhé osoby, s níž hodlá uzavřít nové manželství (kán. 1090 §1).

K budoucímu sňatku zneschopňuje také muže a ženu, kteří v součinnosti usmrtili jednoho ze svých stávajících manželů (kán. 1090 §2). Vražda ovšem nebyla prvotně vykonána za účelem manželství, ale např. z obchodních důvodů. Idea společného manželství se objevila později, nebyla totiž zamýšlena jako prvotní záměr.

Není přitom důležité, zda smrt způsobí sám snoubenec, nebo si někoho najme či objedná za účelem vraždy.

Jedná se o překážku církevního práva, proto je dispensovatelná – církev vždy počítá s eventualitou lítosti a nápravy viníka. Jelikož se jedná o těžkou nespravedlnost, dispens je za normálních okolností vyhrazena Apoštolskému stolci (kán. 1078 §2 odst. 2).⁷⁸

Pokrevní příbuzenství – je to vztah mezi dvěma fyzickými osobami, které mají společného předka. Toto příbuzenství je překážkou pro uzavření manželství v přímé linii mezi všemi předky a potomky (otec-dcera, matka-syn), jak legitimními, tak přirozenými. V boční linii je manželství neplatné až do čtvrtého stupně včetně (bratranec-sestřenice). Ve vyšším stupni boční linie už překážkou manželství není. Překážka pokrevního příbuzenství se nenásobí. Jestliže existuje nějaká pochybnost o tom, zda jsou strany pokrevně příbuzné v některém stupni přímé linie nebo ve druhém stupni boční linie, manželství se nikdy nedovoluje (kán. 1091).

Pouze příbuzenství ve třetím a čtvrtém stupni boční linie se považuje za překážku církevního práva a proto je překážka dispensovatelná pouze částečně – obvykleji ve čtvrtém, výjimečně ve třetím stupni boční linie. Za normálních okolností je dispens vyhrazena místnímu ordináři. Dispens od pokrevního

⁷⁸Srov. HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo. Zvláštní část*. Plzeň: ZČU Plzeň, 1996. s. 89.; NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 65-66.

příbuzenství v přímé linii nebo ve druhém stupni boční linie se neuděluje nikdy (kán. 1078 §3).⁷⁹

„Švagrovství“ – afinita – „švagrovství“ (afinita) vzniká z platného manželství, i když nebylo dokonáno, a vzniká mezi manželem a pokrevními příbuznými jeho manželky, a také mezi manželkou a pokrevními příbuznými jejího manžela (kán. 109 §1). Vzniká tedy mezi jedním z manželů a pokrevními příbuznými druhého manžela, nikoliv však mezi pokrevními příbuznými jednoho s pokrevními příbuznými druhého. Linie a stupně švagrovství se počítají stejně jako u pokrevního příbuzenství (kán. 109 §2). Afinita se již nenásobí.

Překážka švagrovství činí manželství neplatným v kterémkoliv stupni pouze přímé linie (kán. 1092). (Např.: Karel si vzal Annu za manželku. Anna později zemřela. Karel si vezme za manželku její sestru. To je dovoleno, není to překážkou. Je ale zakázáno a je překážkou, aby si Karel vzal babičku, matku či dceru Anny – tedy kohokoliv z přímé linie.) Je však možné, aby si více jednotlivých sourozenců z jedné rodiny vzalo jednotlivé sourozence z druhé rodiny.

Tato překážka je církevního práva a udělení dispense za normálních okolností přísluší místnímu ordináři.⁸⁰

Veřejná počestnost – překážka veřejné počestnosti vzniká z neplatného manželství po začátku společného života anebo z veřejně (tj. právně) dokazatelného konkubinátu (i kdyby nebyl veřejně znám) nebo z veřejného (veřejně známého) konkubinátu. Překážka veřejné počestnosti činí manželství neplatným v prvním stupni přímé linie mezi mužem a pokrevními příbuznými ženy a naopak (kán. 1093). (Např.: muž si nemůže vzít za manželku matku či dceru té ženy, se kterou bydlí, nebo za kterou často dochází. Jednalo by se o překážku veřejné počestnosti.)

Jedná se o překážku církevního práva, a proto jde o překážku dispenzovatelnou. Za normálních okolností uděluje dispens místní ordinář.⁸¹

Zákonné příbuzenství – jedná se o vztah, který je založený nikoliv rozením, ale na základě osvojení (adopce), osvojenec tak vstupuje do rodu osvojitele. Zákonné

⁷⁹ Srov. NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 66, 69.; DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 190-191.

⁸⁰ Srov. NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 74.

⁸¹ Tamtéž, s. 76.

příbuzenství se počítá na linii a stupně stejným způsobem jako pokrevní příbuzenství.

Z toho vyplývá, že ti, kdo jsou ve vztahu zákonného příbuzenství, které vzniklo z osvojení v přímé linii (adoptivní rodiče, prarodiče, adoptivní děti, vnuci atd.) nebo ve druhém stupni boční linie (adoptivní sourozenci), nemohou mezi sebou platně uzavřít manželství (kán. 1094).

Zákonné příbuzenství je překážka církevního práva a je tedy dispensovatelná. Dispenz uděluje za normálních okolností místní ordinář. Překážka zaniká zánikem osvojení.⁸²

Pozn.: **duchovní příbuzenství** – jedná se o překážku z CIC/1917, která nebyla do CIC/1983 převzata a v západní církvi zanikla nabytím účinnosti nového kodexu, tj. 27. 11. 1983. Nadále ale trvá ve východních katolických církvích na základě CCEO kán. 811.

Duchovní příbuzenství je vztah, který vzniká na základě „duchovního rodičovství“ – kmotrovství – kdy se kmotr/kmotra stává otcem/matkou v předávání víry, a proto se uznává, že jistým způsobem vstupuje do rodiny kmotřence či kmotřenky, a to zvláště silně na základě kmotrovství při křtu – svátosti znovuzrození – proto se tento vztah popisuje analogicky podle pokrevního příbuzenství.⁸³

B. Zákazy manželství

Zákazy jsou důvody, které působí pouze nedovolenost manželství. Manželství sice zakazují, ale nepůsobí jeho neplatnost. Jsou stanoveny pro okolnosti, které vyžadují zvláštní zřetel s ohledem na snoubence nebo na církevní společenství. Z účinnosti zákazu vyvazuje povolení, které je v pravomoci místního ordináře, není-li stanoveno jinak.⁸⁴

⁸² NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 70-71.

⁸³ Tamtéž, s. 77-78.

⁸⁴ Tamtéž, s. 83.

a) Zákazy stanovené kánonem 1071

Zákazy stanovené kánonem 1071 směřují vůči oddávajícímu duchovnímu. Ten (s výjimkou případu nutnosti) nesmí bez povolení místního ordináře oddat:

- bezdomovce, tj. osoby bez kanonického trvalého bydliště (domicilu) nebo přechodného bydliště (kvazidomicilu)⁸⁵ – (viz kán. 100)
- osoby, jejichž manželství nelze uznat nebo uzavřít podle norem sekulárního práva⁸⁶
- toho, kdo je vázán přirozenými povinnostmi (zejména alimentárními, ale i výchovnými) vůči jinému partnerovi nebo dětem vzešlým z předchozího spojení, ať manželského či nemanželského, neplatného či nezákonného⁸⁷
- osoby, které veřejně a prokazatelně odmítly katolickou víru – pro udělení dovolení se koná stejné řízení jako v případě smíšených manželství, viz kán. 1125⁸⁸
- osoby stížené nápravným církevním trestem – cenzurou, tj. exkomunikací, interdikttem nebo suspenzí⁸⁹

⁸⁵ Důvodem pro zákaz uzavření manželství u osob bez domicilu nebo kvazidomicilu je po ekleziologické stránce chybějící napojení na konkrétní církevní obec (obvykle farnost) a po stránce právní je v této situaci velmi ztížené zjišťování informací týkajících se prokazování svobodného stavu a vyloučení manželských překážek, protože v této situaci nelze běžným způsobem použít ohlášek. – NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 83.

⁸⁶ Cílem této normy je zachování vyváženosti života katolíka, který je zároveň občanem státu, aby v tak důležitém životním rozhodnutí, jako je manželství případně rodina, nedocházelo k rozdělení na „civilní svět“ a „katolický svět“. Proto i církevní autorita zde jasně deklaruje nezbytnost odhlédnutí na sekulární autoritu a sekulární právo. Pro duchovní dobro katolíků proto církevní zákonodárce vidí nutnost zachovat možnost církevního uzavření manželství, byť by nebylo uznáváno v oblasti světského práva; jako výjimku to ovšem váže na souhlas místního ordináře. – tamtéž, s. 84.

⁸⁷ Předchozím spojením může být např. platné manželství, které zaniklo smrtí jednoho z manželů, platné manželství rozloučené církevní autoritou, manželství prohlášené za neplatné od počátku, občanský sňatek katolíka rozvedený občanským soudem, pouhé „faktické soužití“. Soužití v manželství nebo manželským způsobem vede ke vzniku přirozených závazků, a to především vůči dětem z tohoto spojení a druhému partnerovi, případně i vůči třetím osobám.

Cíle tohoto zákazu uzavřít manželství jsou: naplnění přirozené spravedlnosti, zamezení konfliktům se světským právem (především vyživovací povinností), zamezení chytráckému zacházení s kanonickým právem, nevzbudit oprávněné pohoršení věřících apod. – tamtéž, s. 84.

⁸⁸ Cílem tohoto zákazu je snaha dbát na zachování víry druhého katolického partnera a katolickou výchovu dětí, zamezit pohoršení věřících, zdůraznit potřebný ohled na přesvědčení obou snoubenců a přivést je k tomu, aby otázku náboženské výchovy dětí a svého náboženského života v manželství řešili ještě před jeho uzavřením. – tamtéž, s. 85.

⁸⁹ Jelikož suspenze může postihnout pouze duchovní (ti mají pro uzavření manželství překážku svěcení), v praxi se tedy jedná o tresty exkomunikace a interdiktu. Oba tresty zakazují udělování a

- nezletilé, kteří chtějí uzavřít manželství bez vědomí rodičů nebo proti jejich rozumné vůli⁹⁰
- osoby uzavírající manželství prostřednictvím zástupce⁹¹

Pokud by ve shora uvedených případech duchovní snoubence oddal, bylo by manželství uzavřeno sice nedovoleně, nicméně platně.⁹²

b) Zákazy uvedené výslovně jinde v kodexu⁹³

Z hlediska úplnosti jsou zde uvedeny i ty zákazy, které jsou v kodexu jinde než v kán. 1071:

- manželství uzavřená před dosažením věku, který pro dovolenost stanovila biskupská konference (kán. 1083 §2)
- manželství uzavřené snoubenci, u nichž existuje pochybnost o existenci překážky pokrevního příbuzenství v přímé linii nebo ve 2. stupni boční linie (kán. 1091 §4)
- uzavření manželství s připojením podmínky do minulosti či přítomnosti (kán. 1102 §3)
- uzavření manželství, pokud si oddávající nezjistil svobodný stav snoubenců (kán. 1114)

přijímání svátostí, avšak tento zákaz není absolutní. Převažuje nad ním základní právo člověka na uzavření manželství. – srov. DUDA, Ján. *Katolické manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 71-72.

⁹⁰ Církev nepřeje manželství nezletilých osob, protože v tomto věku většinou ještě nebývá dosaženo potřebné fyzické a emotivní zralosti, i když si je vědoma, že v tomto ohledu se podmínky v různých zemích mohou značně lišit. Proto také v kán. 1072 předepisuje, že duchovní pastýři se mají snažit přesvědčit mladé lidi, aby neuzavírali manželství dříve, než je to v dané zemi zvykem.

Tímto zákazem také církev zdůrazňuje, že rodiče většinou znají své děti velmi dobře. Proto skutečnost, že by rodiče nevěděli o sňatku svého nezletilého dítěte, si vyžaduje zvláštní pozornost a je kryta zákazem. Pokud se rodiče o chystané svatbě dovědí, záleží na tom, jak budou reagovat. Nemají-li vůbec námitky, nevzniká důvod zákazu. Pokud rodiče své námitky vyjádří, je věcí faráře, aby je posoudil. Pokud je shledá neopodstatněnými, zákaz tu nevzniká. Pokud je shledá opodstatněnými, je povinen konzultovat místního ordináře, aby situaci posoudil a rozhodl, zda dovolení udělí, či ne. – NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 85-86.

⁹¹ Pro platné uzavření manželství prostřednictvím zástupce, jsou stanovené podmínky, které se nacházejí v kán. 1105.

⁹² HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo. Zvláštní část*. Plzeň: ZČU Plzeň, 1996. s. 90-91.; NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 83-86.

⁹³ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 86-87.

- manželství uzavřená jinde než v místě nebo v personálně příslušném farním kostele (v případě personální farnosti)
- smíšená (interkonfesijní) manželství (kán. 1124nn)
- manželství uzavřené mezi katolickým a pravoslavným snoubencem v pravoslavné církvi bez souhlasu katolického místního ordináře (kán. 1127)
- tajné uzavření manželství (kán. 1130)

c) Zákazy plynoucí z povahy věci, ačkoliv nejsou výslovně uvedeny v kodexu

Je zakázáno:

- uzavření manželství snoubencem, který je vázán časnými řeholními sliby nebo novicem v řeholním institutu (srov. kán. 694 §1 odst. 2)
- uzavření manželství snoubencem, který je vázán posvátnými závazky v sekulárním institutu nebo ve společnosti apoštolského života a členem ve zkušební době (srov. kán. 729 a kán. 694 §1 odst. 2)
- uzavření manželství zasvěcenou pannou, vdovou, vdovcem či poustevníkem, aniž před tím došlo k rozvázání posvátných závazků (srov. kán. 603 a 604)
- uzavření manželství členem některé ze skupin, které jsou v kodexu v kán. 605 označeny „jiné způsoby zasvěceného života“, pokud je vázán posvátným závazkem čistoty
- uzavření manželství snoubencem, který složil soukromý slib čistoty (srov. kán. 1191)
- uzavření manželství, pokud se zánik překážky trvajících manželského sňatku opírá o prohlášení partnera za mrtvého – kán. 1707 se k této problematice vyjadřuje následovně: „§1 Jestliže věrohodnou církevní nebo světskou listinou nelze zjistit smrt manžela, nepovažuje se druhý manžel za zbaveného manželského závazku, dokud diecézní biskup nevydal prohlášení o předpokládané smrti. §2 Prohlášení podle §1 diecézní biskup může vydat pouze tehdy, když bylo provedeno náležité vyšetřování a z výpovědí svědků a z veřejného mínění nebo z nepřímých důkazů získal mravní jistotu o smrti manžela. Nestačí pouhá nepřítomnost manžela, i

když trvající dlouho. §3 V nejistých a spletitých případech se biskup obrátí k Apoštolskému stolci.⁹⁴

d) Soudní zákazy manželství (kán. 1684)

Zákaz uzavření budoucího církevního manželství často udělí soud některé ze stran při prohlášení jejího předchozího manželství za neplatné od počátku, a to do doby, než pominou příčiny neplatnosti tohoto manželství. Taková situace nastává nejčastěji, kdy byla důvodem neplatnosti manželství některá z psychických příčin (srov. kán. 1095) nebo nesprávný postoj ke křesťanským hodnotám manželství – jednota, nerozlučitelnost, svátostná důstojnost manželství, vyloučení pozitivním úkonem vůle samo manželství nebo některý jeho podstatný prvek či vlastnost (srov. kán. 1099 a kán. 1101 §2). Zákaz platí do doby, než pominou příčiny, které vedly k neplatnosti minulého manželství.

Proto je u snoubenců nutno, pokud některému z nich bylo dřívější manželství prohlášeno církevním soudem za neplatné, pozorně zkontrolovat, zda rozsudky neobsahují zákaz uzavřít manželství.

Posouzením, zda příčiny již pominuly, a tedy dovozením k uzavření manželství bývá v rozsudku pověřen místní ordinář.

Tento zákaz má dopad pouze na dovození, ne však na platnost nového manželského svazku.⁹⁵

e) Administrativní zákazy manželství (kán. 1077)

Zákaz uzavření manželství vydaný výkonnou autoritou⁹⁶ – místním ordinářem, případně Apoštolským stolcem, je v praxi nejméně užívanou možností.

Místní ordinář smí podle CIC kán. 1077 §1 dát tento zákaz v jednotlivém odůvodněném případě, a to pouze na určitý čas, nikoliv neomezeně. Nejčastějším důvodem bývá pochybnost o existenci či neexistenci překážky – v tomto případě je takový zákaz výrazem snahy o náležité a platné uzavření manželství. Bylo-li

⁹⁴ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 87.

⁹⁵ Tamtéž, s. 87-88.; srov. DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. s. 255-256.

⁹⁶ CIC, kán. 1077 - §1 Místní ordinář může svým podřízeným kdekoliv pobývajícím a všem právě pobývajícím na jeho území zapovědět manželství ve zvláštním případě, avšak pouze dočasně a ze závažného důvodu, dokud tento trvá. §2 Zneplatňující doložku k záповědi smí připojit pouze papež.

manželství přesto uzavřeno navzdory zákazu, takový zákaz nepůsobí neplatnost manželství.

Zneplatňující klauzuli je oprávněna podle CIC kán. 1077 §2 přidat k zákazu danému místním ordinářem pouze nejvyšší církevní autorita, tj. ekumenický koncil (což je pouze teoretická možnost), papež či z jeho pověření a s jeho souhlasem pověřené dikasterium římské kurie (obvykle Kongregace pro bohoslužbu a svátosti).

Byť se tu výslovně nepraví, že by tento zákaz mohl vydat papež či Apoštolský stolec, tato možnost výslovně vyplývá z ustanovení CIC kán. 333 a kán. 360.

Z povahy věci vyplývá, že odvolání zákazu v době jeho trvání přísluší primárně autoritě, která zákaz vydala (srov. CIC kán. 58).⁹⁷

C. Další důvody působící neplatnost manželství

Vyloučení pozitivním úkonem vůle samo manželství nebo některého podstatného prvku manželství nebo některé podstatné vlastnosti – jestliže jedna nebo obě strany vylučují pozitivním úkonem vůle samo manželství nebo některý podstatný prvek manželství nebo některou podstatnou vlastnost, potom se manželství uzavírá neplatně (kán. 1101 §2).

Podmínka do budoucna – manželství nemůže být uzavřeno platně pod podmínkou do budoucna. Manželství uzavřené s podmínkou do minulosti nebo do přítomnosti je nebo není platné podle toho, zda se podmínka splnila nebo nesplnila (kán. 1102).

Násilí, strach – jestliže bylo manželství uzavřeno pod vlivem násilí nebo vážného strachu způsobeného z vnějšku, třeba i neúmyslně, kdy byl dotyčný nucen zvolit si manželství, aby se zbavil násilí nebo strachu, manželství je neplatné (kán. 1103).

Dále jsou pro uzavření manželství nezpůsobilí ti, kdo nemají dostatečné užívání rozumu, ti, kdo mají závažnou poruchu soudnosti, co do podstatných manželských práv a povinností, které se předávají a přijímají, a ti, kdo z psychických důvodů nejsou schopni převzít podstatné manželské povinnosti (kán. 1095).

⁹⁷ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 88.

Omyl co do osoby činí manželství neplatným. Omyl co do vlastnosti osoby, i když je příčinou smlouvy, působí neplatnost manželství jen v případě, když tato vlastnost byla přímo a hlavně vyžadována (kán. 1097).

2.2.2. Překážky pro uzavření manželství v pravoslavné církvi

Pod pojmem překážky rozumíme všechny ty záporné podmínky, které nesmí být naplněné, aby manželství bylo kanonické a platné. Překážky se dělí na rozvratné a odkladné. Rozvratné překážky znamenají zrušení platnosti manželství, odkladné překážky překáží uzavření manželství. Jestliže se i přesto manželství uzavře, nemají vliv na jeho platnost. Rozvratné překážky jsou absolutní a relativní. Absolutní překáží uzavření manželství s kteroukoliv osobou, relativní s určitou osobou.

Rozdělení na rozvratné, odkladné, absolutní a relativní překážky není fixní, ale relativní a může se kdykoliv změnit. Např. chirotonie⁹⁸ byla pokládána za absolutní rozvratnou překážku. Dnes, klerik, který nemůže uzavřít manželství církevním sňatkem, může tak učinit úředně.⁹⁹

Nyní následují jednotlivé překážky uzavření manželství tak, jak je Církev akceptovala „přesně“ nebo „v rámci ikonomie¹⁰⁰“, podle pravomoci, kterou dostala od Boha:¹⁰¹

Chirotonie – od chvíle, kdy se věřící křesťan chirotonizuje na hypodiakona¹⁰², nesmí uzavřít manželství. Toto pravidlo platí i pro ostatní vyšší stupně kněžství.

⁹⁸ Chirotonie – jedná se o svěcení vyššího kléru (diakona-jáhna, kněze a biskupa).

⁹⁹ Srov. BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslavné Cirkvi*. Pravoslavná bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 113.

¹⁰⁰ Ikonomie – úleva vzhledem k okolnostem; cílem není striktní dodržení pravidel.

(Např. Při zpovědi kněz používá „akrivii“, tedy striktní dodržování svatých kánonů (pravidel Sněmů a svatých Otců) nebo naopak „ikononii“, tedy jakýsi individuální přístup ke kajícímu, kdy dává úlevu vzhledem k okolnostem nebo slabosti kajícího, cílem není striktní dodržení pravidel, ale uzdravení kajícího.)

¹⁰¹ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslavné Cirkvi*. Pravoslavná bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 113.

¹⁰² Hypodiakon - podjáhen; neustanovuje se do věku dvaceti let – *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

Do nižších stupňů duchovenstva (zpěváci, žalmisté, hypodiakoni,...) je uváděno nikoliv svěcením, ale postřizením (chirotesí) – *Pravosláví. Tajina svěcení kněžstva*. Dostupné na World Wide Web: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pravoslav%C3%AD#Svat.C3.A9_tajiny> [cit. 2. října 2009].

Z toho vyplývá, že podle kanonické přesnosti není možné, aby klerik uzavřel manželství.¹⁰³

Příslib panenství – v případě mnichů a mnišek nebo panen, jež se zasvětily Bohu, platí to samé, jako o klericích. Zakazuje se jim uzavírat manželství. Základním pravidlem v tomto případě je 16. pravidlo IV. všeobecného sněmu: „Dívkám, které se zasvětily Pánu Bohu, a rovněž těm, kdo jsou ve stavu mnišském, není dovoleno uzavírat manželství. Kdo tak učiní, bude vyloučen z církevního obcenství. Rozhodli jsme však, že příslušný biskup jest plně oprávněn projevit lidumilnost těmto osobám.“¹⁰⁴

Pokrevní příbuzenství – jedná se o příbuzenství, které vychází z narození. Dvě osoby jsou pokrevní příbuzní, jestliže jeden pochází z druhého nebo mají stejné předky. Pokrevní příbuzenství se počítá buď „přímou čarou“, tj. pradědeček, dědeček, otec, syn, vnuk nebo „nepřímou čarou“, tj. bratr, strýc, první bratranec, atd. Pro všechna příbuzenství „přímou čarou“ je manželství zakázáno bez omezení. V případě příbuzenství „nepřímou čarou“ je manželství zakázané do čtvrtého stupně.¹⁰⁵

Nevlastní příbuzenství – takto se nazývá příbuzenství mezi dvěma rodinami, které vzniká manželstvím. Jelikož muž a žena, kteří uzavřeli manželství, se pokládají za jedno tělo, tak i jejich rodiče, děti a sourozenci jednoho se pokládají za rodiče, děti a sourozence druhého. Manželství nevlastních příbuzných „přímou čarou“ je zakázané bez omezení tak, jako i v případě pokrevního příbuzenství. Nevlastní příbuzenství „nepřímou čarou“ je zakázané do třetího stupně. Do čtvrtého stupně je zakázané v případě, že dva bratři chtějí uzavřít manželství se dvěma sestrami. Nevlastní příbuzenství platí i po ukončení manželství.¹⁰⁶ Pravidlo vyjadřující se k nevlastnímu příbuzenství je např.: 2. pravidlo neocaesarijského sněmu: „Žena, manželsky oddaná s dvěma bratry, budiž odloučena z církevního obcenství do smrti. Avšak, jestliže umírajíc slíbí, že zruší manželství po uzdravení, budiž podle

¹⁰³ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 114.

¹⁰⁴ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

¹⁰⁵ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 115.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 115.

lidumilnosti připuštěna k pokání. Zemře-li žena nebo muž v takovém manželství, pozůstalé straně bude těžké pokání.“¹⁰⁷

Duchovní příbuzenství – toto příbuzenství vzniká vykonáním křtu. Je tedy zakázané uzavřít manželství mezi kmotrem a pokřtěným nebo mezi kmotrem a rodiči křtěnce. K této překážce se vyjadřuje 53. pravidlo VI. všeobecného sněmu: „Poněvadž příbuzenství podle Ducha je důležitější než svazek podle těla, a my jsme se dozvěděli, že v některých místech někteří kmotři dětí při svatém spasitelném křtu, po něm vstupují do manželského soužití s jejich ovdovělými matkami, nařizujeme, aby od nynější doby nic takového nebylo pácháno. Jestli někteří po tomto pravidlu budou zjištěni, že tak učinili, necht' takoví napřed odstoupí od tohoto nezákonného manželství, a potom budou podrobena epitimii pro smilníky.“¹⁰⁸ Případ duchovního příbuzenství sourozenců, tj. těch, kteří mají stejného kmotra, sice není v kánonech uveden jako striktní překážka, přesto se takovéto manželství pokládá za nemožné. Stát dnes toto duchovní příbuzenství mezi kmotry a křtěnými nepokládá za překážku pro uzavření manželství.¹⁰⁹

Příbuzenství adopcí – státem je zakázané manželství mezi tím, kdo někoho adoptoval nebo jeho příbuzným a tím, kdo byl adoptován. Příbuzenství existuje i po skončení adopce. Posvátná pravidla to sice speciálně neurčují, zde ale Církev musí brát v úvahu ustanovení státu. Jestliže se však adopce stala církevním obřadem, Církev tak považuje adoptovaného za přirozené dítě adoptujícího, což je překážka manželství.¹¹⁰

Vztah vůči pěstounům – právo zakazuje manželství pěstouna nebo jeho dolních příbuzných s tím, kdo je v pěstounské péči. Posvátná pravidla se sice k této otázce speciálně nevyjadřují, ale Církev se musí i v této věci řídit ustanoveními státu. (V Řecku je dnes tato překážka zrušená.)¹¹¹

Cizoložství – je zakázáno uzavřít manželství mezi dvěma osobami, které spáchaly cizoložství. Dnešní státní zákony ale takovéto manželství akceptují. Jestliže

¹⁰⁷ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 116.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 116.

¹¹¹ Tamtéž, s. 117.

však stát chce vydat svatební povolení křesťanům, musí v tomto případě brát zřetel na učení a zákony Církve.¹¹² Touto problematikou se zabývá např. 39. a 58. pravidlo sv. Basila Velikého. 39. pravidlo zní: „Ta, kdož žije s cizoložníkem, je cizoložnice pro celou dobu spolužití.“¹¹³ 58. pravidlo říká: „Cizoložník necht' nepřijímá patnáct let svatě tajiny. Rozdělení těchto patnácti let pro něho je toto: čtyři léta budiž plačícím, pět naslouchajícím, čtyři padajícím, dva stojícím s věrnými bez přijímání.“¹¹⁴

Existující zákonné zásnuby – jestliže jsou dvě osoby zasnoubené církevním obřadem, nebo státním zákonem, je vytvořena překážka k dalšímu uzavření manželství nebo zásnub, pokud předcházející zásnuby nejsou zákonně nebo smrtí zrušeny.¹¹⁵ 98. pravidlo VI. všeobecného sněmu říká: „Kdo si bere do manželského soužití ženu, zasnoubenou jinému, dokud snoubenec ještě žije, necht' podléhá odsouzení za provinění cizoložstvím.“¹¹⁶

Platné zákonné (první nebo druhé) manželství – platné manželství, úřední nebo církevní, které není ukončené smrtí nebo právoplatným rozvodem, je překážkou pro další manželství. I když je jeden z manželů nezvěstný, ale neexistují důkazy nebo vážné podezření o jeho smrti, nedává to tomu druhému svobodu uzavřít další manželství. Adekvátními pravidly jsou 31. a 36. pravidlo sv. Basila Velikého.¹¹⁷ 31. pravidlo zní: „Žena, která by vstoupila ve spolužití s druhým dříve, než se prokáže smrt muže, který se odloučil a žije neznámo kde, cizoloží.“¹¹⁸ 36. pravidlo říká: „Ženy nezvěstných vojínů, jež se provdaly za druhé, podléhají témuž trestu jako

¹¹² BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 117.

¹¹³ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 117.

¹¹⁶ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

¹¹⁷ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 117.

¹¹⁸ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

ty, které nevyčkaly návratu nepřítomných mužů. Ostatně zde je případ hoden zvláštního zřetele, ježto je větší pravděpodobnost smrti.“¹¹⁹

Nelegálně ukončené manželství – jestliže křesťan nezrušil manželství podle církevních ustanovení (podle přesnosti nebo podle ikonomie), nemůže uzavřít další manželství.¹²⁰

Existující platné třetí manželství – církev nesouhlasí se třetím manželstvím a už vůbec nesouhlasí se čtvrtým manželstvím. V krajním případě sice povoluje třetí manželství, ale čtvrté již neakceptuje. Aristinos praví: „Ti, kdo uzavřeli manželství vícekrát, jsou jako zvířata. Ti, kdo jsou ve stavu nenávisti a sňatek zrušili nezákonně, musí dostat na čtyři roky epitimii, poněvadž je to větší hřích než cizoložství.“¹²¹

Jinověrci – podle kánonů je zakázáno věřícím, zvláště žalmistům a zpěvákům, aby uzavřeli manželství s nevěřícími, jako jsou židé a pohané, s bludaři nebo s osobou jiného náboženství. Tento zákaz neplatí, jestliže daná osoba slíbí, že vstoupí do pravoslavné víry. K této překážce se vyjadřuje např. 14. pravidlo IV. všeobecného sněmu takto: „Vzhledem k tomu, že v některých eparchiích se dovoluje žalmistům a zpěvákům vstupovati do manželství, rozhodl svatý sněm, že žádnému z nich nemá býti dovoleno, aby si vzal za manželku osobu jiného náboženského vyznání. Děti, narozené z takového manželství a již dříve pokřtěné u kacířů, mají přiváděti do společenství s všeobecnou církví, a ty, které dosud nepokřtili, nesmí ani dáti křtíti u kacířů ani uzavřítí sňatek s kacířem, Židem nebo pohanem s výjimkou případu, zaváže-li se osoba provdaná za pravoslavného věřícího, že přijme pravoslavnou víru. Kdo poruší toto rozhodnutí svatého sněmu, bude postižen epitimií, podle ustanovení pravidel.“¹²²

Hereze – podle 14. pravidla IV. všeobecného sněmu (viz výše) je zakázané manželství mezi pravoslavným křesťanem a heretikem. Zvláště pak 72. pravidlo VI. všeobecného sněmu určuje následující: „Nesluší se, aby pravoslavný muž se spojoval manželským sňatkem s ženou kacířkou, ani pravoslavná žena, aby byla oddána s mužem kacířem. Bude-li zpozorováno něco takového, učiněného kýmkoliv, nebudiž

¹¹⁹ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

¹²⁰ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslavné Cirkvi*. Pravoslavná bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 118.

¹²¹ Tamtéž, s. 118.

¹²² *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

manželství považováno za pevné, a nezákonné soužití nutno roztrhnouti.“¹²³ Dnes církve akceptuje manželství s heterodoxními osobami (smíšené manželství) pod podmínkou, že děti budou pokřtěné v pravoslavné víře.¹²⁴

Doba smutku – uplatňovala se dříve. Podle této překážky ženě nebylo dovoleno uzavřít manželství, jestliže neuplynulo 10 měsíců od ukončení předcházejícího manželství. Jestliže žena rodila před uplynutím této doby, nebyla tato překážka platná. Překážka doby smutku byla používána jako respekt k mrtvému manželovi, především však pro vyjasnění otcovství dětí.¹²⁵

Církevní doba smutku – je to období přípravy na Paschu (Velikonoce). 52. pravidlo Laodicejského sněmu se vyjadřuje takto: „Nelze o velikém postu konati oddavky nebo slaviti narozeniny.“¹²⁶ Tato překážka se vztahuje i na jiná období postu, která nejsou stanovena pravidly všeobecného sněmu.¹²⁷

Zločin – překážkou manželství je spáchaný zločin, který se svou povahou dotýká podstaty manželství. Jedná se např. o vraždu bývalého partnera.¹²⁸

Násilí (tlak) – souhlas budoucích manželů k uzavření manželství musí být dobrovolný a zcela svobodný. Je zakázáno, aby snoubenci vstupovali do manželství pod tlakem, donucení násilím nebo proti své vůli či proti svému přání. Církevní kánony zakazují manželství vykonané násilím, krádeží atd.¹²⁹ 27. pravidlo IV. všeobecného sněmu říká: „Svatý sněm rozhodl: Kdo násilně unese ženu za účelem

¹²³ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 119.; srov. *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

¹²⁴ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 119.

¹²⁵ Tamtéž, s. 119.

¹²⁶ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

¹²⁷ Srov. BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 120.

¹²⁸ *Svatá Tajina sňatku*. s. 33 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

¹²⁹ Srov. BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 110.; *Svatá Tajina sňatku*. s. 32 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

manželství, kdo k tomu napomáhá nebo nadržuje únoscům, buď, je-li to duchovní osoba, zbaven své hodnosti, je-li to laik, buď dán do klatby.“¹³⁰

To, že církev tuto skutečnost respektuje, je vidět i v úvodu obřadu korunovace, kdy se kněz ptá nejprve ženicha a potom nevěsty: „Chceš-li, (jméno), z dobré vůle, bez přinucení a z pevného rozhodnutí pojmut sobě za manželku/manžela tuto/tohoto (jméno), kterou/kterého zde před sebou vidíš? Nezaslíbil/a jsi se jiné/mu nevěstě/muži?“¹³¹

Věk – o věku jsme se již zmiňovali s ohledem na předpoklady pro uzavření manželství, nicméně pokládám za vhodné zmínit ho i zde, protože věk může být i překážkou pro uzavření manželství. Osobám obojího pohlaví, jejichž věk přesahuje 80 let, se sňatek zakazuje. Po dosažení 60 let je potřebný souhlas archijereje. Dále je sňatek zakázán mužům, jejichž věk nepřesahuje 18 let, a ženám, jejichž věk nedosahuje 16 let. Bylo-li manželství uzavřeno i přesto, že oba či jeden ze snoubenců nesplňovali požadavek předepsaného věku, je takové manželství nezákonné a neplatné (prohlásit neplatnost může jen církevní soud).¹³²

2.2.3. Překážky pro uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické

Církev českobratrská evangelická nikde nestanovuje překážky pro uzavření manželství. V tomto případě církev plně respektuje státní právo.

Podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, jsou překážky pro uzavření manželství následující:

Stávající manželství, partnerství – není možné, aby bylo uzavřeno manželství s ženatým mužem nebo vdanou ženou anebo s osobou, která uzavřela partnerství, pokud toto partnerství trvá (§11 odst. 1).

Pokrevní příbuzenství – mezi předky a potomky a mezi sourozenci nemůže být uzavřeno manželství (§12).

¹³⁰ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

¹³¹ *Svatá Tajina sňatku*. s. 9 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

¹³² Tamtéž, s. 31.

Zákonné příbuzenství – příbuzenství osvojením (adopcí) – pokud osvojení trvá, manželství nemůže být uzavřeno mezi předky, potomky a mezi sourozenci. Zde tedy platí totéž, co v předchozím bodě (§12).

Pozn.: Bylo-li manželství uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou nebo mezi předky a potomky a mezi sourozenci, vysloví se neplatnost manželství i po jeho zániku. Totéž platí o manželství uzavřeném mezi osobami, které jsou v příbuzenském poměru na základě osvojení §15 odst. 2). Manželství, které je prohlášené za neplatné, se považuje za neuzavřené (§17 odst. 1).

Co se týká jiných případů, jestliže manželství zaniklo, nelze je prohlásit za neplatné (§15 odst. 1).

Věk – manželství nemůže uzavřít nezletilý. Výjimečně, jestliže to je v souladu se společenským účelem manželství, může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu než šestnáct let. Bez tohoto povolení je ale manželství neplatné. K výroku o neplatnosti manželství však nedojde a takové manželství se stane platným, jestliže manžel, který byl v době uzavření manželství nezletilý, již dovršil osmnáctý rok, nebo jestliže manželka otěhotněla (§13).

Bylo-li manželství uzavřeno mladším šestnácti let, manželství nevznikne (§17a odst. 2).

Nezpůsobilost k právním úkonům – osoba, která je nezpůsobilá k právním úkonům, nemůže uzavřít manželství. Osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, může uzavřít manželství jen s povolením soudu. Osoba stížená duševní poruchou, která by měla za následek omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům, manželství uzavřít nemůže. Soud však může takovéto osobě uzavření manželství povolit, pokud je její zdravotní stav slučitelný s účelem manželství (§14 odst. 1, 2, 3).

Uzavře-li manželství osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům nebo osoba, která trpí duševní poruchou, která by měla za následek zbavení způsobilosti k právním úkonům, vysloví soud neplatnost manželství i bez návrhu (§14 odst. 4).

Uzavře-li manželství osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, nebo osoba stížená duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům, bez povolení soudu, vysloví soud neplatnost tohoto

manželství na návrh kteréhokoli z manželů. Neplatnost manželství soud nevysloví, jestliže zdravotní stav manžela se stal slučitelný s účelem manželství (§14 odst. 5).

Výhrůžky, omyl – pokud prohlášení o uzavření manželství bylo učiněno v důsledku bezprávné výhrůžky anebo omylu týkajícího se totožnosti jednoho ze snoubenců nebo povahy právního úkonu uzavření manželství, manželství je neplatné. Neplatnost takového manželství může soud vyslovit na návrh kteréhokoliv z manželů. Právo manžela uplatnit neplatnost manželství zaniká uplynutím jednoho roku ode dne, kdy se o rozhodné skutečnosti dozvěděl (§15a).

Fyzické násilí – manželství nevznikne, jestliže muž nebo žena byli k prohlášení o uzavření manželství donuceni fyzickým násilím (§17a odst. 1).

Osoba mladší šestnácti let – bylo-li manželství uzavřeno osobou mladší šestnácti let, manželství nevznikne (§17a odst. 2).

Nedodržení předepsané formy uzavření manželství – manželství nevznikne, jestliže prohlášení o uzavření manželství snoubenci neučiní před příslušným orgánem církve, a to před osobou pověřenou oprávněnou církví nebo náboženskou společností (§4a odst. 1). Dále nedodají-li snoubenci osvědčení matričního úřadu o tom, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství, od jehož vydání neuplynuly více jak tři měsíce (§4b odst. 2). Nakonec, jestliže nebyly dodrženy náležitosti vyžadované pro platné vystavení a uplatnění plné moci pro uzavření manželství prostřednictvím zástupce (§9).¹³³

2.2.4. Překážky pro uzavření manželství v československé církvi husitské

Překážky pro uzavření manželství jsou vypočítávány občanským právem. Tímto tématem jsme se již zabývali v předcházejícím oddíle, který vychází ze státního práva. (viz 2.2.3. Překážky pro uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické, s. 54 – Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině). Církev československá husitská pouze přidává k překážkám, které jsou uvedeny ve státním právu, jen některé podmínky a doporučení.

Podmínkou, aby oba snoubenci mohli uzavřít svátostný sňatek, je křest. Křest je totiž první svátostí, která je nutná pro udělení dalších svátostí. Nerozhoduje, ve které církvi jsou snoubenci pokřtěni. Z toho vyplývá, že pokud oba snoubenci nejsou

¹³³ Zákon č. 94/1963 Sb. §17a odst. 3

pokřtěni, nemohou přijmout svátostné manželství. Chybějící křest u obou snoubenců tedy neumožňuje přijmout svátostné manželství a je tím pádem překážkou pro uzavření manželství.

Pro uzavření svátostného manželství církev československá husitská doporučuje, aby oba snoubenci byli příslušníky stejné církve. V tomto případě se jedná jen o doporučení, nikoliv o překážku.¹³⁴

¹³⁴ Srov. MEDEK, Rudolf. *Katechismus v duchu církve československé husitské*. Vydání první, Blahoslav 1990. s. 120, ot. č. 227-230.

3. PRŮBĚH OBŘADU

3.1. Místo konání svatby

3.1.1. Místo konání svatby v římskokatolické církvi

Místem uzavření sňatku je farnost, kde má některá z uzavírajících stran kanonické trvalé nebo přechodné bydliště nebo tam alespoň po dobu jednoho měsíce pobývá. Jde-li o osoby bez kanonického trvalého nebo přechodného bydliště, sňatek se uzavře ve farnosti, kde právě pobývají. S dovolením vlastního ordináře nebo vlastního faráře se manželství může uzavřít i jinde (kán. 1115).

Příslušnost k farnosti se stanoví podle katolického snoubence. V případě sňatku mezi dvěma osobami katolického vyznání se příslušnost k farnosti stanoví podle kteréhokoliv z nich. Dnes je již upuštěno od zásady podle CIC/1917, kán. 1097 §2, která dává zásadní přednost farnosti nevěsty.

Místem pro uzavření sňatku v dané farnosti je farní kostel. Ve farním kostele se uzavírá manželství mezi katolíky nebo mezi stranou katolickou a stranou nekatolickou pokřtěnou. V jiném kostele nebo kapli se může manželství uzavřít s dovolením ordináře nebo faráře. Manželství může být uzavřeno i na jiném vhodném místě než na posvátném, ale na základě povolení místního ordináře. V případě manželství mezi katolickou stranou a stranou nepokřtěnou, je dovoleno uzavřít manželství v kostele nebo na jiném vhodném místě (kán. 1118).

Jestliže je sňatek uzavřen na místě, které není příslušné, aniž by bylo vyžádáno dovolení, je takové manželství sice platné, ale nedovolené.¹³⁵

3.1.2. Místo konání svatby v pravoslavné církvi

Zákonným místem pro vykonání obřadu sňatku je pravoslavný farní chrám, nikoliv domácí kaple apod. Svatby v kaplích a domovních modlitebnách jsou dovolené jen v případě nedosažitelnosti chrámu a s povolením archijereje.

¹³⁵ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 135-136.; *Svatební obřady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. č. 27, 36.

Pokud snoubenci pocházejí každý z jiné farnosti, pak se svatba koná ve farnosti ženicha nebo ve farnosti nevěsty podle toho, jaký je místní obyčej. V dané farnosti pak alespoň jeden z páru musí být farníkem. Jestliže ženich ani nevěsta nejsou příslušníky dané farnosti, ale jsou příslušníky jiných farností než farnosti, ve které má probíhat svatba, nesmí být oddáni, pokud by sňatek mohl být vykonán jejich farářem. Výjimkou jsou mimořádné případy (princip ikonomie, propuštění do jiné farnosti) a svolí-li k tomu písemně farní kněz, do jehož farnosti oddávání snoubenci patří.

Snoubenci z jiné farnosti se tedy musí prokázat svolením svého kněze, které je doprovázeno jeho svědectvím o snoubencích, o tom, že jejich sňatku nic nebrání, a o provedení ohlášek. Jsou-li snoubenci každý z jiné eparchie, pak je nutný i souhlas archijereje, v jehož eparchii se svatba koná.¹³⁶

3.1.3. Místo konání svatby v českobratrské církvi evangelické

Pro manžele, kteří si přejí požehnání svému sňatku, nebo pro snoubence, kteří chtějí uzavřít manželství v církvi, se koná svatební shromáždění. V něm jsou připomínána Boží zaslíbení pro manželství a je pro ně vyprošováno a vyhlášováno Boží požehnání.

Svatební shromáždění se obvykle koná ve sboru, jehož jsou manželé či snoubenci nebo jeden z nich členem. V jiném sboru se svatební shromáždění může konat s vědomím příslušných staršovstev.¹³⁷ Termín „s vědomím“ je dost vágní a z hlediska praktických důsledků mírný.¹³⁸

Požehnání sňatku v rámci svatebního shromáždění se koná v chrámu.¹³⁹

¹³⁶ Srov. *Svatá Tajina sňatku*. s. 31, 34 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohoslužby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

¹³⁷ *Řád sborového života*, čl. 3, odst. 2 a 4 – *Řád sborového života*. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.evangelnet.cz/cce/czr/rsz.htm>> [cit. 10. března 2009].

¹³⁸ Např. s vědomím (ví to) druhého mohu někam jít, proti jeho vůli – to by mohlo nastat i zde.

¹³⁹ Srov. *Agenda Českobratrské církve evangelické – Bohoslužebná kniha*. Díl první. SR ČCE: Praha, 1983. s. 172.

3.1.4. Místo konání svatby v československé církvi husitské

Místo konání sňatku v československé církvi husitské není nikde stanoveno, je možno oddávat kdekoliv, na jakémkoliv místě.

3.2. Doba konání svatby

3.2.1. Doba konání svatby v římskokatolické církvi

Velký pátek a Bílá sobota jsou dny, kdy je v římskokatolické církvi slavení svatby zcela vyloučeno (samozřejmě s výjimkou nebezpečí smrti). Pokud se svatba slaví ve dnech kající povahy, především v době postní, upozorní farář snoubence, aby brali ohled na vážný ráz těchto dní.

Podle místních zvyklostí se případně může slavit současně několik sňatků, anebo se může slavit svatba v rámci nedělního bohoslužebného shromáždění farnosti.

Protože je však manželství zaměřeno k růstu a posvěcování Božího lidu, má se svatební obřad slavit ve společenství. To vyžaduje účast farní obce nebo alespoň několika jejích členů.¹⁴⁰

Kromě Velkého pátku a Bílé soboty je tedy dovoleno konat svatební obřad v kterýkoliv den.

3.2.2. Doba konání svatby v pravoslavné církvi

Pravoslavná církev určuje, kdy je možné nebo naopak není možné uzavřít sňatek. Sňatky se tedy nekonají v tuto dobu:

- v době od neděle masopustní do neděle Tomášovy (neděle masopustní je přípravnou nedělí před Velkým Půstem – Velký Půst trvá 7 týdnů před Velikonocemi –, po ní je neděle syropustní, což už je poslední den před Velkým Postem); o neděli Tomášově je možné sňatek vykonat (Neděle Tomášova je týden po Velikonocích.)

¹⁴⁰ *Svatební obřady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. č. 28 a 32.

- po celý Petrovský půst (půst svatých apoštolů) – jedná se o půst před letním svátkem sv. Petra a Pavla. Jeho délka se každý rok mění v závislosti na termínu Velikonoc. Někdy trvá týden, jindy třeba až čtyři týdny. Na svátek apoštola Petra, není-li to den před středou či pátkem, je možno sňatek konat.
- po celý půst před Zesnutím Přesvaté Bohorodice (uspenský půst) včetně dne před začátkem postu – jedná se o přísný půst dva týdny před svátkem Zesnutí Přesvaté Bohorodice (15.8.)
- po celý Filipovský půst (půst před svátkem narození Páně – jedná se o čtyřicetidenní předvánoční půst; Filipovský proto, že se začíná právě na svátek svatého apoštola Filipa) včetně dne před začátkem postu a včetně svátečních dnů: od svátku Narození do svátku Zjevení Páně – Bohozjevení, čili v době od 14. listopadu do 6. ledna včetně; ani v den svátku Bohozjevení se svatby nekonají
- ve dny před jednodenními posty, tj. před středou a pátkem, se svatba v žádném případě nedovoluje
- v den před nedělí, tj. v sobotu
- v den před svátkem z Dvanáctera (Roční církevní kalendář má mnoho svátků, 12 z nich jsou svátky největší, tzv. „Dvanáctero“. Jedná se o svátky vztahující se k životu Spasitele a Matky Boží – např. Narození Bohorodice, Uvedení Bohorodice do chrámu, Narození Kristovo, Proměnění, Zesnutí Matky Boží, Vjezd Páně do Jeruzaléma, Ukřižování, Pascha - Velikonoce atd.)
- sňatek se nekoná ani v neděli svatodušní – svaté Trojice kvůli pondělnímu svátku (je to jedna a ta samá neděle, tzv. Padesátnice, 50. den po Pasše)
- sňatky by se také neměly konat v den předcházející těmto dnům: 1. října (Záštitá přesvaté Bohorodice), 8. listopadu (Sbor archanděla Michaela), 29. srpna (stětí Jana Křtitele), 26. září (svátek apoštola Jana)
- v den před chrámovým svátkem a dalšími místními farními svátky

- svatba by se neměla konat ani v den před osobním svátkem tzv. dnem anděla ženicha či nevěsty. V tomto případě však kněz může ustoupit naléhavé a odůvodněné prosbě oddáváných.¹⁴¹
- v období příprav na Paschu – čtyřicetidenní půst (52. pravidlo laodicejského sněmu říká: „Nelze o velikém postu konati oddavky nebo slaviti narozeniny.“¹⁴²) nebo v jiných postních nebo smutečních dnech. Výjimka se dělá ve speciálních případech a s povolením Posvátné synody.¹⁴³

Vykonání tajiny manželství během čtyřicetidenního postu neznamena zrušení manželství, ale implikuje přísný trest klerikovi, který tento sňatek vykonal. Obřad tajiny manželství se musí konat podle pravidel a typikonu pravoslavné církve.¹⁴⁴

3.2.3. Doba konání svatby v českobratrské církvi evangelické

Období, kdy je dovolené nebo ba naopak, kdy není dovolené či vhodné uzavírat manželství, není nikde stanoveno. Zpravidla se tak neděje v neděli, neboť ta je dobou běžného nedělního bohoslužebného shromáždění.

Koná-li se požehnání sňatku v rámci normálního nedělního shromáždění, zařadí se do přímluvné části. V takovém případě se však dbá toho, že ráz shromáždění určuje jako každou neděli zvěst o Kristu, nikoliv příležitost svatební.¹⁴⁵

Jestliže sbor v neděli slaví večeri Páně, účastní se jí novomanželé s celým sborem. V jiném případě se večere Páně se svatebním shromážděním nespojuje.¹⁴⁶

¹⁴¹ *Svatá Tajina sňatku*. s. 34 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

¹⁴² *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

¹⁴³ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslavné Cirkvi*. Pravoslavná bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 120.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 120.

¹⁴⁵ *Agenda Českobratrské církve evangelické – Bohoslužebná kniha*. Díl první. SR ČCE: Praha, 1983. s. 174.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 174.

3.2.4. Doba konání svatby v československé církvi husitské

Svátost manželství se koná v samostatném shromáždění mimo liturgii; nekoná se tedy při bohoslužbách. Ve který den svatba proběhne, záleží na snoubencích. Manželství může být uzavřeno ve kterýkoliv den v roce, záleží pouze na tom, jestli má farář/ka čas snoubence oddat. To znamená, že pokud by snoubenci chtěli uzavřít sňatek např. na Velký pátek a oddávající farář/ka by byl/a zaneprázdněn/a přípravami na bohoslužbu, tak snoubence v tento den neoddá. Pokud by ovšem farář/farářka časově zaneprázdněn/a nebyl/a, není důvod snoubence neoddat.

3.3. Oddávající

3.3.1. Oddávající v římskokatolické církvi

Oddávající má zajistit církevnost sňatku. Oddávající již není pasivním svědkem ze strany církve – pasivní účast duchovního by byla právně neúčinná, ale aktivně se podílí na průběhu sňatku. Oddávajícím se tedy rozumí ten, kdo je přítomen a jménem církve vyžaduje a přijímá souhlas těch, kteří uzavírají manželství (kán. 1108 §2).¹⁴⁷

V případě však, kdy by dvě různé osoby (obvykle při smíšeném manželství) vyžadovaly a přijímaly souhlas pouze od jednoho ze snoubenců – každý od toho „svého“, nekonal by katolický oddávající to, co se v kán. 1108 §2 od něj *ex definitione* vyžaduje (oddávající vyžaduje projevení souhlasu těch, kteří uzavírají manželství, a přijímá jej jménem církve; neříká se zde, že oddávající vyžaduje a přijímá souhlas pouze jedné strany). Takovéto „oddávání“ by mělo za následek neplatnost manželství pro nedodržení kanonické formy.¹⁴⁸

Oddávajícím může být jen osoba přesně specifikovaná kanonickým právem:

- klerik (biskup, kněz či jáhen)
- laik – laický oddávající je velkou výjimkou. Kde je nedostatek kněží a jáhnů, může diecézní biskup na základě předchozího příznivého vyjádření

¹⁴⁷ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 131.; HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo. Zvláštní část*. Plzeň: ZČU Plzeň, 1996. s. 85.

¹⁴⁸ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 131.

biskupské konference a dovození Apoštolského stolce delegovat k asistenci při uzavírání manželství laiky (ale pouze na území své diecéze). Je třeba vybrat takového laika, který je schopen snoubence připravit a řádně vykonat liturgický svatební obřad. Ten také vyžaduje od snoubenců manželský slib a přijímá jej jménem církve (kán. 1112).¹⁴⁹

- ti, kteří mají teritoriální jurisdikci nad snoubenci:
 - papež – podle zásady teritoriality má jurisdikci nad snoubenci po celém světě
 - místní ordinář¹⁵⁰ a farář – není-li rozsudkem nebo rozhodnutím exkomunikován nebo stížen interdiktem nebo suspendován z úřadu nebo za takového úředně prohlášen, z důvodu svého úřadu a v mezích svého území oddává platně nejen své podřízené (na území diecéze nebo farnosti), ale i nepodřízené, pokud je alespoň jeden latinského obřadu (kán. 1109)
- ti, kteří mají personální jurisdikci nad snoubenci:
 - osobní ordinář (např. vojenský ordinář) a osobní farář (farář personální farnosti, např. vojenské nebo akademické) – z důvodu svého úřadu mají jurisdikci platně oddávat na území této farnosti ty osoby, kdy alespoň jeden z páru je jim podřízen (kán. 1110)

V případě současné příslušnosti do teritoriálních i personálních jednotek, jsou příslušné všechny jednotky a je pouze věcí snoubenců, kterou si zvolí.¹⁵¹

- osoby, které by mohly být obecně vzato oddávajícími, ale nemají v daném místě nebo vůči konkrétním snoubencům jurisdikci – tyto osoby mohou jurisdikci obdržet cestou delegace (pověření, zmocnění), příp. subdelegace. Místní ordinář a farář, pokud platně vykonávají svůj úřad, mohou zmocnit kněze a jáhny, pro jednotlivý případ nebo obecně, aby

¹⁴⁹ *Svatební obřady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. č. 25.; NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 131.

¹⁵⁰ Místním ordinářem je (viz kán. 134 §2): papež na celém světě; diecézní biskup a představení místních církví nebo společenství, kteří jsou mu postaveni na roveň podle kán. 368 (teritoriální prelát a teritoriální opat, apoštolský vikář a apoštolský prefekt, apoštolský administrátor v natrvalo zřízené apoštolské administratuře); generální a biskupský vikář.

¹⁵¹ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 131-132.

oddávali v mezích jejich území. Aby bylo zmocnění oddávat platné, musí být výslovně uděleno určitým osobám a musí být dokazatelné (kán. 1111).

Delegovat mohou nositelé řádné pravomoci v rozsahu své jurisdikce, tedy:

- místní ordinář na svém území
- personální ordinář vůči osobám ve své pravomoci a na území své jurisdikce
- farář na území farnosti (u kněžského týmu na území farností) či personální farář vůči sobě podřízeným osobám na území své jurisdikce

Delegováni mohou být:

- kněží a jáhni – ti mohou být delegováni jak místním či personálním ordinářem, tak farářem (kán. 1111 §1)
- laici – ti mohou být delegováni jen místním ordinářem (kán. 1112 § 1)

Delegace (zmocnění) může být dvojího druhu:

- zvláštní zmocnění (pro konkrétní svatbu) – může být dáno ústně či písemně, ale musí být jasně uvedeno, pro který konkrétní sňatek se zmocnění (delegace) uděluje (kán. 1112 §2). Před udělením zvláštního zmocnění se provede vše, co stanoví právo k prokázání svobodného stavu pro uzavření manželství (kán. 1113).
- obecné zmocnění (pro více svateb či obecně) – musí být dáno písemně (kán. 1112 §2)

Výjimečně lze jurisdikci k oddávání i subdelegovat (kán. 137):

- pokud delegaci udělil Apoštolský stolec – subdelegace může být jak obecně, tak na jednotlivý případ
- pokud delegaci udělila jiná autorita obecně – subdelegace smí být jen pro jednotlivý případ
- pokud delegaci udělila jiná autorita pro jednotlivý případ, je subdelegace možná jen výjimečně, a to za podmínky, že delegující autorita výslovně zmocnila delegovanou osobu k další subdelegaci – subdelegace smí být jen pro jednotlivý případ a nesmí být již dál subdelegována¹⁵²

Před udělením zvláštního zmocnění se provede vše, co stanoví právo k prokázání svobodného stavu pro uzavření manželství (kán. 1113).

¹⁵² NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 132-134.

Nedovoleně pak jedná oddávající, jestliže si podle norem práva nezjistil svobodný stav snoubenců a, je-li to možné, také dovození faráře, oddává-li na základě obecného zmocnění (kán. 1114).

Oprávnění faráře ohledně oddávání mají:

- farář teritoriální farnosti na území své farnosti (kán. 519 a kán. 530 odst. 4)
- farář personální farnosti vůči osobám sobě podřízeným na území spadajícím do jeho jurisdikce (kán. 519, kán. 530 odst. 4 a kán. 1110)
- kvazifarář na území své kvazifarnosti (kán. 516)
- administrátor farnosti na území své farnosti (kán. 540 §1 „administrátor farnosti má stejné povinnosti a stejná práva jako farář, pokud biskup nestanovil jinak“)
- farní vikář nebo farář dočasně spravující farnost po jejím uprázdnění nebo po zabránění výkonu faráře, dokud není jmenován farář či administrátor, na území farnosti (kán. 541 §1)
- každý jednotlivý člen kněžského týmu, kterému je svěřena jedna nebo více farností, na území této farnosti nebo všech těchto farností (kán. 543 §1 „Kněží, kterým je společně a nerozdílně svěřena pastorační péče o některou farnost nebo současně o více farností, jsou jednotlivě povinni podle jimi stanoveného pořádku vykonávat službu faráře podle kán. 528, 529, 530; zmocnění k asistenci sňatku a veškerá oprávnění dispenzovat, svěřená samým právem faráři, přísluší všem, avšak vykonávají se pod řízením vedoucího.“)¹⁵³

Je vhodné, aby kněz, který snoubence na manželství připravoval, pronesl také při svatbě homilii, vyžádal od snoubenců manželský slib a slavil mši.¹⁵⁴

¹⁵³ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 133.

¹⁵⁴ *Svatební obřady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. č. 23.

3.3.2. Oddávající v pravoslavné církvi

Oddávajícím duchovním v pravoslavné církvi má zákonitě být kněz té farnosti, ke které ženich s nevěstou přísluší. Pokud pocházejí snoubenci každý z jiné farnosti, pak se svatba koná ve farnosti ženicha či ve farnosti nevěsty podle toho, jaký je místní obyčej. Každý duchovní může tedy oddávat jen své farníky – alespoň jeden z páru je členem jeho farnosti. Oddávající ale nesmí oddávat v případě, kdy ženich i nevěsta jsou příslušníky jiných farností a sňatek by tak mohl být vykonán jejich farářem – výjimkou jsou mimořádné případy a jen pokud k tomu písemně svolí farní kněz, do jehož farnosti oddávání snoubenci patří.

Dále není přijato, aby svatou Tajinu sňatku vykonával kněz, který složil mnišské sliby. V historii byla tato otázka řešena různě, ale již metropolita Kyprian ve 14. stol. zakázal jeromonachům konat obřad sňatku. Proto se jeromonachům zakazuje oddávat s výjimkou nouzových situací – např. na lodi.

Je-li možno, nemá kněz oddávat svého syna či dceru. Existuje ale výjimka, pouze pokud není dosažitelný jiný kněz. Není ani dovoleno oddávat několik párů najednou. Je třeba oddávat každý pár odděleně. Také není dovoleno oddávat v postních či svátečních dobách (viz výše – 3.2.2. Doba konání svatby v pravoslavné církvi, s. 60).

Kněz nesmí oddávat osoby opilé. Aby mohly být oddány, je nutno počkat, až vystřízliví.

Povinností kněze, jemuž je dovoleno oddávat, je přísné vyplnění všech požadavků, podmínek a pravidel, určených zákony o manželství, jejichž splnění činí provedený sňatek platným. Aby se kněz vyvaroval uzavření nezákonného manželství, musí se před konáním obřadu sňatku pečlivě přesvědčit, zda neexistují zábrany k uzavření manželství.¹⁵⁵

Co se týká druhého manželství, na kněze je kladen určitý požadavek. Podle 7. pravidla neocaesarijského sněmu se kněz nesmí zúčastnit hostiny na svatbě těch, kteří uzavřeli druhé manželství. Tací totiž mají potřebu pokání. A jaký by to byl kněz, který by účastí na svatbě schvaloval takové manželství?¹⁵⁶

¹⁵⁵ *Svatá Tajina sňatku*. s. 31 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohoslužby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

¹⁵⁶ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

Právo udělovat svatou Tajinu manželství však nemá pouze kněz, ale i biskup, tj. vykonavatel Eucharistie, který vždy reprezentuje církev v liturgickém životě. Ten nejprve přijme vzájemný souhlas novomanželů a pak korunuje ženicha a nevěstu na znamení manželské smlouvy.¹⁵⁷

3.3.3. Oddávající v česko-bratrské církvi evangelické

Podle Řádu sborového života¹⁵⁸, čl. 3, odst. 3, manželství je uzavíráno před ordinovaným kazatelem.

Ordinací církev pověřuje některé své členy, muže i ženy, aby se s využitím svých obdarování a s podporou celého společenství soustředěně věnovali službě kázání Božího slova a Kristových svátostí (§3). Kazateli jsou faráři, případně jáhnové – členové církve odborně bohoslovecky vzdělaní, kteří prošli povinnou přípravou, zavázali se reversem, že budou věrně konat svou službu, získali osvědčení o způsobilosti k ordinované službě faráře nebo jáhna v církvi, byli řádně zvoleni v některém církevním sboru a byli ordinováni (§12).¹⁵⁹

3.3.4. Oddávající v československé církvi husitské

Podle řádů církve, vysluhovat svátost manželství mají právo a povinnost: farář¹⁶⁰, jáhen¹⁶¹, biskup¹⁶² a patriarcha¹⁶³.

Pokud se při svátosti manželství, kterou vysluhuje jáhen, jedná o veřejnoprávní akt, odpovědný je příslušný farář.¹⁶⁴ Úkony ve veřejné správě, příslušející ze zákona

¹⁵⁷ Srov. BELEJKANIČ, Imrich: *Pravoslávne dogmatické bohoslovie II*. Prešov, 1996. s. 137n.; KKC, č. 1623.

¹⁵⁸ *Řád sborového života*. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.evangelnet.cz/cce/cz/rsz.htm>> [cit. 10. března 2009].

¹⁵⁹ *Církevní zřízení*. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.evangelnet.cz/cce/cz/cz.htm>> [cit. 5. února 2009].

¹⁶⁰ *Řád duchovenské služby církve československé husitské*. [Praha: Ústřední rada Církve československé husitské, 2005]. s. 7, §2, 3c.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 10, §6, 4a.

¹⁶² Tamtéž, s. 12, §8, 2a, e.

¹⁶³ Tamtéž, s. 15, §11, 3e.

církví, vykonávají jménem církve Farní úřady Církve československé husitské, působící při náboženských obcích. Vedení farního úřadu přísluší farářům.¹⁶⁵

Biskupovi přísluší vést duchovní správu v územním obvodu diecéze. Uděluje svátost svěcení kněžstva, vysluhuje svátost biřmování a další svátosti a koná i mimosvátostné úkony. Je oprávněn sloužit ve všech obcích diecéze bohoslužby a pobožnosti se zvěstováním Božího slova a konat svátostnou službu.¹⁶⁶

Patriarcha má právo udílet svátosti v celé církvi.¹⁶⁷

3.4. Přítomnost snoubenců

3.4.1. Přítomnost snoubenců při uzavření manželství v římskokatolické církvi

K platnému uzavření manželství je nutné, aby strany byly zároveň spolu přítomné buď osobně, nebo prostřednictvím zástupce (kán. 1104 §1).

K uzavření manželství prostřednictvím zástupce se vyžaduje (kán. 1105 §1):

- zvláštní zmocnění uzavření manželství s určitou osobou
- aby byl zástupce ustanoven od zmocnitele a osobně svůj úkol splnil

Aby zmocnění platilo, musí být podepsáno zmocnitelem a kromě toho farářem nebo ordinářem místa, v němž se zmocnění uděluje, nebo knězem od faráře nebo ordináře zmocněným nebo alespoň od dvou svědků. Anebo musí být vyhotovena věrohodná listina podle norem světského práva (kán. 1105 §2).

Jestliže zmocnitel nemůže psát, zaznamená se to ve zmocnění a přibere se další svědek, který také listinu podepíše. Jinak je zmocnění neplatné (kán. 1105 §3).

Jestliže před uzavřením manželství prostřednictvím zástupce zmocnitel odvolal toto zmocnění nebo jestliže byl stížen amencí, i když ani zástupce, ani druhá strana o tom nevěděla, manželství je neplatné (kán. 1105 §4).

¹⁶⁴ *Řád duchovenské služby církve československé husitské*. [Praha: Ústřední rada Církve československé husitské, 2005]. s. 10, §6, 4a.

¹⁶⁵ *Ústava církve československé husitské*. [Praha: Ústřední rada Církve československé husitské, 2005]. čl. 14, odst. 2.

¹⁶⁶ *Řád duchovenské služby církve československé husitské*. [Praha: Ústřední rada Církve československé husitské, 2005]. s. 12, §8, 2a, e.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 15, §11, 3e.

Manželství je možno uzavřít i za pomoci tlumočnicka. Farář v tomto případě oddá snoubence jen tehdy, pokud je známa tlumočnickova věrohodnost (kán. 1106).

3.4.2. Přítomnost snoubenců při uzavření manželství v pravoslavné církvi

Snoubenci jsou obřadu přítomni osobně. Uzavřít manželství prostřednictvím zástupce není dovoleno. Osobní přítomnost snoubenců je požadována kvůli žehnání, které se uděluje přímo jim, nikoliv jejich zástupcům.

Pokud je jeden ze snoubenců cizinec, je dovolené uzavřít manželství za pomoci tlumočnicka. Tlumočnick musí být přítomen obřadu spolu s oddávajícím.

3.4.3. Přítomnost snoubenců při uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické

Snoubenci jsou obřadu přítomni osobně. Církev českobratrská evangelická nikde neupravuje, je-li možné uzavřít manželství prostřednictvím zástupce. Avšak podle zákona o rodině¹⁶⁸ je uzavření manželství prostřednictvím zástupce dovoleno. Mgr. Olga Navrátilová z právního oddělení českobratrské církve evangelické se k této problematice vyjadřuje tak, že takovéto uzavření manželství by pravděpodobně možné nebylo. Neboť součástí bohoslužebného shromáždění a v tomto případě i jeho hlavním účelem, v němž má být manželství uzavřeno, je požehnání sňatku a žehná se a zaslíbení pro manželství se vyhlášují zpravidla snoubencům a ne jejich zástupcům.

V případě cizinců, kteří nemluví česky (popřípadě občanů ČR, kteří jsou neslyšící či němí), je zapotřebí, aby byl svatebnímu obřadu přítomen tlumočnick, kterého zajistí na svůj náklad jeden ze snoubenců a který podepisuje protokol o uzavření manželství (bližší informace podá matrika, u níž si budou snoubenci vyřizovat příslušné doklady).

¹⁶⁸ Viz níže 3.4.4. Přítomnost snoubenců při uzavření manželství v československé církvi husitské, s. 71.

3.4.4. Přítomnost snoubenců při uzavření manželství v československé církvi husitské

Strany uzavírající sňatek jsou přítomny buď osobně, nebo je sňatek uzavírán prostřednictvím zástupce. Při uzavírání sňatku prostřednictvím zástupce (§9) je dodržováno státní právo – zákon č. 94/1963 Sb., o rodině:

Z důležitých důvodů mohou krajský úřad nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností v hlavním městě Praze a ve městech Brno, Ostrava a Plzeň magistráty těchto měst povolit, aby prohlášení jednoho ze snoubenců, že vstupuje do manželství, učinil jeho zástupce. Plná moc musí být písemná a podpis na ní musí být úředně ověřen. Druhý snoubenec, se kterým má být manželství uzavřeno, musí být v ní přesně označen, jinak manželství nevznikne (odst. 1).

Odvolání plné moci je účinné, jen pokud se o něm druhý snoubenec dozví před tím, než učiní prohlášení, že vstupuje do manželství (odst. 2).

Písemná plná moc obsahuje: jméno, popř. jména, příjmení, popř. rodné příjmení, datum a místo narození, rodná čísla a místo trvalého pobytu snoubenců a zástupce; prohlášení o příjmení snoubenců a jejich společných dětí, v mužském a ženském tvaru; prohlášení, že zmocniteli nejsou známy okolnosti, které by uzavření manželství vylučovaly a že je mu znám zdravotní stav druhého snoubence a že zvážil úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství (odst. 3).

Zástupcem snoubence může být pouze zletilá fyzická osoba, která není zbavena způsobilosti k právním úkonům, jejíž způsobilost k právním úkonům není omezena, a která je stejného pohlaví jako snoubenec, kterého zastupuje (odst. 4).

Jestliže jeden ze snoubenců je cizinec nemluvící česky, sňatek probíhá za pomoci tlumočnicka. Tlumočnick se použije i během přípravy na manželství. Tlumočnick také podepíše protokol o uzavření manželství.

3.5. Svědkové

3.5.1. Přítomnost svědků při uzavření manželství v římskokatolické církvi

Církevní právo v římskokatolické církvi neklade na svědky žádné formální požadavky týkající se věkové hranice, vztahu ke snoubencům, církevního postavení či náboženské příslušnosti. Kodex pouze uvádí, že pro platnost manželství je potřeba, aby bylo manželství uzavřeno před oddávajícím a dvěma svědky (srov. kán. 1108 §1).

Je však třeba dát pozor na důsledky exkomunikace a interdiktů. Exkomunikovanému se zakazuje jakákoliv účast formou služby při mši a všech ostatních bohoslužbách (kán. 1331 §1 odst. 1), udělovat svátosti a svátostiny a přijímat svátosti (kán. 1331 §1 odst. 2). V případě, že exkomunikace byla uložena nebo úředně zjištěna, viníkovi je nutno zabránit, aby jednal proti kán. 1331 §1 odst. 1, anebo, nebrání-li tomu závažný důvod, je nutno opustit od liturgického úkonu (kán. 1331 §2 odst. 1). Ten, kdo je potrestaný interdiktem, je vázán zákazy, o nichž hovoří kán. 1331 §1 odst. 1 a 2. Jestliže byl interdikt prohlášen nebo uložen, je nutno zachovat ustanovení kán. 1331 §2 odst. 1 (kán. 1332).

Z povahy funkce svědků (eventuelní dosvědčení manželského souhlasu) však vyplývá, že nemůže jít o malé děti (zletilost je žádoucí, nikoliv však podmínkou), o osoby hluché či stížené nepřičetností (i momentální, která vznikla např. v důsledku nadměrné konzumace alkoholického nápoje).

Úkolem svědků je zajistit veřejnost, tj. právní prokazatelnost (právní dokazatelnost ve veřejném – vnějším oboru) uzavření manželství. Proto je zcela nezbytné, aby svědkové byli schopni pochopit obřad, vnímat jej a následně dosvědčit jeho konání. Z povahy poslání svědka vyplývá, že to nemusí být nutně osoba tímto titulem při sňatku označená, ale za svědka může být považován každý, kdo byl sňatku přítomen, vnímal slova manželského slibu, chápal smysl obřadu, zná oba snoubence nebo alespoň jednoho z nich, a je tedy schopen dosvědčit náležité konání sňatku. Je však žádoucí, aby bylo zcela jasné, kdo funkci svědka plnil, aby byla

zaznamenána potřebná data o svědčích a aby v případě potřeby mohli být později pozváni k vydání svědectví.¹⁶⁹

V případě krajní nouze, tj. není-li bez závažných nesnází dosažitelný kompetentní duchovní a snoubencům hrozí buď nebezpečí smrti, nebo lze rozumně předvídat nedosažitelnost příslušného duchovního po dobu delší než jeden měsíc, je možno uzavřít manželství platně a dovoleně jen před svědky. Je-li však dosažitelný jiný kněz či jáhen, který může být přítomen sňatku, musí být zavolán a spolu se svědky být přítomen uzavření manželství. Jeho přítomnost je zde nutná pro zachování platnosti manželství před pouhými svědky (srov. kán. 1116).

Nedostatky ze strany svědků však mohou způsobit i neplatnost manželství, a to v případě, kdy je menší počet svědků než dva (srov. kán. 1108) a kdy jsou svědkové nezpůsobilí (neschopní) pochopit obřad, vnímat jej a následně dosvědčit jeho konání, a to nejen neschopností habituální, ale i aktuální.¹⁷⁰

3.5.2. Přítomnost svědků při uzavření manželství v pravoslavné církvi

Požaduje se, aby se obřadu sňatku spolu s oddávajícím knězem, ženichem a nevěstou zúčastnili i dva svědkové. Jednoho svědka má ženich, jednoho má nevěsta. Ženichovi je svědkem muž, nevěstiným svědkem je žena. Pravidla stanovující, jaká osoba může být svědkem při pravoslavné svatbě, jsou stejná jako pravidla pro kmotra při křtu¹⁷¹. V ideálním případě by měl být ženichovým svědkem jeho kmotr a svědkem nevěsty její kmotra.¹⁷²

¹⁶⁹ HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo. Zvláštní část*. Plzeň: ZČU Plzeň, 1996. s. 86.; NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 130 a 151.

¹⁷⁰ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 151.

¹⁷¹ Z kmotrovství jsou vyloučeni nekřesťané, heretici, jinověrci, schizmatici a exkomunikovaní. Kmotry též nemohou být mniši, neplnoletí, duševně choří, ti, kdo nemají dobrou pověst ve společnosti a ani samotní rodiče křtěnce. Dává se přednost přítomnosti pouze jednoho kmotra, protože skrze křest se vytváří duchovní příbuzenství, které se přenáší na blízké příbuzné s následkem zákazu manželství. Jestliže je při křtu kmotrů více, za skutečného kmotra se považuje ten, který přijme dítě z křtelnice. Ve výjimečných případech může církev povolit obřad křtu bez přítomnosti kmotra. – BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslavné církve*. Pravoslavná bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 85.

¹⁷² Srov. *Svatá Tajina sňatku*. s. 34 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

Uzavřít manželství pouze před svědky nelze. Vždy musí být přítomen oddávající – kněz nebo biskup, který žehná manželům. Není-li oddávající přítomen, bez žehnání je manželství neplatné.

3.5.3. Přítomnost svědků při uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické

Žádné zvláštní ustanovení týkající se svědků neexistuje. Na svědky jsou kladeny jen takové požadavky, jaké stanoví zákon o rodině, tj. že manželství se uzavírá slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků (§3 odst. 2).

V českobratrské církvi evangelické není dovoleno uzavřít manželství mimořádnou formou, jen před svědky, neboť zákon o rodině to nedovoluje.

3.5.4. Přítomnost svědků při uzavření manželství v československé církvi husitské

Na svědky nejsou kladeny žádné zvláštní požadavky. Nevyžaduje se, aby byli pokřtěni, či biřmováni. Musí být však plnoletí a jsou dva.

Spolu se snoubenci se dostaví na přípravu, kde se projedná jejich funkce, především však je třeba, aby se orientovali ve svatebním obřadu.

V československé církvi husitské není dovoleno uzavřít manželství mimořádnou formou, tj. jen před svědky. Pokud se sám oddávající nemůže z jakéhokoliv důvodu uzavření sňatku zúčastnit, vždy za sebe musí domluvit zástup. Pokud by během uzavírání sňatku nastal naléhavý problém, oddávajícího by např. ranila mrtvice, svatba by se musela přerušit a posléze zopakovat.

3.6. Tajná forma uzavření manželství

3.6.1. Tajné uzavření manželství v římskokatolické církvi

Na základě přirozeného práva uzavřít manželství, církev vychází vstřícně v takových situacích, kdy by běžné tj. veřejné uzavření manželství mohlo vést pro snoubence ke značným obtížím. V těchto případech církev dovoluje neveřejné uzavření sňatku. Závažnost a naléhavost důvodů pro tento sňatek posuzuje místní ordinář (kán. 1130).¹⁷³

V těchto případech se vyžaduje (kán. 1131 – 1133):

- dodržení plné kanonické formy
- dovolení místního ordináře (na základě žádosti a jejího prozkoumání)
- tajně provedené předšňatkové řízení
- závazek mlčenlivosti pro místního ordináře, oddávajícího a svědky i samotné manžele, přičemž závazek mlčenlivosti pro místního ordináře *ex lege* zaniká, pokud by z dalšího zachování tajemství hrozilo závažné pohoršení nebo velké poškození svátostnosti manželství – tato výhrada musí být snoubencům oznámena před sňatkem
- takto uzavřené manželství se zaznamenává pouze v knize uložené v tajném archivu kurie, tedy bez hlášení do křestních matrik snoubenců

Jelikož cílem tajného uzavření manželství je dobro manželů, vyplývá z toho, že také oni mohou své manželství „odtajnit“. Vzhledem k závazku mlčenlivosti však mají předem věc konzultovat s místním ordinářem. Pokud dojde ke zveřejnění uzavření manželství (ze strany místního ordináře či manželů), je třeba to oznámit i osobám, které dosud byly vázány mlčenlivostí.¹⁷⁴

¹⁷³ Takovým důvodem pro uzavření tajného manželství by mohla být hrozba pohoršení (snoubenci jsou svým okolím obecně považováni za manžele), skutečnost, že manželství nelze uzavřít podle norem světského práva (pokud např. je zákaz uzavřít manželství v sekulárním právu v rozporu s přirozeným nebo církevním právem – např. z důvodu, že snoubenci náleží každý k jiné rase –, anebo je tu velmi závažný důvod, pro který má skutečnost uzavření manželství zůstat v oboru státního práva utajena), situace pronásledování církve, především spojená se zákazem církevních sňatků anebo spojená pro dané snoubence s velmi závažnou nesnází; velká sociální nerovnost snoubenců, která by jim způsobila jako manželům velmi závažné nesnáze. – NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 138-139.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 138-139.

3.6.2. Tajné uzavření manželství v pravoslavné církvi

Uzavřít tajné manželství v pravoslavné církvi nelze. Vše se děje veřejně v rámci liturgie. Není-li přítomen kněz, manželství je neplatné.

3.6.3. Tajné uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické

Tajné uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické není dovoleno, protože zákon o rodině vyžaduje, aby bylo prohlášení o uzavření manželství učiněno veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků (§3 odst. 2).

Českobratrská církev evangelická nemá žádnou jinou úpravu manželství, než jakou stanoví zákon o rodině.

3.6.4. Tajné uzavření manželství v československé církvi husitské

V československé církvi husitské tajně uzavřené manželství není. Jelikož oddací list je vydáván státem, nejedná se o žádné tajné ani utajené manželství.

3.7. Vlastní obřad

3.7.1. Vlastní obřad římskokatolické církve

A. Svatební obřad ve mši¹⁷⁵

1. Úvodní obřady (vynechává se úkon kajícnosti)
2. Bohoslužba slova
3. Svatební obřad
 - a. Otázky před manželským slibem
 - b. Vzájemný slib
 - c. Přijetí slibu jménem církve
 - d. Požehnání a předání prstenů

¹⁷⁵ *Svatební obřady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. s. 19-34.

- e. Přímluvy
- 4. Eucharistická bohoslužba
 - a. Modlitba za manžele
- 5. Závěr obřadu

B. Svatební obřad beze mše¹⁷⁶

Pokud není možné nebo vhodné slavit svatební obřad ve mši, užívá se následujícího obřadu. Tento obřad se užívá i tehdy, je-li oddávajícím jáhen.

- 1. Úvodní obřady
- 2. Bohoslužba slova
- 3. Svatební obřad
 - a. Otázky před manželským slibem
 - b. Vzájemný slib
 - c. Přijetí slibu jménem církve
 - d. Požehnání a předání prstenů
 - e. Přímluvy
 - f. Modlitba za manžele
 - g. Svaté přijímání
- 4. Závěr obřadu

C. Svatební obřad za asistence laika¹⁷⁷

Pokud se manželství slaví před pověřeným laikem, užívá se následujícího obřadu.

Laik, kterého diecézní biskup pověřil asistovat při sňatku, ať pečlivě vykoná katechezi snoubenců i jejich duchovní přípravu. Má se řídit jak právními předpisy, tak i předpisy týkajícími se obřadu, proseb, čtení a účasti společenství; aby byl obřad svátosti manželství slaven správně, vědomě a s užitkem.

¹⁷⁶ *Svatební obřady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. s. 35-49.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 50-62.

Asistující laik nejen přijímá souhlas snoubenců uzavírajících manželství, ale také řídí celé slavení obřadu.

Svatební obřad se má konat v kostele. Asistující laik na sebe bere oděv, který je pro tuto službu vhodný anebo určený diecézním biskupem.

Průběh svatebního obřadu je následující:

1. Úvodní obřady
2. Bohoslužba slova
3. Svatební obřad
 - a. Otázky před manželským slibem
 - b. Vzájemný slib
 - c. Přijetí slibu jménem církve
 - d. Požehnání a předání prstenů
 - e. Přímluvy
 - f. Modlitba za manžele (Nepodává-li se svaté přijímání, následuje hned závěr obřadu)
 - g. Svaté přijímání
4. Závěr obřadu

D. Svatební obřad katolíka s katechumenem nebo s nepokřtěným¹⁷⁸

Uzavírá-li manželství katolík s katechumenem nebo nekřesťanem, koná se svatba buď v kostele, nebo na jiném vhodném místě. Použije se přitom následujícího obřadu.

Tento obřad použije jak kněz, tak jáhen, který dostal od ordináře nebo faráře příslušnou delegaci, aby jménem církve asistoval a požehnal manželskému sňatku.

Slaví-li se manželství za asistence laika, kterého diecézní biskup pověřil asistovat při sňatku, použije se rovněž tohoto obřadu s příslušnými úpravami a obměnou modlitby za manžele. Asistující laik bere na sebe oděv, který je pro tuto službu vhodný anebo určený diecézním biskupem.

¹⁷⁸ *Svatební obřady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. s. 63-74.

Průběh svatebního obřadu je následující:

1. Úvodní obřady
2. Bohoslužba slova
3. Svatební obřad
 - a. Otázky před manželským slibem
 - b. Vzájemný slib
 - c. Přijetí slibu jménem církve
 - d. Požehnání a předání prstenů
 - e. Přímluvy
 - f. Modlitba za manžele
4. Závěr obřadu

3.7.2. Vlastní obřad pravoslavné církve

Před sňatkem se oba snoubenci vyzpovídají. Svatba se má konat co nejdříve po Božské liturgii, při níž oba přistoupí ke svatému přijímání. Je-li to nutné, sňatek se může konat i večer (běžné v Řecku), ne však hluboko v noci.

Obřad svatby se skládá ze dvou částí: zasnuby a sňatek (doslova korunovace). V praxi se dnes obě tyto části spojují do jedné bohoslužby – obřad sňatku se koná ihned po zasnubách.¹⁷⁹

V pravoslavné církvi existují dva druhy obřadu pro sňatek:¹⁸⁰

- obřad velikého sňatku
- obřad dalšího sňatku

¹⁷⁹ *Svatá Tajina sňatku*. s. 34 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 35.

A. Obřad velikého sňatku¹⁸¹

Tento obřad se koná v případě, že alespoň jedna osoba z oddávaného páru vstupuje do manželství poprvé.

1. Zasnoubení

- a. Kněz v oltáři otevírá královskou bránu a vychází do chrámu. Poté kráčí do předsíně, kde přivádí muže a ženu k sobě, spojuje jim ruce. Ruka ženicha se pokládá svrchu na prsty nevěsty (na znamení, že muž je hlava, živel a ochránce). Na spojené ruce jim kněz pokládá epitrachil¹⁸² (na znamení, že sám Bůh je vede do zákonného manželství) a vede je kousek dál do předsíně, kde pak už stojí po celé zasnuby vedle sebe, čelem k oltáři.
- b. Tam kněz třikrát žehná rukou hlavy nově zasnubovaných, podává jim rozžaté svíce¹⁸³ a okuřuje je na způsob kříže.
- c. Kněz čelem k oltáři koná ektenii¹⁸⁴
- d. Kněz pokračuje s prosbami velké ektenie
- e. Kněz odchází od oltáře a přináší ze svatého prestolu talířek a prstýnky
- f. Kněz dává snoubencům prsteny¹⁸⁵

¹⁸¹ *Svatá Tajina sňatku*. s. 2-23 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku); srov. VOKOUN, Jaroslav. *Uzavření manželství podle obřadu pravoslavné církve*. [online], 21. 10. 2008. Dostupné na World Wide Web: <<http://coena.edunix.cz/liturgika/ostkirchlicher-konvent/uzavreni-manzelstvi-podle-obradu-pravoslavne-cirkve/>> [cit. 3. ledna 2010].

¹⁸² Epitrachil – je součást bohoslužebného kněžského roucha.

¹⁸³ V Rusku žehná rukou každého jen jednou (a pak při podávání svíce požehnává ještě touto svící). Svatební svíci opatrují po celý život až do hrobu. Jednou při pohřbu ji kněz bude vkládat do rukou nebožtíka v rakvi. V řecké praxi oddávaní svíce nemají. Nevěsta drží při obřadu svatební kytici. – *Svatá Tajina sňatku*. s. 3 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

¹⁸⁴ Ektenie – je složená z mnohých proseb, během bohoslužby je přednáší kněz či diákon a sbor odpovídá Hospodi pomiluj - řecky Kyrie eleison (Hospodine smiluj se). Existují ektenie velké, vroucí, prosebné atd.

¹⁸⁵ Nejprve muži, potom ženě. Koná to takto: Nejdříve vezme prsten pro nevěstu a žehná s ním třikrát na způsob kříže hlavu ženicha. Dává prsten nevěsty na prsteník pravé ruky ženicha. Poté bere prsten pro muže, žehná s ním třikrát znamení kříže hlavu nevěsty a dává prsten pro ženicha na prsteník pravé ruky nevěsty. – *Svatá Tajina sňatku*. s. 6 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na

- g. Kněz třikrát vymění zasnubovaným prsteny
- h. Modlitba kněze
- i. Kněz rukou žehná oba zasnoubené najednou
- j. Následuj propuštění (v současnosti se však přechází do následujícího obřadu bez propuštění)

2. Oddavky čili korunovace (sňatek)

- a. Pěje se žalm 128. (127.)
- b. Krátké poučení o významu manželství
- c. Slavnostní slib vzájemné věrnosti
- d. Kněz připraví koruny (věnce)¹⁸⁶, žehná každému zvlášť korunou na způsob kříže – dá mu políbit ikonu na koruně¹⁸⁷ (nebo samotný věnec) a klade korunu (nebo věnec) na jeho hlavu
- e. Korunovace ženicha
- f. Korunovace nevěsty
- g. Troje žehnání ženicha a nevěsty
- h. Četba prokimen¹⁸⁸, hlas 8. (Žalm 21, 4, 5 a 7)
- i. Četba z listu Efezanům
- j. Evangelium
- k. Kněz žehná novomanžele evangeliářem, dává jim jej políbit a klade jej opět na stolek
- l. Modlitba Otče náš...
- m. Přináší se společná číše vína, kněz ji jedenkrát žehná a modlí se nad ní
- n. Kněz podává pít novomanželům ze společné číše¹⁸⁹

World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohoslužby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

¹⁸⁶ Koruny znamenají vítězství nad vášněmi a hříchem a připomínají královskou důstojnost první lidské dvojice – Adama a Evy, kterým Bůh dal do vlastnictví všechno pozemské stvoření. Koruny jsou buď na stolku připraveny od začátku obřadu, nebo je přináší kněz ze svatého prestolu, či je na podnosu drží příslušující. – tamtéž, s. 14.

¹⁸⁷ Je-li na ikoně ikona, pak muži ikonu Spasitele, ženě pak ikonu Bohorodice. Pak korunu otáčí a nasazuje ji na hlavu oddávajícího ikonou dopředu. Není-li na koruně ikona, políbí každý oddávající prostě jen korunu. – tamtéž, s. 14.

¹⁸⁸ Prokimen – je složen ze starozákonních veršů (obvykle z Žalmů).

¹⁸⁹ Napřed třikrát muži, pak třikrát ženě. Někdy je vhodné, aby svědkové už při pití vína nadzvedli koruny a drželi je tak až do obcházení kolem stolku. Podle ruské praxe podává kněz pohárek s vínem

- o. Svědkové stojící za novomanželi nadzvednou koruny tak, aby byly maličko nad hlavami novomanželů. Kněz bere kříž, za ním kráčí novomanželé a za nimi svědci, kteří drží zezadu nad hlavami novomanželů koruny nebo přidržují stuhy věnců. Takto společně začínají pomalu obcházet stolek. Obejdou ho třikrát a během obcházení kněz i lidé pějí tropy.
- p. Snímání korun
- q. Žehnání novomanželům
- r. Modlitba pro odložení korun
- s. Nyní kněz přichází k novomanželům a zdraví je. Následuje políbení novomanželů, a pak koná kněz propuštění.
- t. Požehnání
- u. Kněz pronáší kázání či závěrečné poučení novomanželům
- v. Novomanželé přijímají blahopřání ode všech přítomných

B. Obřad dalšího sňatku

Tento obřad se koná jen v případě, že oba partneři nejsou oddáváni poprvé. Není důležité, jestli se jedná o druhé či o třetí manželství. Zásnuby i korunovace se u druhého sňatku konají stejným způsobem jako u prvního (viz obřad velikého sňatku), ale obřad je poněkud jiný – méně slavnostní, spíše se nese v duchu pokání.

3.7.3. Vlastní obřad českobratrské církve evangelické

V českobratrské církvi evangelické se tradičně konalo požehnání sňatku po civilním uzavření manželství. Od roku 1992 je možné i v evangelické církvi uzavírat manželství církevně s platností před státními úřady. Tato možnost není všeobecně využívána, protože se někteří duchovní brání tomu, aby při uzavírání manželství

nejprve ženichovi, který jej vezme, sám se jednou napije a podává jej nevěstě, ta se jednou napije a vrací jej knězi. Kněz jej znovu podá ženichovi, tan jej po napití předá nevěstě a ta poté vrací knězi, a tak ještě potřetí. – *Svatá Tajina sňatku*. s. 20 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohoslužby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

jednali ze státního pověření. Při církevním uzavření manželství se níže uvedený obřad upraví tak, že se na vhodné místo vloží samotný manželský slib. Přesnou podobu určí až nově vydaná Agenda českobratrské církve evangelické, která se nyní připravuje.

V českobratrské církvi evangelické se požehnání sňatku koná obvykle ve zvláštním shromáždění bezprostředně po uzavření manželství. Při požehnání sňatku členů církve se nyní stále častěji a ve větší míře shromažďuje sbor. Protože požehnání sňatku nemusí následovat ihned po civilním obřadu, otevírá se možnost požehnat novomanželům uprostřed sboru při nedělních bohoslužbách. Tím by bylo výrazně připomenuto, že křesťanské manželství a křesťanská rodina nemají cíl samy v sobě, nýbrž že mají svůj střed v obecnství s Kristem v církvi.¹⁹⁰

Mezi těmi, kteří přicházejí požádat o svatební shromáždění, můžeme rozlišit několik skupin:

A. Formulář 1

Užije se pro manžele, kteří ve sboru našli domov a chtějí i jako rodina sloužit církvi svými obdarováními. Vyznávají tak, že středem jejich života není samo manželství, nýbrž oddanost Kristovu království. V takovém případě se svatebního shromáždění obvykle účastní celý sbor, aby se podílel na jejich radosti a zahrnul je do svých přímluvných modliteb.¹⁹¹

Průběh svatebního shromáždění je následující:¹⁹²

1. Pozdrav / Introit / Píseň
2. Modlitba
3. I. čtení / Píseň / II. čtení / Kázání / Modlitba ke kázání / Píseň
4. Oslovení manželů
5. Vyznání manželů
6. Odpověď sboru
7. Modlitba za novomanžele

¹⁹⁰ *Agenda Českobratrské církve evangelické – Bohoslužebná kniha*. Díl první. SR ČCE: Praha, 1983. s. 173.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 172.

¹⁹² Tamtéž, s. 176-180.

8. Požehnání manželům
9. Společný zpěv
10. Přímluvná modlitba
11. Modlitba Páně
12. III. čtení (poslání) / Požehnání sboru / Píseň

B. Formulář 2

Tento formulář svatebního shromáždění je určený pro manžele, kteří se aktivně na životě sboru nepodílejí, ale vyrostli v evangelické tradici, váží si církve a chtějí, aby jejich manželská smlouva byla potvrzena před Bohem.¹⁹³

Průběh tohoto svatebního shromáždění vypadá takto:¹⁹⁴

1. Pozdravení
2. Introit
3. Píseň
4. Modlitba
5. Modlitba Páně
6. Čtení Písma
7. Píseň
8. Kázání
9. Píseň
10. Slib manželů
11. Přímluvná modlitba
12. Požehnání
13. Píseň

¹⁹³ *Agenda Českobratrské církve evangelické – Bohoslužebná kniha. Díl první. SR ČCE: Praha, 1983. s. 172.*

¹⁹⁴ *Tamtéž, s. 180-183.*

C. Formulář 3

O požehnání sňatku přicházejí požádat snoubenci, kteří nebyli vychováni v křesťanské tradici a žijí zcela na okraji církve. O požehnání sňatku nežádají jako vyznavači Kristovi, avšak tuší, že se v manželském vztahu otevírají nové rozměry života a přejí si požehnání od Boha. Takové církve přijímá do pastýřské péče a požehnání sňatku jim neodmítá. I jim zvěstuje Krista a vyhlašuje Boží zaslíbení a řády pro manželství.¹⁹⁵

Průběh svatebního shromáždění je následující:¹⁹⁶

1. Pozdrav
2. Úvodní slovo
3. Oslovení manželů
4. Vyznání manželů
5. Požehnání manželům
6. Modlitba manželů
7. Přímluvná modlitba za manžele
8. Modlitba Páně
9. Požehnání celému shromáždění

D. Formulář 4a

Svatební shromáždění a požehnání sňatku se týká manželů různých vyznání. Nečlenu evangelické církve je třeba vysvětlit evangelické pojetí manželství a připravit ho na způsob požehnání sňatku. Sliby a požehnání se formulují tak, aby je oba manželé mohli zodpovědět pravdivě. (Platí to i pro formulář 4b.)¹⁹⁷

¹⁹⁵ *Agenda Českobratrské církve evangelické – Bohoslužebná kniha*. Díl první. SR ČCE: Praha, 1983. s. 172-173.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 183-186.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 173.

Svatební shromáždění probíhá takto:¹⁹⁸

1. Pozdrav
2. Úvodní slovo
3. Modlitba
4. Čtení a kázání
5. Vyznání manželů
6. Požehnání manželům
7. Modlitba Páně
8. Přímluvná modlitba
9. Požehnání shromáždění

E. Formulář 4b

Tento svatební formulář se použije pro požehnání sňatku křesťana s nekřesťanem a jeho průběh je následující:¹⁹⁹

1. Pozdrav
2. Modlitba
3. Úvodní slovo
4. Oslovení manželů
5. Vyznání manželů
6. Požehnání manželům
7. Přímluvná modlitba
8. Požehnání shromáždění

¹⁹⁸ *Agenda Českobratrské církve evangelické – Bohoslužebná kniha*. Díl první. SR ČCE: Praha, 1983. s. 186-188.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 188-190.

3.7.4. Vlastní obřad církve československé husitské

Obřad svátosti manželství probíhá v samostatném shromáždění mimo liturgii a má následující strukturu:²⁰⁰

1. Přivítání při vstupu do sboru
2. Varhanní předehra nebo responsorium:
 - a. recitované
 - b. zpívané
3. Prosba
4. Ustanovení svátosti manželství podle Písem
5. Modlitba
6. Sklonění se před Bohem (pokání)
7. Čtení Písma a zvěstování
8. Píseň nebo hudební mezihra
9. Vzájemné sliby
10. Stvrzení svátosti
11. Výměna prstenů
12. Pití z kalicha
13. Závěrečná modlitba
14. Požehnání
15. Prohlášení právoplatnosti manželství
16. Výzva
17. Píseň nebo varhanní dohra

3.8. Zápis o uzavření manželství

3.8.1. Zápis o uzavření manželství v římskokatolické církvi

Po uzavření manželství zaznamená farář místa uzavření sňatku nebo ten, kdo ho zastupuje, i když žádný z nich neoddával co nejdříve do knihy oddaných jména manželů, oddávajícího, svědků, místo a den uzavření manželství. Záznam se provede

²⁰⁰ *Agenda církve československé husitské. První část, Praha: Blahoslav, 1994. s. 67-75.*

způsobem předepsaným biskupskou konferencí nebo diecézním biskupem (kán. 1121 §1).

Jestliže bylo manželství uzavřeno mimořádnou formou – pouze před svědky (podle kán. 1116), jsou kněz nebo jáhen, jestliže byli přítomni sňatku, jinak svědkové společně s uzavírajícími sňatek, povinni co nejdříve oznámit uzavření manželství buď místnímu faráři nebo místnímu ordináři (kán. 1121 §2).

Pokud jde o manželství, které bylo uzavřené s dispencí od kanonické formy, dbá místní ordinář, který uděluje dispenc, na to, aby byla dispenc i uzavření sňatku zapsáno v knize oddaných jak kurie, tak vlastní farnosti katolické strany, jejíž farář zjišťoval pro účely sňatku svobodný stav. Takovéto uzavření manželství je katolický manžel povinen co nejdříve oznámit tomuto ordináři a vlastnímu faráři. Katolický manžel uvede také místo, kde byl sňatek uzavřen a jakou veřejnou formou byl uzavřen (kán. 1121 §3).

Uzavřené manželství se také zaznamenává v knize pokřtěných, ve které je zapsán křest manželů (kán. 1122 §1). Jestliže manžel uzavřel sňatek jinde než ve farnosti, ve které byl pokřtěn, zašle co nejdříve farář místa, kde bylo manželství uzavřeno, oznámení o uzavření sňatku faráři místa křtu – tzv. *Ne temere* (kán. 1122 §2).

Jestliže se manželství buď zplatní pro vnější obor, nebo prohlásí za neplatné nebo se zákonně rozloučí, kromě smrti, musí to být oznámeno faráři místa uzavření manželství, aby mohl být řádně proveden záznam v knize oddaných a knize pokřtěných (kán. 1123).

Jestliže se jedná o tajné uzavření manželství (utajené manželství), zaznamenává se pouze ve zvláštní knize uchované v tajném archivu kurie (kán. 1133).

3.8.2. Zápis o uzavření manželství v pravoslavné církvi

Uzavřené manželství se zapisuje do knihy oddaných. Do této knihy se zaznamenává: jméno, příjmení, datum narození, jméno za svobodna, rodokmen (syn

„toho a toho“), vyznání. Dříve byly uváděny i profese (co kdo dělá), dnes se již neuvádí. Do kolonky poznámky se např. napíše, že se jedná o druhý sňatek²⁰¹.

3.8.3. Zápis o uzavření manželství v českobratrské církvi evangelické

Uzavřený sňatek se zapisuje do knihy oddaných. To, co se zapisuje do knihy oddaných, závisí na době vydání této knihy. (Vzhledem k tomu, že v běžném farním sboru se děje zpravidla pouze několik sňatků ročně, vydrží tato kniha většinou desetiletí.)

Příklad údajů k zápisu do knihy oddaných vydané v roce 1951: pořadové číslo, sňatku požehnal, datum a místo sňatku, datum a místo požehnání sňatku (tyto kolonky jsou ještě z doby komunismu – nyní se obojí děje zpravidla v rámci jednoho bohoslužebného shromáždění), jméno, příjmení, povolání a bydliště ženicha a nevěsty, jméno a příjmení jejich rodičů, datum a místo narození ženicha a nevěsty, náboženství ženicha a nevěsty, stav u ženicha a nevěsty (svobodný, ovdovělý, rozvedený), dohoda o společném příjmení, případně příjmení dětí, jméno, příjmení, povolání a bydliště svědků.

3.8.4. Zápis o uzavření manželství v československé církvi husitské

Uzavřený sňatek se zaznamenává do knihy oddaných. Zaznamenávají se: jména snoubenců, data narození, místo narození, bydliště, jména rodičů, uzavření svátosti, jméno oddávajícího, jména svědků, bydliště svědků, podpisy novomanželů, svědků a faráře.

Dále se vyplní tiskopis o uzavření manželství, ten se vrátí na radnici a na základě jeho vrácení dostanou novomanželé oddací list.

²⁰¹ Druhý sňatek pro klerika nepřichází v úvahu. Tzv. dvoježenec je vyloučen z kněžské služby.

4. ZÁVAZKY VYPLÝVAJÍCÍ Z UZAVŘENÍ PLATNÉHO MANŽELSTVÍ

4.1. Závazky vyplývající z uzavření platného manželství v římskokatolické církvi

Z platného manželství vzniká mezi manžely svazek, který je svou povahou trvalý a výlučný. Kromě toho, manželé jsou v křesťanském manželství posílení zvláštní svátostí a jakoby posvěceni pro povinnost a důstojnost svého stavu (kán. 1134).

Každý z obou manželů má stejnou povinnost i právo na to, co patří ke společenství manželského života (kán. 1135).²⁰²

Manželství a manželská láska jsou svou přirozenou povahou zaměřeny k plození a výchově dětí.²⁰³

Rodiče se mají dívat na své děti jako na děti Boží a respektovat je jako lidské osoby. Svě děti vychovávají k dodržování Božího zákona tím, že jsou sami poslušni vůle nebeského Otce (KKC, č. 2222).

Rodiče mají nejzávažnější povinnost a prvotní právo starat se ze všech sil o výchovu dětí, jak fyzickou, společenskou a kulturní, tak mravní a náboženskou (kán. 1136).²⁰⁴

Katoličtí rodiče a ti, kdo jsou na jejich místě, jsou povinni a také oprávněni zvolit si ty prostředky a zařízení, kterými se podle místních podmínek mohou vhodněji postarat o katolickou výchovu dětí. Rovněž mají právo na pomoc od světské společnosti, kterou potřebují při katolické výchově dětí (kán. 793).

Legitimované děti jsou co do kanonických účinků ve všem na roveň postavené manželským dětem, pokud právo výslovně nestanoví jinak (kán. 1140).

Uznané a dokonané manželství nemůže být rozloučeno žádnou lidskou mocí a ze žádného důvodu s výjimkou smrti (kán. 1141).

²⁰² Termín manželská povinnost se objevuje u pravoslavné církve – viz 4.2. Závazky vyplývající z uzavření platného manželství v pravoslavné církvi, s. 91.

²⁰³ KKC, č. 1652.

²⁰⁴ Srov. CIC, kán. 226.

4.2. Závazky vyplývající z uzavření platného manželství v pravoslavné církvi

Na základě uzavření platného manželství, manželé mají plnou účast a rovnost ve všem, co se týká duchovních a tělesných vztahů, mezi které patří plnění manželských povinností („Muž at' prokazuje ženě, čím je jí povinen, a podobně i žena muži. Žena nemá své tělo pro sebe, ale pro svého muže. Podobně však ani muž nemá své tělo pro sebe, ale pro svou ženu. Neodpírejte se jeden druhému, leda se vzájemným souhlasem a jen na čas, abyste byli volní pro modlitbu. Potom zase buďte spolu, aby vás satan nepokoušel, když byste se nemohli ovládnout.“ 1 Kor 7, 3-5) a celoživotní věrnost mezi manžely. Manželé se tedy nemají odpírat jeden druhému, protože to může vyvolat nespokojenost nebo to může vést k nevěře a k následnému rozbití manželství.²⁰⁵

Muž se stává hlavou ženy, žena se stává poradkyní a pomocnicí muže ve všech situacích. Je neoddělitelnou součástí muže a zároveň i „srdcem“ rodiny.

Rodiče se starají o výchovu svých dětí. Jsou jejich zástupci. 15. pravidlo gangrského sněmu říká: „Opustí-li někdo své dítky a neživí je a nepřivádí k náležité zbožnosti, nýbrž pod záminkou askese se o ně nestará, budiž pod klatbou.“²⁰⁶

Děti musí respektovat své rodiče, ve stáří, nemoci a v dalších jejich potřebách jim s láskou a něhou pomáhat. 16. pravidlo gangrského sněmu se vyjadřuje takto: „Jestliže některé děti pod záminkou zbožnosti opouštějí své rodiče, zvláště jsou-li věrní, a nevzdávají patřičné cti rodičům, buďtež pod klatbou. Ostatně pravověří necht' je jimi zachováváno přednostně.“²⁰⁷

Manželství je nerozlučitelné. Spojení muže a ženy je celoživotní. „Takže již nejsou dva, ale jeden. A proto co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ (Mt 19, 6) Rozvod je jen výjimečným řešením.²⁰⁸

Povinností manželů je také zdržovat se intimního manželského soužití od předvečera před svatým přijímáním, protože veškeré podobné skutky odporují

²⁰⁵ *Svatá Tajina sňatku*, s. 38 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

²⁰⁶ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslavné Cirkvi*. Pravoslavná bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 121-122.

principům postu, kterým se na přijímání svatých Darů připravují. Z téhož důvodu pravoslavná tradice nedovoluje manželské obcování od předvečera a v samotné postní dny středu a pátek. Tyto skutky se nemají dít ani v období čtyřech delších postů.²⁰⁹

4.3. Závazky vyplývající z uzavření platného manželství v českobratrské církvi evangelické

Závazky vyplývající z uzavření platného manželství nejsou v českobratrské církvi stanoveny. Obecně však církev od svých členů žádá, aby „pilně četli Písmo svaté, aby setrvali v bratrském obecnství života kolem Slova Božího a svátostí, vychovávali spolu s církví své děti ve víře, společně oslavovali Boha, osvědčovali svou víru životem podle evangelia, v lásce sloužili svým bližním a nesli odpovědnost za zajištění hmotných potřeb církve.“²¹⁰ Těmito závazky se tedy mají členové řídit i ve svém manželství.

4.4. Závazky vyplývající z uzavření platného manželství v československé církvi husitské

Z charakteru svátostného manželství plyne jeho nerozlučitelnost a trvalost až do smrti některého z manželů. „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ (Mt 19, 6) Z toho vyplývá, že svátost manželství posvěcuje manželský svazek k celoživotnímu soužití a k založení rodiny.

Manželství má být obrazem jednoty Krista a jeho církve.

Manželé mají být otevření dětem, které jsou pro manželství velikým darem a klenotem Božím. Z Božího daru dětí pro manžele plyne povinnost, aby své děti milovali, aby o ně řádně pečovali, aby je v dobrém vychovávali a vzdělávali a aby je od malička vedli k Bohu.²¹¹

²⁰⁹ *Svatá Tajina sňatku*, s. 37-38 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

²¹⁰ *Církevní zřízení*, § 2 odst. 2 – *Církevní zřízení*. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.evangelnet.cz/cce/czt/cz.htm>> [cit. 5. února 2009].

²¹¹ Srov. MEDEK, Rudolf. *Katechismus v duchu církve československé husitské*. Vydání první, Blahoslav, 1990. s. 120, ot. č. 231, s. 119, ot. č. 218, s. 122, ot. č. 239-241.

5. POHLED NA SMÍŠENÉ MANŽELSTVÍ

5.1. Smíšené manželství v římskokatolické církvi

Výraz „smíšené manželství“²¹² se používá na každé manželství mezi katolíkem a pokřtěným křesťanem, který není v plném společenství s katolickou církví.²¹³ Jedná se tedy o manželství mezi křesťany různého vyznání. V případě, že jeden ze snoubenců je katolík, řídí se takový sňatek katolickým kanonickým právem.²¹⁴

Smíšené sňatky jsou řazeny mezi zákazy manželství (kán. 1124) – to znamená, že církev si je vědoma toho, jaká úskalí jsou s nimi spojena, a nedoporučuje je.²¹⁵ Smíšená manželství často komplikují zachování křesťanské víry a přesvědčení i soulad rodinného života samotným manželům i dětem, které se z nich narodí. Z těchto důvodů je třeba doporučit sňatky především mezi osobami z téhož církevního společenství, a také k nim povzbuzovat.²¹⁶

Na základě respektování svobody svědomí a požadavku přiměřenosti v omezení základního práva na uzavření sňatku však tímto zákazem „*nejsou vázáni ti, kdo odpadli formálním úkonem od společenství s katolickou církví*“²¹⁷ (kán. 1124).

²¹² Vymezení pojmu „smíšené manželství“ je poměrně mladé. I když již CIC/1917 v kán. 1060 a dalších používá tento termín jednoznačně k označení manželství dvou křesťanů různých vyznání, velmi často byla pod tento název zahrnována i manželství mezi katolíkem a nepokřtěnou osobou (*disparitas cultus*); takto je tento termín ještě užit v motu proprio Pavla VI. *Matrimonia mixta* (r. 1970). Důsledně používají užší vymezení termínu „smíšené manželství“ církevní dokumenty až od vydání CIC/1983. – NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 88.

²¹³ PAPEŽSKÁ RADA PRO JEDNOTU KŘESŤANŮ. *Direktář k provádění ekumenických principů a norem* (25. 3. 1993). Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1995. č. 143.

²¹⁴ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 88.

²¹⁵ Tamtéž, s. 92.

²¹⁶ PAPEŽSKÁ RADA PRO JEDNOTU KŘESŤANŮ. *Direktář k provádění ekumenických principů a norem* (25. 3. 1993). Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1995. č. 144.

²¹⁷ Na základě zveřejnění textu motu proprio Benedikta XVI. *Omnium in mentem*, datovaného k 26. 10. 2009, se tato výjimka ruší. Tímto motu proprio se zavádějí některé změny v Kodexu kanonického práva týkající se manželství. Dochází k odstranění slov „a neodpadla od ní formálním úkonem“ z kán. 1117 i z kán. 1086 §1 a slov „a formálním úkonem od ní neodpadla“ z kán. 1124.

Text kán. 1124 Kodexu kanonického práva se mění takto: „Bez výslovného dovození příslušného představeného je zakázáno manželství mezi dvěma pokřtěnými osobami, z nichž jedna je pokřtěna v katolické církvi nebo je do ní po křtu přijata, a druhá osoba patří do jiné církve nebo církevní společnosti, která není v plném společenství s katolickou církví.“

Před uzavřením smíšeného manželství, je-li pro ně spravedlivý a rozumný důvod, musí být dáno dovození, které uděluje ordinář. Toto dovození se uděluje až po splnění následujících podmínek (kán. 1125):

- katolická strana prohlásí, že je připravena chránit se nebezpečí odpadu od víry a poskytne upřímný příslib, že se bude ze všech svých sil snažit, aby všechny děti byly pokřtěny a vychovány v katolické církvi²¹⁸
- o těchto příslibech katolické strany se včas uvědomí druhá strana, a to tak, že bude známo, že si je opravdu vědoma příslibů a povinností katolické strany
- obě strany se poučí o účelu a podstatných vlastnostech manželství, které žádný z uzavírajících nesmí vylučovat

Způsoby, kterými se provedou tato prohlášení a přísliby, které se vždy vyžadují, a také způsob, jímž se toto zajistí pro vnější obor a oznámí nekatolické straně, přísluší biskupské konferenci (kán. 1126). To se tedy děje podle partikulárního práva při sepisování snubního protokolu, kde katolický snoubenec písemně stvrzuje své přísliby a nekatolický snoubenec písemně stvrzuje, že o nich byl informován. Pokud by to po svém informování odmítl podepsat, stačí potvrzení tohoto faktu jak farářem, který odpovídá za předsňatkové řízení, tak jedním svědkem, kterým může být katolický snoubenec.

Od nekatolického snoubence se tedy nevyžadují žádné formální přísliby.

Při uzavírání smíšeného manželství, má být k platnosti sňatku manželství uzavřeno kanonickou formou (kán. 1127 §1). Pokud by bylo dodržení kanonické formy spojeno s velkými těžkostmi, je ordinář místa katolické strany oprávněn po projednání s ordinářem místa oddavek udělit v jednotlivých případech dispenz od formy, při zachování nějaké veřejné formy oddavek, má-li být manželství platné. Normy pro jednotné udělování této dispensy stanoví biskupská konference (kán.

²¹⁸ Z textu kánonu je evidentní, že se jedná o závazek relativní (dle svých sil) a nikoliv o závazek absolutní. Podle toho by potom bylo třeba posuzovat eventuální uplatnění normy trestního práva – kán. 1366, kde je stanoveno uložení nápravného nebo jiného vhodného trestu pro rodiče, kteří nechají děti nekatolicky pokřtít či vychovat. – NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 93.

1127 §2)²¹⁹ – viz příloha Normy pro jednotné udělování dispense od kanonické formy.²²⁰

Dále je potřeba přísně dodržet tyto zásady:²²¹

- zakazuje se, aby se před nebo po kanonickém uzavření manželství konaly jiné náboženské obřady téhož sňatku za účelem vyjádření nebo obnovení manželského souhlasu (kán. 1127 §3) – je zakázán dvojitý náboženský sňatek²²²
- není dovolen obřad, při kterém katolický duchovní spolu s nekatolickým duchovním současně vykonávají každý svůj obřad a vyžadují manželský souhlas (kán. 1127 §3)²²³
- nekatolický duchovní nesmí asistovat při katolickém sňatku, stejně katolický duchovní neasistuje v nekatolickém kostele
- s předchozím schválením místního ordináře a za předpokladu, že je pozván, může se katolický duchovní podílet na slavení sňatku v nekatolickém kostele a nekatolický duchovní se může podílet na slavení sňatku v katolickém kostele, např. čtením z Písma, pronesením krátkého povzbuzení či udělením požehnání²²⁴
- katolický sňatek probíhá bez slavení mše sv. – výjimku povoluje místní ordinář
- zcela výjimečná může být společná účast na eucharistii (přijímání), v tom se mají zachovat příslušné normy²²⁵

Výjimkou je smíšené manželství s pravoslavným křesťanem, kde – v případě sňatku před pravoslavným knězem – se kanonická forma vyžaduje pouze k dovolenosti (kán. 1127 §1). – viz níže Výjimka pro sňatek s pravoslavným křesťanem, s. 97.

²¹⁹ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 92-93.

²²⁰ *Směrnice o smíšených manželstvích (5. 5. 1999)*. In *Acta Curiae Archiepiscopalis Pragensis* č. 5/99, příloha č. 3, s. 6.

²²¹ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 93-94.

²²² Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO JEDNOTU KŘEŠŤANŮ. *Direktář k provádění ekumenických principů a norem (25. 3. 1993)*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1995. č. 156.

²²³ Srov. Tamtéž, č. 156.

²²⁴ Srov. Tamtéž, č. 157-158.

²²⁵ Srov. Tamtéž, č. 159.

Místní ordináři a jiní pastýři duší dbají o to, aby se katolickému manželovi a dětem ze smíšeného manželství dostalo duchovní pomoci k plnění jejich závazků, a také manželům (oběma) pomáhají posilovat jednotu manželského a rodinného života (kán. 1128). Tento požadavek platí i pro pomoc katolíkům, kteří uzavřeli manželství s nepokřtěnou osobou po obdržení dispenze od překážky různosti náboženství (kán. 1129).²²⁶

Pozn.: Ačkoliv je zjevné, že nauka i praxe katolické církve upřednostňuje smíšená manželství, kde je společné pouto křtu a křesťanské víry, před manželstvím s nepokřtěnou osobou, pastorační praxe paradoxně ukazuje, že z hlediska katolické náboženské praxe a výchovy dětí je mnohdy snadnější situace v manželství katolíka s nepokřtěnou osobou otevřenou nebo alespoň tolerující náboženské přesvědčení svého partnera (a tím spíše s osobou sympatizující) než situace katolíka ve smíšeném manželství, zvláště pokud je nekatolický partner silně konfesně zakotven a je dominantní osobou. Ještě obtížnější bývá manželství katolického partnera (většinou ženy) s duchovním nekatolické církve či církevní společnosti. Pravoslavné církve a některé církevní společnosti jednoznačně vyžadují, aby jejich duchovní žil v manželství pouze s osobou téže konfesní příslušnosti, což vede k tlaku na katolíka, aby přestoupil do společenství nekatolické církve či církevní společnosti. Ačkoliv je takovýto přestup dokazatelný po formální stránce, někdy je sporné, zda se v takovémto případě opravdu jedná o trestný čin schizmatu a „*odpad od společenství s katolickou církví formálním způsobem*“²²⁷. Řešení je třeba hledat případ od případu.²²⁸

²²⁶ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 94-95.

²²⁷ Dne 26. října 2009, v Římě u sv. Petra, v pátém roce pontifikátu Benedikta XVI. se apoštolským listem *Omnium in mentem*, daný motu proprio, zavádějí některé změny v Kodexu kanonického práva týkající se manželství. Dochází k odstranění slov „a neodpadla od ní formálním úkonem“ z kán. 1117 i z kán. 1086 §1 a slov „a formálním úkonem od ní neodpadla“ z kán. 1124.

²²⁸ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 95.

Výjimka pro sňatek s pravoslavným křesťanem (kán. 1127 §1)

V rámci předpisu pro smíšená manželství je v kán. 1127 §1 stanovena výjimka pro sňatek s pravoslavným snoubencem (přesněji řečeno s nekatolickou stranou východního obřadu), protože pravoslavní křesťané mají v zásadě stejnou formu, přičemž ohledně oddávajícího mají přísnější předpisy (stejně jako katolíci východních obřadů).

Větší přísnost předpisů spočívá především v tom, že je vyžadováno, aby oddávajícím byl kněz, nikoliv jáhen, natož laik, a aby bylo manželství při sňatku požehnáno knězem. Ačkoliv v případě uzavření manželství mezi katolickým snoubencem latinského obřadu a pravoslavným snoubencem katolickou kanonickou formou dostačuje z hlediska katolické církve přítomnost jakéhokoliv legitimního oddávajícího (tedy i jáhna či dokonce laika), pro uznání manželství ze strany pravoslavné církve je nezbytné kněžské požehnání manželství. Východní nekatolická církev může mít také přísnější vymezení ohledně překážek manželství; tyto předpisy je nutno ctít.

Pro sňatek s pravoslavným křesťanem musí být zachovány tyto zásady:

- vyžaduje se přítomnost duchovního (sňatkový obřad tedy musí být *ritus sacer*)
- vyžadují se ostatní náležitosti, tedy především veřejné slavení (svědci) a potřebné náležitosti předsňatkového řízení

Pro platnost a dovolenost takového sňatku se vyžaduje dovolení místního ordináře katolického snoubence. Bez tohoto dovolení je manželství platné, ale nedovolené (ačkoliv obecně v případě nezachování kanonické formy bez udělení dispenze je manželství neplatné a nedovolené).²²⁹

Požadavky na formu uzavření manželství mezi latinským a východním katolíkem

Oddávající musí mít jurisdikci alespoň nad jedním ze snoubenců z titulu k jejich příslušnosti k církvi sui iuris, tj. alespoň jeden ze snoubenců musí příslušet ke stejné církvi sui iuris jako oddávající (římský katolík u římskokatolického oddávajícího, řecký katolík u řeckokatolického oddávajícího). Pokud tedy chtějí

²²⁹ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 141-142.

uzavřít manželství latinským obřadem dva katolíci, z nichž jeden je latinského obřadu a druhý je řeckokatolík, může být manželství platně uzavřeno latinským obřadem.

Je přitom třeba pamatovat, že východní katolické právo (stejně jako pravoslavné církve) vyžadují udělení kněžského požehnání při svatebním obřadu, které je tak možno přímo ztotožnit s formou uzavření manželství (srov. CCEO kán. 832). Proto je vyloučeno, aby oddávajícím byl jáhen či – pokud je to na daném území povoleno – pověřený laik.

Kromě platnosti manželství je třeba dbát na jeho dovolenost. Zde stanoví CCEO kán. 831 přednost farnosti ženicha, a proto v případě, že ženich je řeckokatolík, je třeba žádat jeho ordináře nebo faráře o dovolení (licenci).²³⁰

Požadavky na formu uzavření manželství v latinské církvi pro katolíky východního obřadu

Kněz ustanovený jen pro římskokatolickou farnost nemá jurisdikci nad katolíky východních církví, tedy ani k asistenci sňatku ve své farnosti, není-li ani jeden ze snoubenců římský katolík.

Proto musí mít latinský oddávající k platnosti manželství delegaci příslušného vlastního faráře nebo ordináře jednoho ze snoubenců.

Zde je prakticky důležité, zda mají katolíci východního obřadu vlastní farnosti a vlastního ordináře (v České republice pouze řeckokatolíci), anebo ne (ostatní církve sui iuris).²³¹

5.2. Smíšené manželství v pravoslavné církvi

Jednota víry a společná připravenost žít v pravoslavné církvi je podle kanonického práva podmínkou církevního manželství.²³²

²³⁰ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 147.

²³¹ Tamtéž, s. 147.

²³² BELEJKANIČ, Imrich. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie II*. Prešov, 1996. s. 148.

Podle kánonů (14. pravidlo IV. všeobecného sněmu, 72. pravidlo VI. všeobecného sněmu, 10. a 31. pravidlo Laodicejského sněmu) je zakázané uzavřít manželství křesťana s osobou jiného náboženství. Tento zákaz se však nevztahuje na případ, kdy osoba jiného náboženství slíbí, že vstoupí do pravoslavné církve.

14. pravidlo IV. všeobecného sněmu určuje: „Vzhledem k tomu, že v některých eparchiích se dovoluje žalmistům a zpěvákům vstupovati do manželství, rozhodl svatý sněm, že žádnému z nich nemá býti dovoleno, aby si vzal za manželku osobu jiného náboženského vyznání. Děti, narozené z takového manželství a již dříve pokřtěné u kacířů, mají přiváděti do společenství s všeobecnou církví, a ty, které dosud nepokřtili, nesmí ani dáti křtiti u kacířů ani uzavřít sňatek s kacířem, Židem nebo pohanem s výjimkou případu, zaváže-li se osoba provdaná za pravoslavného věřícího, že přijme pravoslavnou víru. Kdo poruší toto rozhodnutí svatého sněmu, bude postižen epitimií, podle ustanovení pravidel.“²³³

Podle výše uvedeného 14. pravidla IV. všeobecného sněmu, manželství mezi pravoslavným křesťanem a heretikem je zakázané. Speciálně 72. pravidlo VI. všeobecného sněmu uvádí: „Nesluší se, aby pravoslavný muž se spojoval manželským sňatkem s ženou kacířkou, ani pravoslavná žena, aby byla oddána s mužem kacířem. Bude-li zpozorováno něco takového, učiněného kýmkoliv, nebudiž manželství považováno za pevné, a nezákonné soužití nutno roztrhnouti.“²³⁴

Dnes, v rámci ikonomie, církev akceptuje smíšené manželství (manželství s heterodoxními osobami) pod podmínkou, že děti budou pokřtěné v pravoslavné víře.²³⁵

V dnešní době je smíšených manželství hodně. Velmi často jsou smíšená manželství z lidského hlediska „šťastná“ a naopak, některá manželství nominálních křesťanů jsou „nevydařená“. Proto by nebylo správné kategorické zavrhování smíšených manželství jen z toho důvodu, aby byla formálně splněna kanonická pravidla.²³⁶

²³³ *Kanonická pravidla*. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslavné Cirkvi*. Pravoslavná bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. s. 118-119.

²³⁶ BELEJKANIČ, Imrich. *Pravoslavné dogmatické bohoslovie II*. Prešov, 1996. s. 148n.

Smíšeného manželství se má pro jistotu pravoslavný křesťan vyvarovat. Dojde-li přesto ke sňatku pravoslavného s jinoslavným křesťanem, musí být sňatek vykonán v pravoslavném chrámu, pravoslavným knězem, dle pravoslavného obřadu a pravidel. Snoubenec nepravoslavného vyznání se písemně zaváže, že nebude bránit partnerovi praktikovat pravoslavnou víru, ani na něho nebude naléhat, aby se vzdal příslušnosti k pravoslavné církvi, a že děti budou vychovávány v pravoslavném náboženství.

Církevní sňatek s příslušníkem nekřesťanského náboženství není pravoslavnému křesťanu dovolen.²³⁷

5.3. Smíšené manželství v českobratrské církvi evangelické

Českobratrská církev evangelická nemá vůči smíšeným sňatkům žádné výhrady. Kazatel by však měl upozornit snoubence na obtíže, které mohou nastat zvláště ohledně budoucí účasti na životě jedné či druhé církve či výchovy dětí.

Problém to není mezi církvemi tzv. *Leuenberského společenství*²³⁸, které se vzájemně plně uznávají jako církve a mají plné společenství „ve Slovu a svátostech“

²³⁷ *Svatá Tajina sňatku*. s. 33 – *Svatá Tajina sňatku*. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

²³⁸ Církve tzv. Leuenberského společenství: Leuenberské společenství reformačních církví v Evropě se formálně zrodilo přijetím dohody (konkordie) dne 16. března 1973 v Leuenbergu u Basileje. Tento akt ukončil dlouhá léta přípravných rozhovorů, které začaly po druhé světové válce, a snah o optimální vyjádření toho, co spojuje církve, vzešlé z evropské reformace 16. století. Církve, které se k této konkordii připojily, vyhlásily tímto aktem plné vzájemné společenství. Plné společenství znamená uznání práva na samostatnou existenci po stránce instituční, bez jakékoli podřízenosti jedné církve církvi druhé a zároveň také tzv. společenství „kazatelny a stolu Páně“. Vyhlášením konkordie byl sice ukončen dlouhý proces přípravy, ale zároveň nastartován proces delší a trvalejší: proces prohlubování vyhlášeného společenství službou a svědectvím. 31. října 2003 změnilo Leuenberské společenství své jméno na Společenství protestantských církví v Evropě (anglická zkratka CPCE). 3. synod církví Leuenberského společenství v ČR usnesl ponechat stávající název „Církve leuenberského společenství v ČR“. – ŠIMR, Karel. *Budapešť bude hostit valné shromáždění Leuenberského společenství*. [online], 25. 8. 2006. Dostupné na World Wide Web: <<http://coena.edunix.cz/ekumena/budapest-bude-hostit-valne-shromazdeni-leuenberskeho-spolecenstvi/>> [cit. 20. února 2010].

Společenství evangelických církví v Evropě neboli Leuenberské společenství církví je svazem 105 protestantských církví z Evropy a Jižní Ameriky (které mají kořeny v Evropě). Jsou v něm sdruženy církve luterské, kalvínské, unionované, metodistické, jakož i církve vzešlé z obrodných hnutí před světovou (druhou) reformací.

– první zasedání synodu církví Leuenberského společenství vydalo prohlášení o sňatcích členů církví tohoto společenství, v němž ponechává na svobodném rozhodnutí manželů, v které církvi budou žít a vychovávat své děti.

Problematictější je otázka smíšených manželství mezi evangelíkem/čkou a katoličkou/em. Ze strany českobratrské církve evangelické nejsou kladeny žádné právní překážky pro tyto sňatky, ze strany katolické je však situace obtížnější.

Vedle konfesně smíšených sňatků bývají uzavírána i manželství, kdy je jeden ze snoubenců pokřtěn a druhý nepokřtěn.

Čl. 3 odst. 5 Řádu sborového života umožňuje také za určitých podmínek posloužit svatebním shromážděním i nečlenům českobratrské církve evangelické. Řád nestanoví, zda to mají být křesťané či nekřesťané – v praxi bývají v českobratrské církvi evangelické někdy i uzavírány sňatky snoubenců, z nichž ani jeden není křesťan – to záleží na zvážení a odpovědnosti faráře a staršovstva.

Stanovisko českobratrské církve evangelické v otázce smíšených manželství, zvláště s římskými katolíky, je vyjádřeno oběžníkem synodní rady čís. 11 ze 7. 12. 1970, z něhož citujeme:

Respektujeme svobodu svědomí a lidskou důstojnost každého člověka. Nechceme proto klásti žádnému členu své církve zásadní překážky ve svobodné volbě manžela. Prosíme je však všechny, aby tato jejich svobodná volba byla v každém případě volbou dobře uváženou, domyšlenou a odpovědnou.

I nekřesťan je člověk Bohem milovaný. I za nekřesťana Ježíš umřel na kříži a třetího dne vstal z mrtvých. Sňatkem s nekřesťanem bere však křesťan na sebe zvláštní břímě. Je to úkol žít a zachovat víru v Boha a věrnost Kristu i v situacích, v nichž je možno počítat s nedorozuměním, nepochopením a překážkami. Náboženská výchova dětí se v takové rodině může stát nesnadným problémem, jehož řešení leží cele jen na jediném z manželů.

Leuenberské společenství církví v ČR: Členy Leuenberského společenství jsou v České republice následující církve: Českobratrská církev evangelická, Slezská církev evangelická augsburského vyznání, Církev československá husitská, Církev bratrská a Evangelická církev metodistická. Tyto církve se od roku 2000 scházejí v dvouletých intervalech na českých synodech Leuenberského společenství. – *Společenství evangelických církví v Evropě*. Dostupné na World Wide Web: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Spole%C4%8Denstv%C3%AD_evangelick%C3%BDch_c%C3%ADrk_v%C3%AD_v_Evrop%C4%9B> [cit. 20. února 2010].

Věříme svatou církev obecnou. Považujeme proto každého věřícího člena jiné křesťanské církve za věřícího bratra či sestru v Kristu. Sňatek s ním je sňatkem s křesťanem. Všecky rozdíly církevního vyznání, tradice, výchovy nám nesmějí zabránit v rozeznání, že věříme společně v Boha, který se nad námi smiloval v Ježíši Kristu a který nás povolává k novému životu skrze Ducha svatého. Rozdíl církevní příslušnosti se přesto může stát důvodem k nejedné společné nesnázi obou manželů. Prosíme je však, aby své problémy řešili ve vzájemné trpělivosti, úctě a lásce jako věrní křesťané. Rozhodnutí o náboženské výchově dětí je věcí svobodného a odpovědného uvážení obou rodičů.

Každá církev pokládá za svou pastýřskou povinnost pečovat o své snoubence od okamžiku, kdy vejde ve známost jeho úmysl uzavřít sňatek. Tato péče má ze strany katolické církve ovšem důsledky i pro evangelickou stranu. Nepřiznává jí svobodu dohodnout se s katolickým snoubencem nebo snoubenkou, v které církvi budou jejich děti vychovávány. Neponechává na jejich svobodné vůli, kdy se o této otázce dohodnou. V tom vidíme skutečnost, že není respektována svoboda vzájemného vztahu manželů a svoboda evangelické strany, jak by se slušelo podle deklarace *Dignitatis humanae*, která je v *Motu proprio* zmíněna.

Tato skutečnost nás vede k tomuto závěru: Přejí-li si snoubenci různého vyznání uzavřít sňatek v římskokatolické církvi nebo v evangelické církvi na základě dispenze a nechtějí-li se dostat do konfliktu vzájemné lásky a věrnosti své církvi, nezbyvá, než aby se obrátili prostřednictvím svého katolického faráře na biskupa – ekumenická spolupráce evangelického a katolického duchovního je v takovém případě nejen možná, nýbrž i žádoucí – a oznámili, že:

- a) nemohou pro svědomí prohlásit předem, že budou své děti vychovávat a křtít v římskokatolické církvi
- b) jsou však oba připraveni navzájem respektovat svobodu víry a přesvědčení, a že se v lásce vynasnaží dospět k řešení otázky křtu a křesťanské výchovy dětí.²³⁹

²³⁹ *Agenda Českobratrské církve evangelické – Bohoslužebná kniha*. Díl první. SR ČCE: Praha, 1983. s. 190-191.

5.4. Smíšené manželství v československé církvi husitské

Smíšené manželství v církvi československé husitské, kdy alespoň jedna strana je husitského vyznání, je dovoleno. I kdyby příslušník církve československé husitské nežil podle zásad této církve a ani nenavštěvoval bohoslužby, přesto bude sňatek církevně uzavřen. Druhou stranou v takovémto páru může být kdokoliv, dokonce i bezvěrec. I za těchto okolností bude manželství církevně uzavřeno.

V ostatních situacích, kdy o sňatek žádají snoubenci, kteří jsou jiného než husitského vyznání (ani jeden z nich není v církvi československé husitské), a přesto žádají husitskou církev o uzavření sňatku, pak vše záleží na úvaze oddávajícího. Posoudí-li oddávající ve svém svědomí, že takovýto pár oddá, tito snoubenci budou oddáni. V případě, že by podle pohovoru se snoubenci usoudil, že by tento manželský svazek z pohledu církve nebyl vhodný, sňatek uzavřen nebude.

ZÁVĚR

V této práci jsem se pokusila přiblížit problematiku uzavírání manželství z pohledu čtyř největších křesťanských církví v České republice.

Sám čtenář ať posoudí, nakolik se mi to povedlo.

Díky tomu, že získané informace byly uspořádány do tematických celků a nebyly probírány po jednotlivých církvích, může čtenář jednoduše porovnávat dané skutečnosti týkající se té či oné problematiky v každé církvi zvlášť.

Doufám, že tato práce bude praktickou pomůckou na poli uzavírání církevního sňatku nejen pro mě, ale i pro ostatní, kteří by se chtěli dozvědět o dané problematice něco více i pro ty, kteří by se sami chystali uzavřít manželství. Manželství je totiž jedním z nejdůležitějších životních kroků a je potřeba ho vždy řádně promyslet.

Seznam zkratek

CCEO	<i>Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium</i> (r. 1990)
CIC/1917	<i>Codex iuris canonici</i> promulgovaný v r. 1917
CIC/1983	<i>Codex iuris canonici</i> promulgovaný v r. 1983
Ef	List sv. apoštola Pavla Efezanům
Gen	Genesis (1. kniha Mojžíšova)
KKC	<i>Katechismus katolické církve</i>
Mt	Evangelium podle Matouše
Řím	List sv. apoštola Pavla Římanům
1 Kor	1. list sv. apoštola Pavla Korint'anům

Prameny a literatura

Prameny tištěné

- Agenda církve československé husitské.* První část, Praha: Blahoslav, 1994. 104 s. ISBN 80-7000-360-X.
- Agenda Českobratrské církve evangelické – Bohoslužebná kniha.* Díl první. SR ČCE: Praha, 1983. 212 s.
- Bible – Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih).* Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, 1995. 1303 s. ISBN 80-85810-08-5.
- Katechismus katolické církve.* Praha: Zvon, 1995. 819 s. ISBN 80-7113-132-6.
- Kodex kanonického práva.* Úřední znění textu a překlad do češtiny. Praha: Zvon, 1994. XXIV+816 s. ISBN 80-7113-082-6.
- PAPEŽSKÁ RADA PRO JEDNOTU KŘESŤANŮ. *Direktář k provádění ekumenických principů a norem (25. 3. 1993).* Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1995. 99 s.
- Rodinné právo, Ochrana dětí, Registrované partnerství.* Praha: Sagit, 2010. ÚZ č. 782. 160 s.
- Řád duchovenské služby církve československé husitské.* [Praha: Ústřední rada Církve československé husitské, 2005]. 31 s.
- Směrnice o smíšených manželstvích (5. 5. 1999).* In *Acta Curiae Archiepiscopalis Pragensis* č. 5/99, příloha č. 3, 9 s.
- Svatební obřady.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 135 s. ISBN 978-80-7192-987-1.
- Ústava církve československé husitské.* [Praha: Ústřední rada Církve československé husitské, 2005]. 44 s.
- Základy víry církve československé husitské.* Praha: Ústřední rada církve československé husitské, 1975. 146 s.

Prameny elektronické

BENEDIKT XVI. *Litterae apostolicae motu proprio datae Omnium in mentem quo quaedam in Codice iuris canonici immutantur*; dosud nepromulgováno.

Dostupné na World Wide Web:

<http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/apost_letters/documents/hf_b-en-xvi_apl_20091026_codex-iuris-canonici_lt.html> [cit. 5. února 2009].

Pracovní překlad do češtiny: Damián Němec, soubor v MS Word.

Církevní zřízení. Dostupné na World Wide Web:

<<http://www.evangnet.cz/cce/czr/cz.htm>> [cit. 5. února 2009].

Kanonická pravidla. [Znění všech posvátných kánonů čili pravidel]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm>> [cit. 2. září 2009].

Řád sborového života. Dostupné na World Wide Web:

<<http://www.evangnet.cz/cce/czr/rsz.htm>> [cit. 10. března 2009].

Literatura tištěná

BELEJKANIČ, Imrich. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie II*. Prešov, 1996. 224 s. ISBN 80-7097-341-2.

BOUMIS, Panagiotis I. *Kanonické právo pravoslávnej Cirkvi*. Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v Prešově: Prešov, 1997. 240 s. ISBN: 80-88885-21-3.

Dogmatika. VI. díl: De sacramentis. O svátostech II. (Zpracováno podle L. Otta). Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. 60 s.

DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. Spišské Podhradie: Spišská Kapitula, 1996. 304 s. ISBN 80-7142-041-7.

HRDINA, Ignác Antonín. *Kanonické právo. Zvláštní část*. Plzeň: ZČU Plzeň, 1996. 201 s. ISBN 80-7082-286-4.

MEDEK, Rudolf. *Katechismus v duchu církve československé husitské*. Vydání první, Blahoslav, 1990. 136 s.

NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 216 s. ISBN 80-7195-065-3.

SALAJKA, Milan. *Křesťanská víra, církve a bohosloví. Teologická abeceda prof. Dr. Zdeňka Trtíka*. Vydání první, Praha: Církev československá husitská, 2004. 106 s. ISBN 80-7000-241-7.

Literatura elektronická

DREXLER, Lukáš. *Tajina, tajiny*. [online], 23. 7. 2008. Dostupné na World Wide Web: <<http://revue.theofil.cz/krestanske-pojmy-detail.php?clanek=340>> [cit. 18. září 2009].

Pravoslaví. Tajina svěcení kněžstva. Dostupné na World Wide Web: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pravoslav%C3%AD#Svat.C3.A9_tajiny> [cit. 2. října 2009].

Společenství evangelických církví v Evropě. Dostupné na World Wide Web: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Spole%C4%8Denstv%C3%AD_evangelick%C3%BDch_c%C3%ADrkv%C3%AD_v_Evrop%C4%9B> [cit. 20. února 2010].

Svatá Tajina sňatku. 40 s. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/svatba.pdf>> [cit. 23. února 2009] (obsahuje též český překlad obřadu sňatku).

ŠIMR, Karel. *Budapešť bude hostit valné shromáždění Leuenberského společenství*. [online], 25. 8. 2006. Dostupné na World Wide Web: <<http://coena.edunix.cz/ekumena/budapest-bude-hostit-valne-shromazdeni-leuenberskeho-spolecenstvi/>> [cit. 20. února 2010].

VOKOUN, Jaroslav. *Uzavření manželství podle obřadu pravoslavné církve*. [online], 21. 10. 2008. Dostupné na World Wide Web: <<http://coena.edunix.cz/liturgika/ostkirchlicher-konvent/uzavreni-manzelstvi-podle-obradu-pravoslavne-cirkve/>> [cit. 3. ledna 2010].

Seznam příloh

Dotazník k uzavření manželství	110
Ne temere (Oznámení o uzavření církevního sňatku)	112
Normy pro jednotné udělování dispense od kanonické formy	113
Omnium in mentem (pracovní překlad do češtiny).....	114
Osvědčení k uzavření církevního sňatku.....	118
Potvrzení o církevním sňatku	119
Protokol o uzavření manželství	120
Text příslibu dle kán. 1125 CIC	123
Zápis žádosti o církevní sňatek (snubní protokol)	124
Žádost o dispenz nebo dovolení pro uzavření manželství	129
Žádost o dispenz od překážky sňatku s nepokřtěnou osobou	131
Žádost o dispenz včetně formy pro smíšené manželství	132
Žádost o dovolení smíšeného manželství	134